

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Dialecticæ Liber Secundus, Critice.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

DIALECTICÆ
LIBER SECUNDUS,
CRITICÆ.
CAPUT I.

Judicii & Axiomatis Definitio.

I. **JUDICIUM** est altera Dialecticæ pars de disponendis argumentis ad benè judicandum: *Vnde & DISPOSITIO dicitur.*

[Definitio hac constat genere & formâ. Genus est altera Dialecticæ pars. Formâ subjecto occupante & fine explicatur. Occupata enim tota hac pars est in disponendis argumentis, id est, eum in finem, ut rectum de rebus dispositis judicium feratur. In quem finem promiscuè à Ramo modo Judicium, modo Dispositio appellatur. Dispositio quidem à formâ: unde & Compositio, Positio, Collocatio; ἔσθις, διάθεσις, τάξις, σύνταξις, ab ordinando, conjungendo, collocando, disponendo dicitur, quia res inventas componit, collocat, disponit. Res autem inventæ & disponendæ sunt argumenta, sive conceptus & notiones simplices, à quibus per compositionem fiunt propositiones, enumerationes, sive axiomata legitime secundum naturam argumentorum inter sese affectionem disposita: ex axiomatibus verò Syllogismi, &c. Judicium verò dicitur à fine, quia omnia, quæ disponuntur, eum in finem disponuntur, ut rectum de illis feratur judicium, verane sint an falsa, &c. Aliàs ἔσθις, κριτικὴ Criticæ, pars Criticæ, pars judicatrix, nominatur iudicium: Idem per Metonym. effecti ex sententiâ

Rām. 02

Prædicatum.
 Qualitatem.
 I. Affirmatum.
 Negatum.
 utrumque.
 Purum.
 Modale.

*Rameorum: Quia iudicium ex dispositione existit; sententia
dispositio est iudicii causa. Ex Aristotele hæc pars etiam
dicitur Analytice, quasi orationum & sententiarum resolu-
tionem in syllogismos, axiomata, & terminos nomines. Et
enim confecta est Oratio Logica. Observa duo. I. orationis
naturæ inventio præcedit Dispositionem. Est enim
simplicior, quia simplices terminos tradit. Simpliciora
sunt naturâ priora compositis. Ars verò naturam imitatur.
At Dispositio agit de enunciationibus, quæ ex simplicibus
terminis fiunt, & methodo deinceps disponuntur. II. Iudicium
etiam in parte inventrice locum habet, sed in
ratione *ἡ ἀξιωματικὴ* sive usus, non ratione præcep-
torum & essentia. Adde ex Libav. Iudicium non habet
locum in Inventionem, nisi quatenus ex axiomatibus
constituta, quorum est iudicium.]*

2. Iudicium duplex est, Axiomaticum & Dianoëticum.

[*Dispositionem sive Iudicium alii tribus partibus
distinguentur; nempe terminis, axiomatibus, &
cursu, sub quo Syllogismum & Methodum comprehendunt
sed male: Quia doctrina Terminorum pertinet ad Topice
neque tautologicè aut otiosè hic reiteranda.]*

3. Iudicium axiomaticum est legum
axiomatum dispositio & dijudicatio.
Dicitur aliàs iudicium propositionum,
& doctrina prædicationum.

4. AXIOMA est dispositio argum-
ti cum argumento, quâ esse aliquid aut
non esse iudicatur.

Dicitur aliàs Aristotelicis Propositio, enunciatio, præ-
dicatio, interpretatio, pronuntiatio, pronuntiatio
effatum, enunciatio, oratio enunciativa, pro-
positio, sententia, &c.

[*Axioma derivât alii ab ἀξιωματικόν id est, dignum*

quod sit pronunciatum honorarium, cui propter manifestam
 rerum veritatem fides merito sit habenda. Aristoteli est prin-
 cipium demonstrationis in scientiis, ut sit idem quod axioma
 necessaria veritatis, seu Theorema, quod Cicero præceptū
 scientificum interpretatur. Propositio verò Aristoteli in
 specie dicitur contingens enunciatio, Libav. fol. 484.
 Alii axioma derivant $\delta\alpha\tau\ \tau\epsilon\ \alpha\lambda\epsilon\iota\sigma\tau\upsilon$, quod significat
 sentire seu existimare, ut ita notatio competat non tantum
 sententiis scientificis seu indubitata veritatis, sed promiscue
 quibusvis. Ideoq; Ramus retinere maluit vocem Axioma,
 quod ipsam internam mentis dispositionem & animo conce-
 ptam sententiam suâ luce manifestet, sive illa externo sermone
 explicetur & proferatur, sive intus in mente concipiatur &
 absolvatur. Reliqua verò Synonyma propterea à Ramo reje-
 cta, quod magis sint exterioris sermonis & oris, quàm interio-
 ris rationis & mentis Symbola: Sed tamen, usum parum vo-
 cum pro discipulis capere promiscuum, adeoq; ejusdem peri-
 culi esse judicamus sive Axiomatis sive Propositionis vocabu-
 lum retineamus. Definitio porrò Axiomatis constat I.
 Materia: quæ sunt duo argumenta inter se affecta; ut
potè causa & effectum, vel subjectum & adjunctum, vel ge-
nerus & species, &c. 2. Forma: quæ est dispositio duorum
 argumentorum (quæ Aristoteles modo vocat Categori-
 mata, modo terminos,) per vinculum facta dispositio.
 3. Fine: in quem dispositio illa argumentorum instituitur
 nempe, ut esse aliquid vel non esse judicetur, hoc est, ut
 intelligatur, quid res sit, vel non sit. Ab Aristotele definitur
 propositio oratio, in quâ prædicatum ita de subjecto
 dicitur, ut verum aut falsum aliquid esse intelligatur;
 ut, Homo est animal. Nix est alba. Deus est Spiritus.]

5. In axiomate consideranda, 1. Par-
 tes. 2. Divisio. 3. Affectio.

6. Partes Axiomatis duæ sunt, Sub-
 jectum & Prædicatum: Illud dicitur An-
 tecedens: hoc verò Consequens.

7. Sub-

7. Subjectum est, de quo aliquid dicitur sive enunciatur. Græcè ὑποκείμενον: à Scholasticis Suppositum nominatum.

[Subjectum hic non accipitur, ut supra in doctrina logica pro eo cui aliquid adungitur: Sed pro axiomatis parte priore sive antecedente, unde Antecedens dicitur. Ab aliquibus vox Subjecti hoc loco repudiatur, quod dicitur competat axiomatici simplici & affirmato, non negato & supposito. Verum sic Antecedentis vocabulum rejiceretur, quod in simplici axiomatico idem est quod Subjectum Composito verò non est. Nos Synecdochicè appellationem unà tantum parte citribi dicimus, qua tamen ad omnes totas referri debebat.]

8. Prædicatum est, quod de aliquo (subjecto) dicitur sive enunciatur.

Ab Aristotele etiam appellatur attributum, quia Subjecto attribuitur & inest; ἐπιρροή Consequens, ὑποκείμενον terminus consequens, quia in axiomatico argumentorum compositione secundo loco sequitur: τὸ ἐπιρροή λεγόμενον, id quod de alio enunciatur: Scholastici vocant appositum.

9. Id quo subjectum & prædicatum colligantur ac continentur, dicitur Vinculum.

10. Vinculum est vis argumenta inter sese certo modo affecta connectens, ut ex iis fiat integra sententia: Unde etiam dicitur copula.

Exempli gratiâ, Cùm dico: Homo est animal. duo sunt argumenta (termini, categoremata) Homo - Animal: Inter qua est affectio Logica, Speciei & Generis. Alterum verò (Homo) antecedit, ideo dicitur Antecedens: & Subjectum; quia de eo quid dicitur, nempe animal esse.

male esse. Alterum (animal) sequitur: Idèò dicitur Consequens sive Prædicatum, quia de homine enuntiatur: Verbum EST vocatur vinculum sive copula. Duo verò ista categoremata, Homo-animal, axioma non sunt, sed nudi termini. Dum verò connectuntur per verbum EST tanquam copulam sive vinculum, axioma constituunt. Homo est animal: unde iudicium quis facere potest de aliquo esse hominis, quid nimirum sit, nempe animal. Sic examinentur hæc exempla. Nix est alba. Deus est Spiritus. Fortes creantur fortibus & bonis. E dictis eliciuntur hæc

CANONES.

I. In omni axiomate tantum duo argumenta componuntur inter se affecta, non plura.

[Est enim dispositio argumenti cum argumento, non plurium. Tria enim si argumenta disponuntur, dispositio fit Syllogistica. Argumenta autem illa duo vulgo dicuntur Categoremata.]

II. Unius axiomatis est unum tantum subjectum & unum prædicatum, non plura.

III. Subjectum verò & Prædicatum non uno semper vocabulo duntaxat exprimitur, sed interdum vel utriq; vel alteri descriptiones sive determinationes quædam adduntur, quæ vulgò dicuntur Syncategoremata: ut, Didicisse fideliter artes emollit mores, nec finit esse feros. Hic antecedens sive subjectum declaratur tribus vocibus, didicisse fideliter artes, quibus tamen denotatur notia unum, habens affectionem causa (artes:) Consequens verò sive prædicatum duabus, quibus iterum categoremata unum denotatur nempe effectum (mores emollire) reliqua quæ his declarandi gratiâ adjiciuntur dicuntur Syncategoremata. Aristotelici autem non tantum distinguunt inter categoremata & syncategoremata, sed & inter signa categorematica. Signum categorematicum desiniunt, quod certum prædicatum & subjectum denotat, ut

Nomen & Verbum: Nomen est vox significans aliquid ex instituto absque temporis configuratione, cui nulla pars separatim aliquid significat: ut *Sanitas*, vel *Finitum*, quod unam certam rem definitè significat. ut, *homo*: vel *Infinitum*, quod non unam certam aliquam rem, sed diversam indefinitè significat: ut *homo*. *Vtrumque est vel Rectum*, quod recto, vel Obliquum, quod obliquo casu exprimitur, & ab illo flexum est, ut, *homo hominis, homini*. Verbum est cum actione vel passione quadam tempus significans, cuius nulla pars separatim aliquid significat, *sanat, sanatur*. *Estq; vel Finitum*, quod certam categoriam definitè exprimit: ut, *currit, scribit*: vel *Infinitum*, quod additâ negatione ad verbum finitum exprimitur, ut, *non currit, non scribit*. Vel *rectum*, quod sensus tempus simpliciter significat. ut, *scribo, ambulabo*. Obliquum, quod significat tempus præteritum aut futurum. ut, *scribam, scripsi*. *Signa Syncategoretica* sunt, quæ præter rei modum in propositione positis nihil significant. *Qualia sunt ista*: *Omnis, nemo, quilibet, nemo non, semper, ubique, nusquam, quædam, quidam, aliquid, solus, tam, tantum, dumtaxat, non nisi; item vox præter, quæ particula exceptionis; et vel quatenus, quoad, quæ particula exclusionis nominantur*. *Quibus denotatur nonnunquam Determinatio conclusiva*. ut, *Solus Deus est invocandus*. *Tantum electi voluntur: nonnunquam limitativa, quæ sit signo restrictiva* ut, *homo quâ homo est risibilis*. *Ignis quatenus calidus non Homo quoad corpus moritur*. Interdum tamen hæc signa omittuntur. ut, *Qui perseveraverit, usque ad finem salvus erit, &c.* *Qua propositio Melanchthoni dicitur Indefinita*. Sive autem addantur sive omittantur, propositioni nihil addit seddit. Si enim est universalis, manet talis, si specialis similiter. *Clarius saltē iudicium signorum appositione elucescit.*

I V. Subjectum ipsa rerum natura prædicatum antecedit.

[Si enim in propositione subjiciatur prædicatum, prædicatio fiet inordinata, & contra naturam. ut, prædicatum factum

videndi est canis. Album est lignum. Accidens enim secundum naturam de subiecto prædicatur: non contra. Exeipe autem hic crypses axiomatum apud auctores occurrentes.]

V. Prædicatum à suo Subiecto est distinctum & diversum.

[Saltem nominatenus vel quoad nomen: alias enim generetur propositio identica, hoc est, idem prædicaretur de seipso. Vbi nota loqui nos de illo quod prorsus & simpliciter est idem. ut, Cerberus est Cerberus: pomum est pomum. At cum dico, malum est pomum, alterum sumitur notius, alterum ut ignotius, &c.]

VI. Verbum Est, quod prædicatum cum subiecto suo copulat & conjungit præter istam terminorum compositionem nihil significat: nec ullius certi nominis symbolum est.

[Ideo dicitur ab Aristot. οὐδὲ καὶ τὸ ἐξ ἑμῶν ad prædicatum, quod nihil per se significet, sed ad significet: non quidem, ut unum ex argumentis declaret, sed sua utrumque comprehendat, & cum voce sequenti unius tantum argumenti locum suppleat. Interdum in propositione elliptica denotat duo: vel existentiam, ut homo est: vel tempus, ut dies est.]

VII. Copula nec pars axiomatis nec argumentum est, sed vinculum saltem quo prædicatum subiecto alligatur; Et plerumque ad prædicatum pertinet.

[Ratio est: Quia 1. Axioma non resolvitur in vinculum, sed tantum in subiectum & prædicatum. Ex quibus vero aliquid constituuntur tanquam ex partibus, in ea etiam resolvitur. Quia 2. non est argumentum Logica inventionis. Quia 3. nullum vinculum potest esse pars partium, ut Spiritus vinculum dicitur in homine, nec tamen est pars partium, hoc est, neq; corporis neq; anima.]

IX. Copula non semper explicitè ponitur;

tur, sed nonnunquam *implicitè*: Semper tamen subintelligatur. ut, *Homo est mortalis* (Hic vinculum expressè ponitur.) *Terra movetur. Abiit, excessit, erupit, evasit,* (hic ponitur *implicitè*.) *Quæ propositio dicitur implicita, elliptica, sive cryptica propter occultatam copulam.*

IX. Vinculum est modò verbum, modò conjunctio vel æquipollens particula alia. *Deus est justus. Cælum movetur. Si Deus pater nobis, quis contra nos.*

[Nota 1. Aristotelici etiam quædam Accidentia dicitur *axiomata* tradunt: quorum alia sunt partium *axiomata*, alia totius *axiomatis*. Ex illis I. dicitur *Ellipsis*, defectus, quod aliquid *axiomati* deest. ut, *aut bestia est, aut homo.* Defectus est: si animal est. Hic defectus potissimum est in copula, ut in Can. 8. II. *Redundantia*, cum argumentum vel petitur, vel parti alicui descriptio, conditio, limitatio, amplificatio additur. Unde & congeries verborum *exegeſis*, *epexegeſis* dicitur: quia aliis verbis *axiomata* declaratur & amplificatur; Item *prothesis*, appositio dicitur, quæ ad *synkategoremata* referimus, ex Can. 3. III. Est *Metathesis* seu *transpositio*, quæ est partium *trajectio*, ut, cum *subjectum* loco *predicatum* ponitur, vid. Canon. 4. Dereliquis *accidentibus* infra. II. *Axioma* non exprimitur semper *indicativo* & *sermone proprio*; sed aliis etiam modis, itemq; verbis *modificatis* sive *tropicis*. *Logicus enim sensum spectat*, non *verba*. Proinde *orationes imperativa, invocativa, deprecativa, &c.* commodissime ad *propositiones* revocari possunt, ut *Orationem imperativam*, lege, scribe, &c. *revoco ad hanc*: *Jubeo te legere, scribere.* Ita *precamur* in *oratione Dominica*: *Sanctificetur nomen tuum, &c.* hoc est, *precamur* ut *sanctificetur nomen tuum, &c.* Non sunt autem *propositiones* sive *axiomata* per se & absolute, sed secundum quid, per *anagogiam* sive *reductionem*.]

Hæc de partibus *axiomatis*; sequitur *divisio*.

CAPUT

CAPUT II.

Axiomatis Divisio; Affirmatum &
Negatum, &c.

1. Dividitur axioma 1. secundum qualitatem. 2. secundum quantitatem. 3. secundum species.

[Si dichotomia studiosus esse velis, ita dividere possis. Dividitur axioma vel secundum affectiones, vel secundum species. Affectio vel est qualitatis, vel quantitatis. Qualitas, vel absoluta, vel secundum quid. Secundum qualitatem absolutam axioma vel est affirmatum, vel negatum. Ratione qualitatis secundum quid (qua ei propter affirmationem & negationem accidit) est vel verum vel falsum, &c. Vnum hic observa: In scholis Peripateticis ad exercenda Scholasticorum ingenia, & faciliorem propositionum dijudicationem proposito axioma sive enunciatione aliqua queri solet: Quæ, qualis, Quanta: Vbi, interrogatio Quæ, querit de specie enunciationis; An sit simplex (categorica,) an composita (hypothetica:) Qualis; sitne affirmata, an negata, vera, an falsa: Quanta; sitne universalis, an particularis: indefinita vel propria.]

2. Secundum qualitatem I. Axioma est vel affirmatum, vel negatum.

[Huc pertinet Divisio Philip. Propositio alia est affirmativa, alia negativa.]

3. Axioma Affirmatum est, cujus vinculum affirmatur;

Seu, in quo prædicatum de subiecto affirmatur.

Vinculum affirmatur, cum consequens (prædicatum) antecedenti (subiecto) inesse, adesse,

adesse. vel quovis modo consentire. ab
negatione indicatur. ut, *Paries est albus. Sci-
entia est virtus. Cælum movetur. Anima
immortalis.*

[*Hinc Philip.* Affirmativa propositio est, quæ asserit aliquid adesse vel inesse subjecto. *Observandum est aliter accipi Affirmationem in Topicis: ubi positionem quædam significat, vid. sup. lib. 1. c. 16. fol. 154.* 2. Affirmativa est ponere consequens inesse vel convenire antecedenti affirmationem Criticam esse iudicium axiomaticum, cuius vinculum affirmatur seu positivè enunciatur, propriè dicitur consensus, *Libav. 1. 2. fol. 490.*]

4. Negatum est, cuius vinculum negatur.

In quo prædicatum negatur de subjecto.

Vinculum negatur, cum negatio vinculo præcedit, hoc est, cum particula negativæ vinculum expressè ponitur: vel ad id dicitur. ut, *Prodigalitas non est virtus. Leo non asinus. Terra non movetur.* (Hic negativæ particula expressè ad vinculum ponitur.) *Nullus avarus est iustus. Nullus bonus est malus.* (Hic negatio ad vinculum dirigitur.)

[*Philipp.* Negativa propositio est, quæ asserit aliquid abesse subjecto per particulam negativam veniente loco positam. *Vbi tamen notabis. 1. Subjectum & Prædicatum accipi latius quatenus & in axiomaticis per Synecdochen attribui possunt. 2. Ad negatum quidem dicitur vinculo negato, sive expressè ad negandum ejusdemq; Symbolo & signo fiat, sive sensu. Quod negandum sit, id ex affectione argumentorum dicitur. Vid. *lib. 1. c. 18. fol. 165.*] Horum sunt hi*

I. Affirmatum prius est negato.

[I. Ratione commensurationis. *Affirmatio enim est negationis mensura.* 2. ratione dependentiæ. *Negatio enim dependet ab affirmatione.* 3. ratione cognitionis. *Prius enim cognoscitur affirmatio.* 4. ratione simplicitatis. *Affirmatio enim est simplicior negatione.* 5. ratione excellentiæ. *Affirmatio enim dicit aliquid de re positivè: negatio tantum privativè.* 6. ratione Entitatis. *Affirmatio est Ens. Negatio est non Ens.*]

II. Verum negatum dependet à vero affirmato. ut, *verum est animam hominis non esse negatiu, quia est ἐντελέχεια seu Spiritus.*

III. In negato particula negativa convenienti loco reponenda est, nempe vel in principio, ut, *nullus homo est Leo:* vel immediatè ante vinculum, ut, *homo non est Leo.* Itaq;

IV. Si negatio vinculum sequitur, vel ad descriptionem subjecti aut prædicati pertinet, axioma affirmatum est, non negatum. ut, *Catilina est non — bonus.* (Est affirmatum axioma, quia negatio est Topica, non Critica, sed subsequitur vinculum. (Sic: *qui non est bonus est malus. Omnis qui non crediti condemnabitur. Omnis plantatio quam non plantavit Pater cælestis eradicabitur.*) (Axiomata sunt affirmata: Quia negatio non pertinet ad vinculum, sed ad descriptionem subjecti.)

5. Utrumq; tùm affirmatum tùm negatum, est vel purum, vel modale.

6. Purum est, cujus prædicatum Subjecto convenit (de subjecto enunciat) simpliciter absque modo.

Dicitur Aristotelicus simplex, vel de inesse, ἢ ἐνταύχην: ut: *Omnis qui credit in*

Christum salvatur. Fide justificatur homo.
 [Simplex dicitur, non absolute, sed comparative, nempe
 spectu Modalis. Nullo enim modo determinatur.]

7. Modale est, quod determinatur
 modo quodam : cujusmodi sunt, *Necessesse, possibile, impossibile, contingens.*
*Necessesse est Deum esse justum (necessitate
 soluta :)* *Necessesse est cras solem oriri (necessitate
 physica :)* *Necessesse est instare poenas temporales
 (necessitate consequentiae :)* *Necessesse est
 Platonem ambulare dum ambulat, (necessitate
 positionis :)* *Impossibile est peccata Deo placere.*
Possibile est juvenem in florenti aetate mori.
Contingens est hominem esse doctum.

[Assignantur hi modi etiam adverbialiter, ut, *necessario, contingenter, impossibilitate, necessitate*
*cantur autem Interni sive Intrinseci, quia rebus
 buntur, non causa alicujus predicamenti, sed quatenus
 pliciter sunt res. Omne enim quod est aut possibile, aut
 impossibile, aut necessarium, aut contingens esse
 citur, Scheck. Anal. tract. 3. c. 18. Caterum doctrina
 lium cum sit intricatior, nobis definitiones nudas adposuisse
 sufficiat. Vide plura apud Arist. in lib. de interpret. Tit. 1. 3. Dialect. cap. 21. Fons. lib. 3. cap. 10. & alios.]*

Sic fuit Divisio I. axiomatum secundum qualitatem absolutam ; sequitur altera secundum qualitatem, quæ ipsis propter affirmationem & negationem inest.

CAPUT III.

Axioma verum, Necessarium, Contingens, Falsum.

1. *Secundum qualitatem II. Axioma*

est vel verum vel falsum. (*Philippo propositio est aut vera aut falsa.*)

[Est & hac divisio ex axiomatis qualitate, non simpliciter, sed propter affirmationem & negationem, Arist. lib. de interpr. c. 6. Ex affirmatione namque & negatione nascitur propositionis veritas & falsitas, Aristot. ibid. c. 1. Eo enim quod res est, aut non est, etiam oratio vera & falsa est. Arist. categ. c. 1. Cum enim ea componuntur (affirmantur) qua componenda (affirmanda) sunt, & dividuntur (negantur) qua dividenda (neganda) sunt, axiomata vera: & contra, si componenda dividantur, & dividenda componantur, falsa judicantur. Vnde veritas & falsitas posterior est affirmatione & negatione. Dependens enim natura posterior est independente & compositum simplici. Observa hic I. Verum intelligi tam in rebus, quam verbis. Sermones enim eodem modo veri sunt, quo res ipsæ, Arist. categ. 10. Cum alias Plato verum in rebus appellet Ens; verum in verbis veritatem. II. Veritas Ethica dicitur, que congruit cum mente aut mentis notionibus sive conceptionibus; ut, cum quis secundum animi sui scientiam & conscientiam aliquid pronunciat, quod aliter se habere nescit. Veritas Logica est adequatio orationis cum rebus ipsis. Sic verum dicitur Logicè, qui ita pronunciat, ut res in sua natura est. Veritas in Theologiâ accipitur aliquando pro substantiali verbo, ut cum Christus dicit: Ego sum veritas, Ioh. 14. aliquando pro verbo annuntiato, ut; Ioh. 17. Sermo tuus veritas est.]

2. Axioma verum est, quod pronunciat uti res est. ut, *Lapis est gravis. Homo est mortalis. Homo non est lapis.*

Hæc axiomata vera sunt, quia asseveratio hæc cum re consentit; & quia dispositio argumentorum nature rei consentanea est. Prædicatur enim in prioribus adjunctum de suo subjecto affirmatè, in posteriori disparatum de disparato negatè.

[Pronunciare uti res est, est argumenta juxta mutuas

quas affectiones disponere & enunciare. *Conferentia*
primarium affirmatè. Dissentanea negatè; Causam & effectum
causaliter & effectivè, definitum & definitionem defini-
vè, &c. & sic fit axioma verum, si verò dissentientia
& affectionibus suis enuncientur affirmatè, & consentientia
negatè; Itemq; combinationes argumentorum violentè
puta, si causaliter affecta enunciaret definitivè, vel sub-
vè, &c. fit axioma falsum. Confer cap. 2. lib. 1. can. 1.
quibus patet, Axiomata negata etiam vera esse posse.
aqua non est sicca. Axioma hoc pronunciat uti res est
movet enim siccitatem ab aqua, que per naturam est
quam inest. Aristotelici propositionem veram defini-
Quando quod est esse, quod non est non esse sig-
camus. Philippo est asseveratio cum re consentientia

3. Axioma verum est vel Necessarium vel Contingens.

[*Philippo propositionum alia sunt necessaria, alia contingentes, alia impossibiles (necessario falsa.)*]

4. Necessarium est, quod immutabiliter verum est, nec aliter se habere potest.

Græcè dicitur ἀποδείκνυμι, ἀπόδειξις, ἀπόδειξις, ἀπόδειξις. Necessitas hæc oritur ex omnibus argumentis necessariam & immutabilem affectionem inter se habentibus. Qualis est ubi causæ essentialiter enunciantur de essentialibus effectis: vel propria juncta de subjectis: Vel opposita negantur de oppositis; vel distributio de suo distributo, definitio de definito; conjugata, essentialia de se invicem; definitiones propriæ de nomine, &c. enunciantur. ut, *homo est rationalis: ridet: non est bestia: constat corpore & anima: est animal rationale, &c. Inventio est pars Dialecticæ. Veritas non est vitium. Musica est ars bene canendi, &c.* Non tantum propositiones necessariae sunt, in quibus species differentia aut proprium de subjecto predicatur.

5. Ejus sunt tres gradus sive conditiones. 1. κατὰ παντός, de omni. 2. καθ' αὐτό, per se. 3. καθόλου πρῶτον, Catholicum primum seu universale reciprocum.

6. Necessarium κατὰ παντός est, cū consequens (*prædicatum*) omni antecedenti (*subjecto*) semper inest. ut, *homo est rationalis*.

Hic rationalem esse (*Consequens*) omni homini (*antecedenti subjecto*) & quidem semper inest. Non enim homo est, qui ratione præditus non sit, & quidem semper : (*nisi quid ex accidenti evenerit.*) Requirit ergo. 1. Subjecti universalitatem, ita ut nihil sub antecedente concipiatur, de quo non dicatur consequens. 2. Temporis perpetuitatem, ita ut consequens de antecedente semper & ubique prædicetur. Vide Zabar. lib. 1. post. analyt. cont. 29.]

7. Necessarium καθ' αὐτό per se est, cujus partes inter se sunt essentielles.

8. Estque vel primi, vel secundi modi.

[Sunt enim partes essentielles 1. absolute, ut causa essentielles & Symbola earum in argumentis à primis ortis: Sic essentialis est forma formato: genus speciei, membra integri definitio definito. 2. Modo quodam, ut cū Subjectum est essentielle adjuncto proprio, quod à posteriori essentielle dicitur, Arist. l. 1. post. anal.]

9. Καθ' αὐτό primi modi est, cujus prædicatum est in definitione (*est de essentiâ*) subjecti. ut, *Homo est ratione præditus. Iustitia est habitus. Petrus est homo.* Arist. lib. 1. post. c. 4.

10. Καθ'

10. Καθ' αὐτὸ secundi modi est, cuius subjectum est in definitione (est de sententiâ) prædicati. ut, *Homo est capax disciplinae, potest videre. Corpus est mobile.* Quæ pertinent propria quarti modi, sive reciproca sint, sive non.

[Vulgò quatuor faciunt modos dicendi per se: 1. Meratos enim additur. 2. Qui est eorum, quæ nec in se nec prædicantur, sed seipsis sunt & intelliguntur. 3. Cùm aliquid per essentiam suam dicitur, quod affirmatur alteri inesse. Sic quodlibet singulare est natura per se & non per aliud proximè & primum. 4. Cùm propria causa cum proprio effectu extra se præteritiam disponitur, ut *medicus medetur, cantor canit.* Duo posteriores modi vel nullam habent necessitatem, quartus saltem rarissimè admodum. Vid. Zabari, l. 1. de pos. necess. c. 11.]

11. Necessarium καθ' ὅλας πρῶτον, catholicum primum est, cùm prædicatum cum subjecto disponitur reciprocè. ut, *Omnis homo est rationalis. Omne animal sentit.* Sunt axiomata catholica convertibilia sive reciproca. *Quidquid est rationale est homo. Quidquid sentit est animal.*

[Catholicum in se continet etiam gradus priores, idem gradum necessitatis summum constituit. Quod verò contrarium non potest, catholicum non est. Dicitur aliàs universale: 1. Lex veritatis. 2. Iustitia. 3. Sapientia. Axiomatis veri & Necessarii sunt hi CANONES.]

I. Verum vero consonat.

[Nihil enim sibi ipsi est contrarium. Sed contrarium]

tas omnis est inter duo, eaq; distincta. *Cum igitur verum unum sit, & sibi prorsus simile, non potest non vero consonare.*

II. Quæ in rebus ipsis est veritas, ea est affirmatio in oratione sive prædicatione.

[Quia ab eo, quod est vel non est, oratio vel vera vel falsa est.]

III. Judicium axiomatis necessarii est scientia, quæ res per causas immediatas & proximas certò demonstrantur.

IV. Axiomata necessariò vera & affirmata vim habent principiorum scientificorum.

Itaque

V. Ex coordinatione eorundem artes & scientiæ constituuntur.

[Cave tamen, ne superstitiosè nimis & rigide omnia artium & scientiarum præcepta ad tres has leges cum Rameis adstringere præsumas. Est enim illud ob mentis & iudicii nostri hebetudinem in omnibus impossibile.]

12. Contingens est, quod sic verum est, ut aliquando possit esse falsum, hoc est, quod mutabiliter verum est. ut, *Socrates ambulat. Aqua calida est. Fortes creantur fortibus. Germani milites expulerunt Turcam ex Vngaria.*

Axiomata vera sunt contingenter: licet enim de hoc vel illo hoc tempore vera sint: de alio tamen alio tempore falsa esse possunt. Contingentia oritur ex argumentorum inter se affectorum mutabilitate & inconstantia; quia in contingentibus accidentia communia dicuntur de subjectis. ut, *Lapis est albus. Socrates est ager.* Ejus sunt hi CANONES.

I. Judicium axiomatis contingentis est opinio;

opinio; quâ certò nil demonstrare, sed probabiliter saltem asseverare possumus.

II. Futurorum contingentium non est terminata veritas. *Essent enim sic necessaria non contingentia.*

[Nota. Opinio est languida rerum mutabilium assensio. Estq; vel certa vel incerta. Certa est prateritum & presentium. Vel est de veritate rei iam cognita explorata in rebus prateritis & presentibus. ut, Parisiâ Helenam, cuius veritatis contingentis opinio certa est, raptus ille post factum mutari non potest iuxta regulam. Quod factum est, infectum fieri non potest: & minustamen axioma contingens est, quia, ut loquitur Hippus, predicatum est extra substantiam seu extra substantialem definitionem subjecti. Sic: Dies haec est serena.ceptor jam docet in scholâ. Hic opinio presentium est. Sensus enim integri in proprio objecto non fallit. Quodlibet dum est, eo ipso quod est, necesse est. Opinio incerta est de rebus futuris. ut, Cras pluet: fiet Doctor. Huc pertinet Canon 11. de Contingentibus ter observa 1. esse & contingentia gradus. 1. Quaedam sunt æqualiter contingentia, quae aequè sunt apta fieri non fieri: ut animal ambulat. 2. Quaedam sunt contingentia; ut homo in senectute senescit. 3. Quaedam sunt contingentia, ut fodiens in agro reperit thesaurum. Dicitur Græcè ἐνδεχόμενα ἐπ' ἰσῆς: ὡς ἔστι τὸ πῶλον: τὸ τῆς. Observa II. alios distinguere hic inter Verum Regulare, quod communem enunciandi modum sequitur: & inter Irregulare, quod à communi enunciandi modo recedit. Hocq; faciunt 1. Vel inusitatum, quo disparatum disparato propter utriusq; unionem affirmatè sine tropo praedicatur. ut, Homo est Deus. Deus est homo. quod personale sunt, quia propter unionem personalem humanum quid dicitur Christo-Deo; & vicissim quid Divinum de homine. Christus enunciat; Item, Panis est corpus Christi, quod personale Axioma inusitatum Sacramentale, quia disparatum disparato propriè & affirmatè enunciat propter unionem

Sacramentalem; vel 2. Figuratum seu Tropicum. *Cuius Subjectum vel Prædicatum tropo est affectum* (Copula enim cum argumentum non sit, tropum sustinere nequit.) ut, *Herodes est vulpes, Tyrannus est lupo*.] Restat Axioma falsum.

13. Falsum est, quod non pronunciat uti res est. ut, *Cælum non movetur. Homo est arbor. Lapis est animal.*

Falsa sunt axiomata, quia aliter uti res se habet pronunciant.

[Sicut axioma verum est necessarium & contingens; Ita & falsum est quidem necessario & contingenter falsum; sed illud (necessario falsum) dicitur alio nomine Impossibile; Impossibile axioma est, quod ita falsum est, ut nunquam possit esse verum; seu, cum prædicatum nullo modo subjecto convenit; ut, *Deus est mendax. Homo est lapis.*]

Hæc de Divisione secundum qualitatem: Sequitur ea, quæ est secundum quantitatem.

CAPUT · IV.

Axioma universale ac speciale.

1. Secundum quantitatem axioma vel est universale vel speciale.

[Hæc referenda divisio propositionis in Universalem, particularem, indefinitam & singularem.]

2. Universale est, cuius consequens (prædicatum) universaliter tribuitur antecedenti (subjecto) universali.

hoc est, cuius subiectum est universale. ut, *Omnis homo est rationalis. Nullus homo est bestia.*

Consequens universale est, quod non uni tantum

rei competit, sed pluribus, adeoque de universali
 communi antecedente dici potest. Sic, Homo est
 universale seu commune antecedens, quia de multis singularibus
 sive individuis dici potest, quales sunt singuli homines;
 rationalis, est universale seu commune consequens, quia
 hominum generi convenit & de singulis dici potest.

3. Estq; vel definitum vel indefi-
 nitum.

4. Definitum est, cuius subjectum
 signo universali est determinatum. Sed
 quod signum universalitatis expressum
 habet additum.

Qualia signa sunt, Omnis, Nullus; & his aequiva-
 lencia, Nullus non, id est, omnis; Nemo, ne unus qui
 id est, nullus; Item universi, cuncti, quilibet, quisque,
 quicumque, unusquisque, quotquot, &c. ut, Omnis
 homo est animal. Nullus lapis est animatus. Quicumque
 baptisati sunt Christum induerunt, Gal. 3. Non est qui
 bonum, ne unus, Psal. 3.

5. Axioma Indefinitum est, cuius
 subiectum universale nullo signo
 determinatum. ut, *Animale est substantia*
Homo est rationalis.

[Vbi nota signa hac neque de essentia axiomatis, neque
 eius partem, neque argumenta, sed syncategoremata esse, quae
 terminis sive argumentis addita, quantitatem attributionis
 illustrius & evidentius indicant. Dicitur aliis axioma Indefinitum
 finitum æquipollens universali. ut, Qui crediderit
 baptisatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit
 condemnabitur. Subintelligitur signum, Omnis. Ex
 etiam sine appositione signorum universale est & non
 nec. Quia ratio universalitatis dependet ab affectione
 sequentis ad antecedens. Si itaque nihil sub antecedente
 comprehensum sit, cui consequens non conveniat, universali
 axioma]

axioma est, etiamsi nulla generalitatis nota sit apposita.]
 Horum sunt hi CANONES.

I. Signum universalitatis nunquam addatur immediatè prædicato: Reddit enim axioma falsum & ineptum. ut, *Omnis homo est omne animal.* (*Sic enim etiam foret bestia, equus, asinus, &c.*)

[Signum enim ostendit non quomodo sumatur prædicatum, sed quomodo sumatur subjectum respectu prædicati. Dico autem immediatè nempe tum, cum prædicatum mediante copulâ distinguitur tum subjecto. ut, *Homo est animal.* At cum prædicatum est verbum adjectivum, signum hoc prædicati partibus seu descriptionibus additur. ut: *Christus omnes homines redemit. Deus omnes homines servat.*]

II. Signum universalitatis locum non habet, ubi per naturam res tantùm unica, sive subjectum unum est: ut non rectè dicis. *Omnis Baptismus est Sacramentum. Omnis cœna Dominica constat duabus rebus, terrenâ & cœlesti.* Quia Baptismus tantùm unus, & Cœna Dominica tantùm una est.

[At potes dicere, omne Sacramentum constat duabus rebus, &c. quia hic est pluralitas, in quam nota universalitatis cadere potest.]

III. Axiomata indefinita potissimum locum habent in definitionibus & artium præceptionibus.

[Licet enim Definitiones & præcepta artium sint universalia. Signo tamen opus non habent, cum per se constant & nota sint.]

6. Speciale axioma est, cujus consequens (*prædicatum*) tribuitur antecedenti (*subjecto*) specialiter. ut, *Quaedam*

R

virtus

virtus est propugnatrix justitie. Hic consequens
(*propugnatricem esse justitie*) tribuitur anteceden-
cedenti (*virtuti*) at non omni, sed tantum
cialiter uni alicui, nempe *fortitudini*.

7. Estq; vel Particulare, vel Singulare seu Proprium.

8. Particulare est, cujus consequens
(*prædicatum*) tribuitur antecedenti (*sub-
iecto*) particulariter.

*Particulariter attribui, est non omnibus sub anteceden-
te comprehensis, sed aliquot tantum ejus partibus
vel uni saltem sive definitæ, tribui. ut, Quidam ho-
mines sunt docti. Quidam adolescentes sunt pietatis studiosi.
Aliqui homines timent Deum. Nonnulli Poëtæ carmina
sua perierunt. Hic doctrina, pietas, timor Dei, &c.
consequens commune, & tribuuntur antecedenti-
bus (hominibus, adolescentibus) at non omnibus promissis
sed aliquibus.*

Particulare axioma interdum signis exprimitur
qualia sunt; *Quidam, aliquis, multi, plerique, plerumque,
qui, ceteri: interdum, non omnis, nonnullus, pars, partem,
&c. ut 1. Cor. 10. Omnes patres pertransire per mare
plures eorum non placuere Deo: quidam ex ipsis fuerunt
latræ: quidam sunt fornicati: quidam Christum cruci-
fixerunt, &c.*

Interdum signa omittuntur, & tum dicitur axioma
*Indefinitum, æquipollens particulari. ut, Homines sunt docti
Christiani Turcam devicerunt. Hæc enim axiomata pro-
pter attributionem particularem licet signo careant
nihilominus tamen particularia sunt.*

[*Observa unum: Axioma particulare etiam indefinitum
appellari sive signa apponantur, sive subintelligantur.
Nulla enim determinat res per signa illa aliquis, quidam,
multi, nonnulli, &c. denotatur.*]

9. Proprium sive Singulare est, cujus

consequens (*prædicatum*) commune vel proprium, tribuitur antecedenti (*subiecto*) proprio sive singulari. ut, *Plato est Philosophus.* (Hic commune consequens tribuitur antecedenti proprio.) *Christus est Messias,* (hic proprium consequens tribuitur antecedenti proprio.) *Cicero est orator. Caesar oppressit Rempubl. Abrahamus fide iustificatus est.*

[Proprium antecedens hic intelligitur de proprio nomine Grammatico, vel eo quod vicem ejus sustinet, quale est individuum, res singularis, species specialissima certo designata vel suo nomine proprio, vel descriptione certâ, vel pronomine demonstrativo. ut, *Virgilius est Poëta: Belli Trojani scriptor est Poëta. Ille qui belli Trojani historiam descripsit est Poëta.*] Ejus sunt hi CANONES.

I. Axioma proprium non recipit signa quantitatis expressa. *Ineptum enim est dicere: Omnis Cicero est Orator. Quidam Cicero est eloqueus.*

[Duo expressa, quia variatio esse potest in circumstantiis aliis, ut cum dico: *Antonius aliquando fuit sobrius.* Antonius ut plurimum non fuit sobrius, id est, *ebrius.*] Itaque

II. Cum signum universalitatis additur subiecto proprio sive singulari, nihil præter collectionem individuorum significat. ut, *Omnes Herodes fuerunt crudeles. Omnes Antiochi fuerunt persecutores populi Dei.*

[Quæ Cataphresis est signi universalis.] Hactenus de divisione axiomatum secundum affectionem Qualitatis & Quantitatis: Sequitur Divisio in species.

CAPUT V.

Axioma simplex.

i. SECUNDUM species Axioma est simplex, vel compositum. Illud dicitur *categoricum*: Hoc *hypotheticum*.

[Philippo dicitur propositio categorica & hypothetica.]

2. Simplex est, quod verbi vinculo continetur. ut, *Homo est animal*. Ignoravit. *Deus creavit mundum*. *Iustus virtute praeeditus est*.

Simplex dicitur, quia simplicissima hinc duorum saltem argumentorum sit compositio sive dispositio ad unam & simplicem sententiam efficiendam.

Per *verbum* intellige non Grammaticum, sed logicum, non ore saltem prolata vocem, sed mentem etiam conceptam. *Est enim hic aliud nihil quam res a verbo significatur, & vis sive potestas verbi Symbolo indicatur.*

Verbi vinculo continetur, cujus antecedens & consequens verbi alicujus vi connectuntur.

[Aristotelicis propositio Categorica est, quae constans ex subjecto & praedicatione absolute & simpliciter aliquid affirmat vel negat. Categorica dicitur Syncretice à praedicatione, hoc enim κατηγορεῖται praedicatione subjecto.] Eius sunt hi CANONES.

I. Axioma simplex omni genere modorum grammaticè enunciari potest: in iis tamen *indicativa enuntiatio* excellit.

[Idè Philippo Categorica propositio est unica, simplex, indicativa oratio, quae perspicua asseveratione unum quiddam affirmat vel negat. ut, *Sol est major luna*: *Luna non est major*. De orationibus verò imperativis, deprecativis, interrogativis, &c. vid. sup. c. i.]

II. In axioma simplici duo tantum argumenta, alterum in subjecto, alterum in prædicato, per vinculum verbi disponuntur. ut, *Homo est rationalis.*

III. Eadem verò non semper separatim & explicitè enunciantur, sed vinculum nonnunquam toti prædicato includitur: ut, *Petrus ambulat: Ignis urit: nonnunquam plura Syncategoremata vel subjecto, vel prædicato adijciuntur. ut, Deus pater Domini nostri Jesu Christi sit benedictus in secula. Sol qui est planetarum medius cursu & lamine suo diei effector est.*

[Hoc ut plenius declaretur distinctio propositionum respectu verbi Est qua ab Aristot. de inter. l. 2. c. 10. traditur, attendenda. 1. Propositio de E s t primo adjacentè est, in quâ verbum est apponitur prædicato propositionis; ut, *Est animal: Est Poëta.* 2. Propositio de E s t secundo adjacentè est, in quâ verbum E s t solitariè apponitur subjecto propositionis. ut, *Homo est. Homerus est, id est, existit.* 3. Propositio de E s t tertio adjacentè est, in quâ subjectum & prædicatum per verbum E s t copulantur. ut, *Homerus est Poëta. Homo est animal.* Hæc (Est tertii adjecti) annumerantur etiam illæ propositiones, in quibus verbum prædicatur de nomine. ut, *Homo currit; Socrates docet.* In quibus particulam Est implicitè contineri volunt, cum resolvi possint ita: *Homo est currens. Socrates est docens.* At non satis accuratè: Cum verbi vis, quâ actio currendi, docendi significatur (non substantivum Est) pro vinculo agnoscenda sit.]

IV. Axioma simplex affirmatur & negatur, verbo affirmato & negato (sive sit primi, sive secundi & tertii adjecti.) ut, *Est Poëta. Non est Poëta. Petrus est. Petrus non est. Lupus ululatur.*

lat. *Lupus non ululat. Fortes creantur fortibus.*
Fortes non creantur fortibus.

V. Simplici axioma omnia argumen-
 cum suis correlatis enunciari possunt: id
 hoc modo, ut consentanea enunciatur
 firmando, dissentanea negando. ut, in co-
 sentaneis. *Deus fecit mundum. Homo factus est ex terra.*
Deus est misericors. Anima est sapiens. In dissentanea
*Lapis non est panis. Filius non est pater. Virtus non est
 tium. Pauper non est dives.* In comparatis. *Deus optimus
 est iustissimus. Hector non fuit par Achilli.* In ortis. *Deus
 est divinus. Homo est humanus. Homo est ex humo sumptus.*
Homo est animal rationale. In testimonio *Quasi si-
 ia omnis gloria hominis Esaias inquit.*

[Excipe plenas comparationes & distributiones. Illae
 quia constant duabus partibus propositione & redditione
 rum singula singula axiomata constituunt, simplici pro-
 positione disponi nequeunt. De distributionibus disputantur
 de Dounam hoc loco.]

Hæc de Simplici: sequitur Compositum.

CAPUT VI.

I. **C**ompositum axioma est, quo
 vinculo conjunctionis contine-
 tur. Dicitur aliàs Hypotheticum
 conditionale.

Compositum dicitur, quia ex duobus vel pluribus
 simplicibus vi conjunctionis componitur, & in car-
 cillum resolvi potest.

[Sic dictum κατ' ἐξοχήν Synecdoch. quia in
 axiomata composita conditionale est excellentissimum & sig-
 natissimum. Græci vocant axioma Syntheton. ut, Si Christus
 resurrexit, & nos resurgemus. Hic duo sunt axiomata sim-
 plicia, unum in antecedente, (Christus resurrexit) alterum in
 consequente.]

in consequente, (nos resurgemus) que vinculo conjunctionis Si componi ur.]

Conjunctionis vinculum hîc nō est tantum Grammatica conjunctio, sed Logica etiam, vis nimirum mentis vel sententiæ simplices sententias conjungens, sæpius etiam sine voce. Ejus sunt hi generales CANONES.

I. Axioma compositum fit è compositione argumentorum, vel in antecedente solo: ut, *Sol & homo generant hominem*: vel in consequente solo, ut, *Ignis urit & lucet*: vel utrinque, ut, *Si as habet partes duodecim, semissem sex habere necesse est.* Libav. fol. 525.

II. Vinculo conjunctionis affirmato vel negato, ipsum etiam axioma affirmatur vel negatur.

Negatum est autem, cum negatio præcedit. ut, *Si homo est lupus, homo ululat.* Non si homo est lupus, homo ululat.

III. In axiomatibus compositis etiam est necessitas & contingentia. ut, *Si Socrates est homo, est animal.* *Si est sol ortus, dies est.* (axiomata composita necessaria sunt.) *Si pallet, amat.* *Si ades adsunt, possunt etiam adesse lapides* (contingentia sunt.)

CAPUT VII.

Compositi Divisio, & Copulatum.

I. Axioma compositum est vel congregativum, vel segregativum.

(Divisio sumitur à natura conjunctionis, que constituit axioma compositum. Hac cum sit vel congregativa vel

segregativa, fit ut axioma etiam juxta eandem sic demonstratur.]

2. Congregativum est, cujus conjunctio est congregativa.

Tales sunt si, cum, &, atque, quae argumenta congregando jungunt.

[*Ab aliis definitur, cujus partes tanquam simul congregantur: non quidem hoc sensu, quasi perpetuum simul vere sint, sed quoniam ab illo, qui enunciat, significatur simul vera esse.*] Ejus hic est CANON.

Congregativum enunciat omnia argumenta consentanea affirmando, dissentanea negando, quocumque modo consentiant vel dissentiant.

[*Affirmatio autem haec & negatio non est ipsius vinculi, sed partium compositi, ut, Si Petrus homo est, Leo non est. Axioma affirmatum est, quia vinculum affirmatum est: Sed dissentanea in partibus negativè sunt composita. Vno oppositorum affirmato, alterum negatur. Et tamen nihilominus hic vera est partium congregatio, consequens enim negatum cum antecedente affirmato suavitè colligitur, & cum eo ut simul verum ponitur, Buscher. lib. 1. cap. 5.]*

3. Estque vel copulatum, vel connectivum.

[*Subdivisio haec iterum conjunctionis ratione dependet: aliàs enim partes tanquam simul vera absolute sine hypothese & conditione congregantur, ut in copulato: ut, Et doctus est & diligens. Hic conjunctio ET absolute doctum & diligentem esse conjungit: aliàs verò ex conditione sive hypothese consequens ex antecedente pendet, ut in Connexo, ut, Si doctus est, etiam diligens est: hic conjunctio SI consequentem partem, diligentem esse, congregat quidem cum antecedente, doctum esse, sed tamen non nisi ex conditione hypothese.]*

4. Copulatum axioma est; cujus conjunctio est copulativa.

[Dicitur Philipp. Propositio copulativa.]

5. Conjunctiones copulativæ sunt, &, ac, etiam: item, nec, quoque, que. Item compositæ, atque, itemque, neque. ut, *Bona & mala, vita & mors, paupertas & divitiæ à Domino proficiuntur.* *Virg. Æneid. I.*

Una Eurusque; Notusque; ruunt creberque procellis
Africus, & vastos jactant ad sidera fluctus.

Christus & mortuus est & resurrexit. Ejus sunt hi CA-

NONES.

I. Axioma copulatum verum est, si omnes partes veræ & rectè copulatæ sunt: Falsum verò si vel altera saltem pars, vel utraque falsa fuerit. ut, *Deus & natura nihil faciunt temerè:* hoc verum est. *Christus ascendit in cælum, & in eam conclusus continetur, ut non possit adesse in cena.* Falsum est, quia pars consequens falsa est.

II. In copulato conjunctio sæpiùs exprimitur, nonnunquam etiam dissimulatur: ut, *caeteris agerem, raperem, tunderem, prosternerem.*

[Grammaticis dicitur *Asyntheton.*]

III. Ad copulatum referuntur etiam enunciata, quæ per relativas voces coniunguntur, quorum conjunctio est ipsa relatio. Quæ sunt relata qualitate, tempore, loco, quantitate.

[Intellige autem relationis vocal. No plenas illas comparationes, quarum hæ sunt notæ: talis-qualis; quemad-

modum - ita; tantus - quantus; tot - quot; cum - ubi; ubi - ibi; eò - quò, &c.

Qualitatis. ut, *Tale* tuum carmen nobis divine Poë-
Quale sopor fessis in gramine; *Quantitatis;* *Tanto* p-
 fimus omnium Poëta, *quanti* tu optimus omnium
 tronus. *Temporis;* *Tum* credo, *cum* me arbustum
 re Myconis, atque mala vites incidere falce nove-
 Loci; *ubi* opes, *ibi* amici; *ubi* novus fructus, *ibi* no-
 luctus; *ubi* multum crucis, *ibi* multum lucis. Bern-
 Observa unum. Interdum addita conjunctio copu-
 non facit axioma copulatum, sed vel ad syncateg-
 mata pertinet. ut; *Cicero vir doctus & sapiens, sed non*
per prudens, est eloquens. (Hic axioma simplex est, *Cicero*
 est eloquens; *Reliqua ad subjecti descriptionem pertinet*
 vel est conjunctio declarativa. ut, *Ne decipiamur*
Philosophiam & omnem deceptionem. Posterius enim
 plicat prius.]

Sequitur axioma Connexum.

CAPUT IIX.

I. **C**onnexum axioma est, cujus con-
 junctio est connexiva.

2. Conjunctiones connexivæ sunt
si, sin, ni, nisi. ut, *Si Abrahamus est justificatus*
operibus, tum habet quod gloriatur, sed non
apud Deum. Si secundum carnem vixeritis
moriemini. Si Deus pro nobis, quis contra
nos. Nisi conversi fueritis sicut pueruli, non
potestis introire regnum caelorum.

[Dicitur aliàs propositio conditionalis sive hypo-
 thetica à particulâ conditionali Si; quæ quia connexiva
 connexiva conjunctio dicitur.] Ejus sunt hi CANONES

I. Conditionalis nihil ponit inesse.

II.

II. Nihil asseverat consequens propositionis, nisi ponatur conditio, quam habet pars eius antecedens.

[Ex hypothetica enim non licet inferre categoricam, hoc est, quod certis conditionibus dictum est simpliciter & absolute affirmandum non est, ut Apostolus dicit, 1. Cor. xiii. 13. Si fidem habeam, ut & montes transferam, &c. Hinc simpliciter non inferendum; Ergo fides potest montes transferre; quia Apostolus loquitur conditionaliter, & de fide miraculorum. Huc pertinet & hic Canon. Hypotheticum impossibile æquipollet simplici negato.]

III. Conditionalis *SI* non semper exprimitur, sed nonnunquam dissimulatur: ut, *Non opus est exercitio in levioribus artibus, & non opus est in difficilioribus*, pro *Si non opus est*, &c.

IV. Nonnunquam loco Conditionalis *SI* usurpantur notæ aliæ: quales sunt, *cum, tum, donec, siquidem, quandoquidem, quia & qui absolutivi consequentiæ dicuntur.*

[Vt. *Cum videritis ista omnia fieri, scitote tempus prope esse*, Matth. 24. *Donec eris felix, multos numerabis annos. Dum spectant oculi laesos, laduntur & ipsi. Carmina tunc melius cum venerit ipse canemus. Quia parvisti uxori, pro terra maledicta erit. Siquidem tu dederis pecuniam, parvus ero. Quandoquidem ille abiit, me expectare amplius non convenit. Imperante Augusto Christus natus est, pro, cum imperaret. Die illucescente veniam, pro, si vel cum dies illuxerit.]*

V. Connexum judicatur verum esse, si posito antecedente, est consequens. ut, *Si sola fide justificamur, non justificamur operibus*. Falsum judicatur, si posito antecedente, consequens non est. ut, *Si Corpus Christi in cœnâ est, necesse est illud videri & palpari.*

[Hic antecedens verum est, consequens verò falsum. *Corpus Christi verè adest etiamsi non videatur & palpètur. Ideoq; totum connexum falsum est.*]

VI. Connexum necessarium est, si partes necessaria connexionione cohærent. ut, *Si homo est rationalis, naturâ est Dialecticus.*

[Necessarium etiam connexum est, etiamsi omnes partes vel simpliciter vel contingenter falsæ sint. *Si homo est asinus, est etiam animal quadrupes, rudens, insipidum. Hoc axioma necessarium. Consequens enim verò dependet ab antecedente, licet omnes ejus partes falsæ sint.* Falsum igitur est respectu partium: necessarium respectu connexionis, in qua una & sola hujus axiomaticæ essentia consistit.]

VII. Connexum contingens est, cum partes non necessaria connexionione dependent. Probabiliter & contingenter, hinc fieri potest, ut antecedens esse possit, etiamsi non consequens, vel contra. ut, *Pamphile, si facis, hodie postremum me vides. Si est Romanus, est etiam Calvinista. Si Brutus reges Romanos non expulisset, liberis suis privatus non esset.*

Tantum de Congregativo: Sequitur Segregativum.

CAPUT X.

Segregativum, Discretum.

1. **S**egregativum axioma est, cuius conjunctio est segregativa.

Segregativum dicitur, quia partes tanquam non multas veras disjungit ac segregat: & alteram alteri esse sive competere negat.

2. Argumenta Dissentanea enunciantur

Enunciantur tantum axiomate segregativo.

[Hac enim sola, quia non cum re consentiunt, quam arguant, ab invicem separantur.]

3. Estq; vel discretum, vel disjunctum.

[Desumpta est divisio à Topicis, in quibus est dissensio rerum & rationis, ex hac Diversa & Opposita oriuntur. Itaq; pro ratione conjunctionis segregantis, aliàs separantur partes solà ratione dissentientes, quod fit in Discreto; aliàs ratione & re, quod fit in axiomate Disjuncto.]

4. Discretum est, cuius coniunctio est discretiva.

[Discretiva conjunctio hic est, quâ partes solâ ratione (non re) separantur. Ratione separantur, quæ cum non simul sint in hoc, simul tamen esse possunt in aliquo: ut quia forma & eloquentia non fuerunt in Ulyssæ, conjungi tamen potuerunt in alio, dicuntur ratione separari. A Grammaticis conjunctio Discretiva dicitur Adversativa.]

5. Coniunctiones Discretivæ sunt:

Quamquam, quamvis, etsi, licet - Tamen - at:
 Non hoc, quidem - verum, sed, & æquipol-
 lentes aliæ. ut, Non formosus erat Ulysses,
 sed facundus. Quamvis ego digna sim, qua pati-
 ar injuriam, at tu indignus qui faceres. Quan-
 quam Petrus non est doctus, tamen est dives.
 Non auro & argento redempti sumus, sed pretio-
 so sanguine Christi: Noli maleficio vinci, sed be-
 neficio vince maleficiam. Ejus sunt hi CA-
 NONES.

I. Diversa enunciantur axiomate Discreto.

[Differunt enim hac ratione, non re. vid. sup. l. I. c. 14.]

II. Notæ

II. Notæ Discretorum interdum *in* mulantur, & vel antecedentium (*quanquam*, *etsi*, *licet*,) vel consequentium (*tamen*, *sed*) aliqua omittitur, ut: *Nervus est corporis macula. Illi tamen hoc lumē videbatur.* pro, *Quanquam nervus est macula. Etsi non optimam, at aliquam Rempublicam haberemus.*

[At ponitur pro tamen, vel attamen.]

III. Axioma Discretum verum est & legitimum, si partes non solum veræ, sed discretæ sunt. Falsum est, vel ex una parte falsum. Ridiculum, si partibus discretis non constet.

[Ut. *Quanquam Petrus non est doctus, tamen dives: hoc legitimum est: Quamvis Petrus est homo, tamen non est animal: falsum est, quia consequens falsum.* *Quanquam Petrus est doctus, tamen est homo: ridiculum est: Licet enim singulæ partes sint veræ, tamen sunt discretæ, sed consentaneæ: Homo & doctrina consentiunt.*]

Restat Disjunctum.

CAPUT XI.

I. **D**isjunctum axioma est, cujus conjunctio est disjunctiva.

2. Conjunctiones disiunctivæ sunt *Aut, an, ve, sive, vel, secus.* *Aut fide iuramur, aut operibus.* *Aut Deo serviamus, aut Mammonæ.* *Animale est aut bestia, aut homo.* *Aut dies est, aut nox est.*

Ejus sunt hi CANONES.

I. Opposita enunciantur axioma Disjunctum

juncto : ut, *Conjux est maritus, aut uxor. Aut bonus est, aut malus. Omnia sunt aut non sunt. Aut videt, aut cæcus est.*

II. In Disjuncto una tantum pars vera esse potest, non plures, ut, *Petrus aut est in Asia, aut in Africa, aut Europa. Aut fide justificamur aut operibus.* Hic unum tantum verum est, reliqua falsa.

[Ratio dependet ex Oppositorum regulâ. Oppositorum affirmato uno, negatur alterum.] Itaq;

III. Disiunctum, cuius nulla pars vera est, falsum est. ut, *Fractio panis aut per se est pia, aut impia.* (Datur enim tertium, quod sit media, indifferens, & adiaphora) vicissim : Disiunctum, cuius omnes partes veræ sunt, falsum est : ut, *Christus aut Deus est, aut homo* (utrumque verum est, est enim & Deus & homo.)

[Ratio : quia in disjuncto tria requiruntur, 1. ut, Partes omnes inter se dissentiant : 2. ut una pars cum Subjuncto consentiat : 3. ut reliqua à subjecto dissentiat. Fonseca. L. 1. c. 17.]

IV. Disiunctum nunquam extrui debet ex his, quæ sunt necessariò connexa : ut, *Socrates aut est homo, aut rationis particeps.*

V. Disiunctum verum est, si partes dissentaneas disjunctè enunciat : Falsum, quod consentanea simpliciter & absolutè disjungit. ut, *Abolon aut bonus est, aut malus.* (disiunctum verum est) *Salomon aut sapiens est, aut doctus.* (disiunctum falsum est, quia sapientem & doctum esse sunt adiuncta communia, quæ eidem subjecto simul inesse possunt.

VI. Ab

VI. Absolutè consentanea, itemq; affirmaciones cum propriis subiectis enunciatur etiam disiunctivè: Ita tamen, ut alterum quando enunciatur, ut, *Aut dies est, aut sol non est. Aut videt, aut homo non est.*

[Intellige hoc de legitimis & absolutis, non de ruitis & ineptis disiunctionibus, quales sunt: *Aut homo est, aut avis: aut asinus est, aut lapis: aut stella est, aut canis.* Hic neutra pars potest esse vera. Inepta igitur est disiunctio.]

VII. Disiunctum necessarium est, cuius partes omnes necessariò per opposita immediata disiunguntur, non verò in necessaria partium veritate, ut, *Animal aut est homo, aut est bestia. Omnis enunciatio aut est vera, aut est falsa. Aut pax est, aut bellum. Homo aut est doctus, aut non est doctus, non sanus.*

[Disiuncta hæc sunt necessaria, tria quidem priora constant ex adversis immediatis: posteriora verò non sunt necessaria partium veritate, sed tantum è necessaria disiunctione, cum nec altera disiuncti pars, homo est doctus, sanus, sit necessaria; nec hæc, homo non est doctus, non sanus, sed contingens.]

VIII. Disiunctum contingens est, cuius partes contingenter per opposita mediata disiunguntur, ideoq; vel utrumque vel neutrum esse potest. ut, *Vestis aut est alba aut nigra. Homo doctus est aut probus. Aut potiar amore aut invidiar.*

[Contingentia hæc sunt disiuncta, quia in 1. disponentur adversa mediata. in 2. adiuuncta communia. in 3. disponentur quòd Aristotelici tradunt plures axiomatum divisiones. Propositio alia est finita, quæ ex nominibus & verbis

finitis constat, ut, *homo est justus*: alia infinita, quæ ex
 nominibus aut verbis infinitis constat, ut *non homo, est*
non justus. 2. Alia est simpliciter una, in qua simplici-
 ter affirmatur vel negatur aliquid per verbum *Est*,
 ut, *homo, homo non est*: alia una $\sigma\upsilon\upsilon\delta\epsilon\sigma\mu\omega$ sive conjun-
 ctione, in quâ verbum *Est* subjectum cum prædica-
 to conjungit, ut, *homo est albus, homo non est albus*. Alia
 $\alpha\sigma\upsilon\upsilon\delta\epsilon\sigma\mu\omega$, quæ ex pluribus propositionibus est coa-
 cervata, eaque constituitur. 1. Si unum prædicatum
 de pluribus dicatur subjectis: ut, *Avari, scortatores, fu-*
ra, non possidebunt regnum Dei. 2. Si plura prædicata
 dicantur de uno subjecto. ut, *Omnes credentes in Chri-*
stum sunt à peccatis abluti, sanctificati, justificati. 3. Si de
 pluribus subjectis plura enunciuntur prædicata, ut,
Quicumq; credunt in Christum, & in eum baptisati sunt, atq;
in fide perseverant, illi sunt veri Christiani, filii Dei, salutis
et vite aeternæ participes. 3. Alia est apodictica seu de-
 monstrativa, quæ absolute, & ex necessitate vera. *Quæ*
eadem est cum necessariâ. Alia Dialectica, quæ non sim-
 pliciter, sed consensu respondentis habetur pro verâ.
 4. Alia est de tempore præsentis & præteriti, quæ ali-
 quid esse aut fuisse respectu temporis enunciat, ut,
hæc ipsa hora docetur in Schola. Præterito anno exigua fuit
 epidemia. Alia de tempore futuro, quæ aliquid futu-
 rum enunciat. ut, *Cras pluet. Petrus morietur in Italia*.
 Quæ tamen vel ad eam exacta non sunt, vel reliquis accommo-
 dari queunt.]
 Hactenus de axiomatis distributione, sequuntur
 ejusdem Affectiones.

CAPUT XII.

1. Affectio axiomatis est unius cum altero collatio.
2. Collatio ea vel respicit consensum, cujus ratione axiomata consensuunt:

S

tiunt:

tiunt : vel dissensum ; cuius ratione
dissentiunt.

3. Consensum respicit *Æquipollentia* & *Conversio*.

4. *Æquipollentia* est axiomatum
verbis discrepantium in sensu con-
nientia. *Græcè dicitur ισοδυναμία.*

[*Signa æquipollentia axiomatum comprehenduntur
versiculis :*

Non omnis, quidam : non omnis non, quasi nullus

Nonnullus, quidam : sed nullus non, valet omnis

Non aliquis, nullus : non quidam non, valet omnis

Non alter, neuter : neuter non, præstat uterque

ut *Axioma*, Non omnis homo est electus, *æquipollentia*
huic, seu idem significat quod hoc, Quidam homo non est

electus : Nonnulli homines sunt docti ; & ; Quidam

sunt docti. Nullus non homo est peccator ; & ; Omnis

homo peccator est : Non aliquis homo est lapis

Nullus homo est lapis.]

Ejus sunt hi *CANONES*.

I. Diversitas verborum non tollit *æquipollentiam* sensus.

[*Putat cum res verbis significata ex sensu & intentione dicentis sunt eadem. Æquipollent ergo. Panis est corpus Christi ; & ; Panis est communicatio corporis Christi qua exegetica est Pauli, 1. Cor. 10.]*

II. Dux negationes *æquipollent* affirmativæ : ut, homo non potest non mori : *æquipollent* huic : Homo necessario moritur.

III. Universalis limitatione restricta *æquipollent* particulari. ut, Omnes homines peccant, credunt salvantur, *æquipollent* huic : Quidam homines peccant, credunt salvantur.

IV. E

IV. Exclufivæ (*tantum, solum*) æquipollent univerfali. ut: *Tantum octo homines fuerunt in arcâ Noah, id est, Omnes homines in ea fuerunt numero octo.*

[Sed attende hoc non esse univerfale. ut, inter animalia tantum homines sunt literati: Si immutes, omnes homines esse literatos, falsum est. Solum fides iustificat, Si immutes; Omnis fides iustificat, falsum est.]

V. Affirmatio privationis & negatio habitus in subjecto habili æquipollent. Est injustus: *Non est justus: Mopsus est indoctus, Mopsus non est doctus.*

[Dico in subjecto habili. Non enim valet: Infans non est justus. Ergo est injustus: Lapis non videt. Ergo est cæcus. Subjectum enim non est habile.]

VI. Attributio finita, & negatio infinita æquipollent. ut: *David est iustus: David non est non iustus. Virgilius est Poeta. Virgilius non est non. Poeta.*

VII. Indefinitæ propositiones in materiâ necessariâ æquipollent univerfalibus: in contingenti verò particularibus. ut, *Homo est animal irrationale. Homines sunt docti. Quidam homines sunt docti.*

VIII. Propositiones de possibili & impossibili æquipollent contrariis affirmativis. *Impossibile est esse. Necesse est non esse. Impossibile est non esse. Necesse est esse.*

IX. Hypotheticum sive connexum Impossibile æquipollent simplici negato. ut, *Si ahiops mutabit colorem & Pardalus maculas, damna-*

damnati pœnitentiam agent; & Damnati non
gent pœnitentiam.

Hæc de æquipollentia: sequitur Conversio Ax-
matum.

CAPUT XIII.

I. **C**ONVERSIO est mutua terminorum
in axioma transpositio, quæ
subjecto (*antecedente*) fit prædicatum
(*consequens*) & ex prædicato (*consequen-*
te) subjectum (*antecedens* ,) salvâ axi-
omatis veritate.

Aristoteli dicitur ἀντιστροφή. ut, Homo est
animal rationale: Animal rationale est homo.

[Nota. Propositio ante conversionem vocatur à
convertenda: postquam autem conversa est, dicitur
vertens vel etiam Conversa.]

2. Ejusmodi sunt tres: 1. Conversio
simplex, ἀπλή ἀντιστροφή. 2. per accidens
κατὰ μέρος. 3. per contrapositionem
κατ' ἀντίθεσιν.

3. Simplex est, qua, manente qualitate & quantitate eadem, universale
affirmatum reciprocum & negatum
itemq; particulare affirmatum conver-
titur. ut, *Omne bonum justum. Omne ju-*
stum bonum. Omnis homo est risibilis. Omne ri-
sibile est homo (est conversio axioma. univers.
affirm. recip.) *Nullus avarus est iustus. Nullus*
iustus est avarus (univers. negat.) *Quidam*

canis est niger. Quoddam nigrum est canis. (part. affirm.)

[Hæc conversio etiam locum habet in propriis, Catholicis, reciprocis, correspondentibus, ut, *Christus non est Iohannes. Iohannes non est Christus.*]

4. Conversio per accidens est, qua manente qualitate eadem convertitur universale in particulare. ut, *Omnis prodigus est iniustus: Quidam iniustus est prodigus. Omne argentum vilius est auro. Quoddam vilius auro est argentum. Omne animal vivit: Quoddam vivens est animal.*

5. Conversio per cōtrapositionem est, qua manente quantitate eadem affirmatum convertitur in negatum. ut, *Omnis virtus est pulchrum. Quod non pulchrum non est virtus. Omnis Leo est animal. Quicquid non est animal non est Leo. Quidam odor est gratum. Quoddam gratum non est odor.*

[Vnus conversionis permagnus est. 1. illustrat affectiones argumentorum & partium axiomatis inter se. 2. in primis facit ad syllogismorum reductionem, itemq; illationes & consequentias in connexis & enthymematibus. 3. juvat quæstionem alicujus probationem, quandoquidem interdum fit, ut probatio conversa sit facilior convertende. Veteres conversiones tres species hoc disticho efferre voluerunt:

Feci simpliciter convertitur: E v A. per acci:

Asto per contra: sic fit conversio tota.

Vbi in tribus istis vocibus Feci, Eva, Asto, A. significat univers. affirmatam. E. univers. negantem: I. particularem affirmatam: O. particular. negat.] Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In conversione propositionum eadem qualitate

qualitas maneat in conversa propositione quæ fuit in convertendâ, ut. *Si convertitur sit affirmativa vel negativa, etiam conversa sit affirmativa vel negativa.*

II. Eadem sit utriusque conditio, quomodo habet vel non habet, hoc est, Propositio simplex convertatur in simplicem: Modalis in modalem: Necessaria in necessaria &c. *Plan. part. 2. p. 23.*

III. Totum subjectum convertendæ prædicatum convertentis, non mutilatum, quæ truncatum.

IV. Casus obliqui inter convertendos rectificentur. ut, *aliqua arbor est in agro: convertitur sic. E. aliquis ager est in arbore: ita: Ergo aliquid existens in agro est arbor.*

V. Tempus præteritum aut futurum in exigente rectificetur per præsens. ut, *Senex fuit puer: non convertitur per hanc. Quidam puer fuit senex: Sed quidam qui fuit puer est senex.*

Sic fuit Axiomatis collatio in consensu, restat quæ est in dissensu, & dicitur *Oppositio.*

CAPUT XIV.

I. **O**ppositio axiomatum est, cum eodem axioma vinculum affirmatur & negatur. *Græcè αὐτὸς δicitur*

[Vinculum, quomodo negetur & affirmetur, vid. cap. can. 3. & 4. Simplex, proprium, & indefinitum, negatur negato verbo, & vinculo, ut, *Fortes creantur firmi & bonis. Bonus non est malus, Nullus bonus est malus.* Uterque

veritate
Nullus cre
Copular
nexum, a
tiva. Dis
particular
de contra

Idem
tes, eade
termina

us. Res
Homo n

[Dicitur
propositi
nem Topi

Topica c
homo: U

qua non s
garde cer
ur, Hom

stia, neg
2. Topi
ut maxim

mo non est
bestia A
affirmato
CANON

I. C
1. idem
guitate

dem sub
tum.)

[Cano
Oppositio
Huc

versale & particulare negatis signis: *Omnis credit, Nullus credit. Quidam sunt docti. Quidam non sunt docti;* Copularum negatâ conjunctione copulativâ: *Connexum, negatâ connexivâ. Discretum, negatâ discretivâ. Disjunctum, negata disjunctiva, præponendo scilicet particulam negandi NON, &c. exempla habes can. 3. de contradictio.]*

Idem axioma dicitur, cujus eadem sunt partes, eadem argumenta, eadem (non equivoca) terminorum significatio. ut, Petrus est eruditus. Petrus non est eruditus. Homo est rationalis. Homo non est rationalis.

[Dicitur Ramais contradictio. Aristotelicis oppositio propositionum. Differentia interim inter contradictio- nem Topicam & Criticam sive axiomaticam attendenda. Topica contradicentia negant ubique. ut, *Homo-non homo: Illud affirmat, hoc negat ubique, hoc est, omnia illa quæ non sunt homo. Contradictio verò axiomatica negat de certo aliquo subjecto, quod affirmatum erat. ut, Homo est bestia: homo non est bestia. Hic NON bestia, negatur tantum de homine, de quo illic affirmabatur.*

2. Topica argumentorum contradictio esse potest, ut maximè non sit axiomatica. ut, *Homo est bestia: Homo non est bestia. Hic Topica est Contradictio, bestia-non bestia axiomatica verò non est. Vtrumq; enim affirmat, affirmatio utrobique vinculo.]* Ejus sunt hi generales CANONES.

1. Omnis oppositio axiomaticum habeat, 1. idem subjectum & prædicatum sine ambiguitate intellectum. 2. secundum idem (eandem subjecti partem) 3. ad idem (eundem respectum) & 4. eodem tempore.

[Canonis hujus explicationem cum exemplis, vide l. i. de Oppositis, c. 15 can. 1.]

Huc pertinet & hac regula: In omni opposi-

positione una duntaxat propositio uni opponitur: *Arist. c. 7. 8. de interp.*

II. Axiomata opposita nunquam posse esse simul vera.

[*Vide lib. I. c. 15. can. gener. 2.*]

III. Judicium contradictionum criticum illustrat veritatem & falsitatem.

[*Contraria enim juxta se posita magis elucescunt. Licet enim judicium de vero & falso ex argumentorum contradictione inter se dependeat, contradictione tamen illustratur. Homo est rationalis. Hoc per se verum est, quia ratio homini inest formaliter. Homo non est rationalis: est falsum. Hoc etiam alterius absurditas magis manifestatur.*]

2. Oppositio est vel contraria, vel contradictoria.

[*Aristotelici addunt & 3. nempe oppositionem contrariam, quæ est duarum particularium quarum pugnantium, hoc est, quarum altera est affirmativa altera negativa. ut, Quidam adolescentes sunt diligentes, quidam non sunt diligentes. At vera hæc oppositio non est. Quia diversum subjectum est. Ideoque nec absolute verum nec falso dividunt, & in materia contingenti simul vera esse possunt.*]

3. Contraria est, quæ universali affirmativo opponitur universale negatum & contra. ut, *Omnis homo est doctus: Nullus homo est doctus. Omnes credentes sunt filii Dei. Nulli credentes sunt filii Dei.* (Hic universali affirmativo opponitur universali negativo.) *Nullus deus introibit in regnum cælorum. Omnis deus introibit in regnum cælorum.* (Hic universali negativo opponitur universali affirmativo.) *Aristoteli dicuntur ἐναντίως, ἑναντίως, contrarietas; ἐναντία, contraria sunt.*

Ejus sunt hi CANONES.

I. Propositiones contrariæ verum & falsum non semper nec necessariò dividunt.

[Verum & falsum dividere, est, alteram partem esse veram, alteram falsam.]

Itaque

II. In materiâ necessariâ altera vera, altera falsa est, ut, *Omnis homo est animal. Nullus homo est animal.*

In materia verò contingenti simul falsæ nunquam simul veræ esse possunt, ut, *Omnis homo credit. Nullus homo credit. Omnia poma flava sunt: Nulla poma flava sunt.* Similiter in materia impossibili, ut, *Omne animal est rationale. Nullum animal est rationale.*

4. Contradictoria oppositio est, quâ opponitur 1. universali affirmato particulare negatum, ut, *Nullus homo est pius. Quidam homo est pius.* 2. aut universali negato particulare affirmatum, ut, *Omnis homo est pius. Quidam homo non est pius.* 3. aut singulari (proprio) affirmato singulare negatum, ut, *Petrus est pius. Petrus non est pius.*

Aristoteli dicitur ἀντίφασις. Ἀντιφασια
Contradicentia.

Ejus sunt hi CANONES,

I. Contradictoriæ in omni materia ex necessitate dividunt verum & falsum. Itaque

II. Impossibile est duas Contradictorias esse simul veras, aut simul falsas. *Aristot. de interpret. c. 7.*

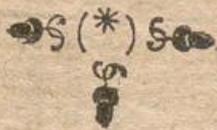
III. Oppositio Compositi axiomatis sem-

per est Contradictoria: dividit enim semper verum à falso. ut, *Christus & mortuus est & resurrexit. Christus non & mortuus est & resurrexit. Si Christus ascendit ad cœlos, abest suo corpore à cœna. Non si Christus ascendit ad cœlum abest suo corpore à cœnâ. Quamquam Petrus est doctus; tamen non est dives. Non quamquam Petrus est doctus, tamen non est dives. Aut bona artes discenda sunt, aut res ludicre sectanda. Non aut bona artes discenda, aut res ludicre sectanda.*

[*Ad Equipollentiam Conversionem & Oppositionem addunt Aristotelici affectiones duas alias. Quarum I. Consecutio anglicè dicitur, quæ est consensio in enunciando vero & falso duarum propositionum, quarum una ad alteram consequitur. ut, cum dico. Homo est justus: homo non est justus. Ha duæ propositiones simul sunt, licet una sit affirmans, altera negans, & hæc ad alteram consequitur, tanquam consequens ad antecedens. II. Compositio & Divisio, quæ nil aliud est, quam processus à divisis ad composita, & vicissim à compositis ad divisiva. Processus à divisis ad composita fit duobus modis. 1. cum duo vel plura predicata de subiecto enunciantur synonymicè: tamen & separatim & compositè verè predicantur: sic de homine separatim verè dicitur quòd sit animal & quòd sit Rationalis: & compositè verè de eodem dicitur quòd sit animal rationale. 2. cum alterum predicatorum est synonymum, alterum paronymum, & iis una efficitur propositio. ut, ea quæ separatim de subiecto predicari possunt, eodem quoque de eadem predicari possunt conjunctim. Sic de Socrate verè dicitur separatim; quòd sit homo, & quòd sit animal; utrumque etiam conjunctim potest enunciari, quòd sit homo animalis. Vicissim à conjunctis ad divisa, si in predicato non continetur contradictio in adjecto, quod vulgo dicitur*

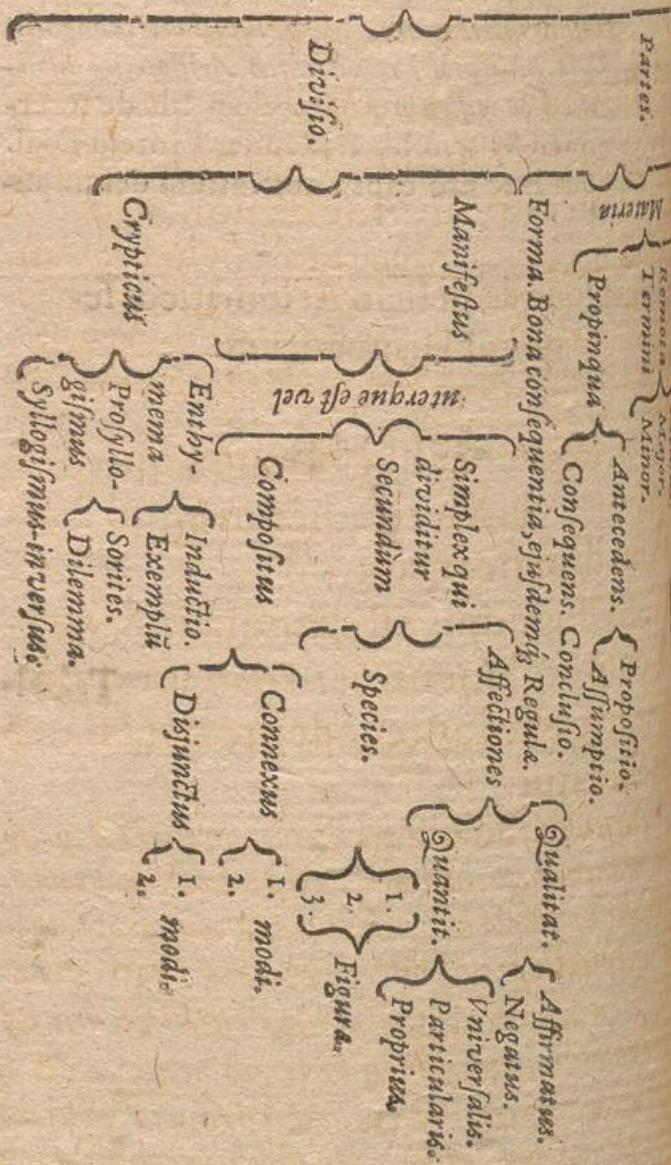
EST tertii adjecti ad EST secundi adjecti, ut, Socrates est doctus. Ergo Socrates est. Verum in his & aliis, qua ad aequipollentiam, conversionem & oppositionem propositionum spectant, quia sunt intricatiora, adeoque subtilioris indaginis, quam necessaria utilitatis, remittimus Aristotelica utilitatis sectatores ad Magistrum Aristotelem lib. de interpret. Keckerman. System. lib. 2. Hauber. Erotem Dial. lib. 2. è quibus hæc pro captu nostratum desumptus.]

Hucusque de Judicio Axiomatico, sequitur Dianoëticum.

Tabel-

Tabella Doctrinae Syllogisticae.
In Syllogismo consideranda.

CAPUT

CAPUT XV.

Syllogismi definitio, & partes.

1. **J**udicium Dianoëticum est legitima variorum axiomatum ex se deductorum dispositio ac dijudicatio.

[Differt à **J**udicio Axiomatico: *In axiomatico res sepe clara & manifesta enunciantur, vel argumentum de argumento enunciat: In Dianoëtico verò res dubia distillantur, variæq; axiomata homogenea certa lege deducuntur.*]

2. Estq; vel Syllogisticum, quo Syllogismus; vel Methodicum, quo Methodus dijudicantur.

3. Syllogismus est dianoia, quâ quæstio cum argumento (*tertio*) ita disponitur, ut posito antecedente necessario concludatur.

[Dicitur Syllogismus vel à συλλογίζεσθαι ab Arithmeticis calculatoribus deducto vocabulo, qui numerum addendo vel subtrahendo dicuntur συλλογίζεσθαι, ratiocinari, unde συλλογισμὸς ratiocinatio: vel à σύν & λογισμὸς, qui est discursus & commentatio mentis, non externa oratio, vel à συλλογῆ τῆς λόγου rationis collectione, quia legitime Ratio in Syllogismo colligitur. Atq; sic syllogismus, argumentatio & ratiocinatio Synonyma fuerint. Rameis Genesius est dianoia, quæ est mentis agitatio, commentatio, discursus, seu rationis energia, operatio, movens se ab uno ad aliud, alterum ex altero deducendo. Quæ enim declarat motus tractum & transmissionem ipsius

vñ. Aristotelicis verò genus est λόγος, quo notatur exterior sermo siue oratio, sed ratio siue mentis cursus, ideoq; syllogismo uterq; tum mentis tum vocis accommodari potest.

Forma consistit in legitima argumenti cum questione dispositione, ut antecedente posito necessario concludatur. Quæstio est thema, de quo differunt: est axioma dubium, de cuius veritate quæritur, an verum, an falsum. Dicitur aliàs ἐρώτημα, ἐρώτησις, ἀεὶ βλημα, ἀεὶ γμα τὸ ἐξ ἀρχῆς. Interrogatio, propositum, problema, res, quod erat ex principio. Quæ differunt non re, sed λόγῳ, tantum ἁπλοῦς ἤσκει. Propositio dicitur quatenus affirmatur vel negatur aliquod de aliquo. Problema, interrogatio & quæstio dicitur, quatenus id quod enunciatur in propositione controversia ponitur, dum inquiritur an sit, nec ne. Vt si dicitur Omnis homo est substantia. Propositio dicitur. Si quæram. Estne omnis homo substantia? tum Quæ interrogatio problema appellatur. Vbi nota Syllogismi tantam esse in contingentibus & dubiis. Nam quæ manifesta, clara & perspicua sunt, ad ea non requiritur iudicium syllogisticum, sed noëticum siue axiomaticum. Quæstio autem dubia est, vel in se simpliciter respectu materiam existentis, vel respectu persona dubitantis. Vel, si maioris dubia est, vel verè, vel fictione, vel ex hypothesi & concessione.

Argumentum hic nihil aliud est, quam dubia quæstionis probatio, è quo iudicium sumitur, verane an falsa sit enunciatio. Dicitur aliàs argumentum TERTIUM. Quia in omni quæstione dicitur sunt argumenta: utrum in antecedente alterum in consequente: ad quorum dispositionem probandum vel refutandam tertium hoc argumentum assumitur. Aristotelicis verò est medius terminus. De varia autem argumenti acceptione vide supra lib. 1. cap. 2. postquam definit.

Argumentum verò & argumentatio ita differunt. Argumentum est materia argumentationis ex qua fit: Argumentatio verò est forma in materia. Argumentum est pars

Argum
gumen
disposit
ment ar

Ant

go dicitur

nor.) Et

est, ut P

rate Sy

gifican

tura. N

ario com

positione

axiom a

rials si

cus dicit

necessari

riam, &

rum Syll

malis,

Syllogiz

tiatur n

in definiti

gno. F

Etata.

Declara

Anzira

prion de

quo affir

cur hoc

argomen

ma 2

dispositio

elimina

Et aut

anima e

4.

Parte

Argumentatio est totum. Argumentum est medium: Argumentatio verò est trium argumentorum seu terminorum dispositio. Argumentum Etymologia Grammatica: Argumentatio verò Syntaxeos constructioni respondet.

Antecedens est nihil aliud quàm dua Præmissa, qua vulgo dicuntur propositio (major) & assumptio (propositio minor.) Hoc igitur posito necessario concluditur, hoc est, necesse est, ut Philipp. inquit, conclusionem sequi, idq; necessitate Syllogistica: Vbi observabis. Necessitatem Syllogisticam esse duplicem, aliam esse materiæ, aliam formæ. Necessitas materiæ est, qua vi solius materiæ necessario concluditur. Vi solius materiæ concluditur, quando propositiones sive termini necessario coherent (de his vide in axiomatico necessario.) Dicitur aliàs necessitas materialis sive consequentis: Ita Syllogismus demonstrativus dicitur necessarius, quia in illo omnes propositiones sunt necessariae. Necessitas formæ est, qua non propter materiæ, & propositiones, sed vi solius dispositionis argumentorum Syllogisticè concluditur. Dicitur aliàs necessitas formalis, necessitas consequentiæ, & ex hypothesis sic Syllogismus Topicus qui constat materia tantum probabiliter dicitur necessarius. Atqui hæc necessitas formalis à Ramo in definitione Syllogismi per vocabulum necessario intelligitur. Fieri enim non potest, si præmissa rectè sint disposita & data, quin hoc ipsum quod in conclusione est, consequatur. Declarabimus quæ dicta sunt exemplo. *Questio sit;* Anima sit immortalis. Ad questionem hanc dubiam præmissam adduco argumentum tertium sive probationem, quæ affirmativam demonstro; Quia est imago Dei. Dico hoc argumentum tertium, respectu reliquorum duorum argumentorum in questione propositorum, quæ sunt. 1. anima. 2. immortalis. Hoc argumento tertio cum questione disposito conficitur Antecedens; 1. Propositio; Imago Dei est immortalis. 2. Assumptio; Anima est imago Dei. Ex antecedente posito: Necessario inde concluditur; Ergo anima est immortalis]

4. In Syllogismo consideranda 1. Partes: 2. Divisio. 5. Par-

5. Partes Syllogismi essentialis duae sunt, Materia & Forma.

6. Materia est, ex qua Syllogismus constituitur.

7. Estque vel remota, vel propria qua.

8. Remota est, ex qua propositiones conficiuntur. ut, *questio & argumentum tertium: Metaphoricè vulgò tres Termini dicti, Major, Minor, Medius.*

9. Quaestio constat terminis duobus Majori & Minori: Argumentum verò tertium est Medius.

10. Major terminus est praedicatum (*consequens*) quaestionis dubiae: & proponitur cum medio sive argumento tertio in propositione.

[Major dictus, quia si non plura comprehendit, quod conclusionis subiectum, ab illius saltem universitate non deficit, Mocen. contempl. 2. part. 3. c. 1.]

11. Minor terminus est subiectum (*antecedens*) quaestionis, & disponitur cum medio sive argumento tertio in assumptione.

[Minor dictus, quia ipsi essentialiter convenit à praedicati universitate deficere posse: eam verò nunquam excedere. Monc. all. loc.]

12. Medius terminus est quaestionis dubiae extrinsecus assumpta probatio

quâ mediante Major & Minor disponuntur.

Itaq;

Bis ponitur ante conclusionem: semel in propositione junctus Majori: & semel in assumptione junctus Minori.

[Medius dicitur 1. Ratione dispositionis, quia intra duos extremos (Majorem & Minorem) medius ponitur. 2. Ratione officii, quia causa est cur majus extremum jungatur minori, adeoq; honorarius arbiter ac sequester, cur major de minori affirmetur aut negetur. Dicitur extrinsecus assumptus, quia in questione duo sunt argumenta, ad quæ arguenda assumitur è locis inventionis argumentum tertium, sive medium terminus.]

Exempli gratia. *Questio est: an avarus sit dives: Negatur argumento tercio: quia Eget. Prædicatum si ve consequens est dives: Est igitur major terminus: dispone hunc cum argumento tercio, Eget; & habebis propositionem: Qui-cumq; eget, non est dives. Subjectum questionis est avarus: Minor igitur terminus erit; Dispone cum argumento tercio, & habebis assumptionem; Avarus eget. Quia tunc egi bis ponitur, semel cum Majori in propositione, semel cum Minori in assumptione, adeoq; causa est cur Major (disponendo) negetur de minori (avarus) Medius terminus est; Cuius prædicatio conclusio inferitur. Ergo avarus non est dives. Sic etiam & hac exempla; Corvus non est lepus. Quia non est quadrupes. Plato est homo. Quia est rationale prædicatum. Mortui resurgent. Quia Christus prædixit. Christus est Messias. Quia opera Messia efficit, &c.*

[Observabis 1. Sicut major terminus est prædicatum Minor subjectum questionis: Ita vicissim Major fit prædicatum, Minor subjectam conclusionis. Quia conclusio & questionis non differunt realiter, ut dicitur infra. Observabis 2. Quæ de dispositione terminorum hic dicuntur locum tantum habere in Syllogismo simplici, ejusdemq; Figuris tribus: Non verò in composito. Ibi enim tota questio cum argumentis tercio in propositione disponitur. Vt, si Dei sunt, divinitas

T

est. At

est. At Dii sunt. E. divinatio est. Ubi quæstio est
 sit divinatio: Aff. argumento tertio. Quia Dii sunt.
 Quia quæstio tota cum argumento tertio in propositione
 nitur.]

13. Materia propinqua est, ex
 ultimo Syllogismus constituitur.

[Dicitur materia propinqua, respectu remota, quæ
 argumentationem constituit primo: & ob id remotam
 tur: quia antecedens & consequens è terminis constituitur.
 Composita autem simplicibus sunt posteriora.]

14. Estq; antecedens & consequens

[Antecedens & consequens non eodem modo
 fiderantur in axioma & Syllogismo. In axioma
 tantum sunt nudi termini, vel notiones simplices. ut,
 est justus: Hic subjectum, Deus, est antecedens, præ
 tum, justus, est consequens. In Syllogismo verò sunt
 gra enunciationes: pars enim antecedens in Syllogismo
 tinet enunciationes duas: propositionem scilicet & præ
 prionem. Consequens verò continet integram conclusionem.]

15. Antecedens est, quæ adhibetur
 ad quæstionem arguendam.

16. Ejus partes sunt duæ: Propositio
 & Assumptio. Vulgò dictæ Præmissæ
 quia conclusioni præmittuntur.

[Hic ergo nota Antecedens, propositionem &
 sumptionem, itemq; præmissas esse Synonyma.
 etiam vocantur, Sumptiones, Propositiones, Major
 Minor: quoniam ante conclusionem sumuntur & ponuntur.]

17. Propositio est prior pars ant
 cedentis, quâ argumentum (tertium)
 vel cum consequente quæstionis par
 tantum, vel cum tota quæstione disp
 nitur.

[Vocabulum propositionis est polysimon. 1. accipitur pro altera comparationis parte, quæ dicitur protasis, & sic est terminus simplex. 2. pro axioma & enunciato. 3. In Rhetoricis pro themate. 4. Pro questione Syllogismi dubiæ. 5. de Antecedente Syllogismi parte, majori scilicet & minori propositione, quæ recte dicuntur protaseis à προτεινεν, quod instar scuti cujusdam conclusioni objiciantur. Denique 6. pro prima tantum Antecedentis parte in Syllogismo, cujus pars secunda dicitur non propositio, sed assumptio. Appellatur autem aliàs propositio Major; Major præmissa, quia constat termino majori. Vbi observa 1. Crypticam esse locutionem si quando in Scholis dicunt, proberur Major, proberur Minor; Subintelligendum enim; Propositio. Observa 2. Non esse hanc definitionem propositionis accuratam, sed qualemcumque descriptionem, quæ tam competat propositioni Syllogismi compositi, in qua tota questio cum argumento disponitur, quàm simplicis, in qua aliqua saltem pars questionis cum argumento disponitur.]

18. Assumptio est posterior antecedentis pars, quæ è propositione conficitur. Dicitur Græcè προσημειωσις, item μεταποσθεσις transsumptio; assumptum; subsumptum; sumptum minus; propositio minor: quia minori termino constat. Item Minor præmissa.

19. Consequens est, quæ sub se partes questionis complectitur, eamque per legitimam consequentiam concludit: unde & Conclusio dicitur.

[Conclusio consideratur dupliciter. I. Ante dispositionem medii, & tum vocatur 1. Questio. 2. problema. 3. status. 4. intentio. 5. thema. II. Intra vel post dispositionem Syllogismi, & tum appellatur 1. Consequens Syllogismi, quia ex præmissis consequitur. 2. Complexio,

plexio, quia partes questionis complectitur. 3. Conclusio, quia questionem vi dispositionis & consequentia concludit. 4. Illatio, Ἰπὸθεσίς, quia inferitur ex premissis. 5. συμπέρασμα collectio sive terminus, quia conclusio est diantia. 6. συναγωγή, quia ex antecedentibus colligitur. Vbi observabis. Questionem & conclusionem differre 1. non re, sed ratione, 2. voculis, Ἄλλο ἔστιν ἔργον. **ERGO.** Questio illata sive Syllogisticè conclusa dicitur. Conclusio, antequam verò inferatur & colligatur, dicitur Questio. Mutata igitur particulam interrogativam An interrogativam Ergo, Igitur, vel similem, & habebis conclusionem. **Exempli gratia.** Questio est. An homo sit animal. Conclusio, Effectus, quia vivit & sentit. Syllogisticè hæc ut a disputatione colligitur. Quicquid vivit & sentit, est animal. Homo vivit & sentit. Ergo homo est animal. Vbi in conclusione eadem questio mutata saltem particula An mutata recurrit. Vbi verò thema absq; particula interrogativa proponitur, adde themati in illatione Ergo, & conclusionem habebis.]

Hæc de materia Syllogismi, superest forma.

20. Forma Syllogismi est legitima dispositio materiæ seu questionis cum argumentis, ut tertio juxta leges Syllogisticas dispositio, ut necessariâ consequentia conclusio inferatur.

Exempli gratia; Thema sit; Estu é Cometa. Negatur argumento tertio ab adjuncto. Quia est caducus. Hic rudem habes Syllogismi materiam; Hujus legitimum ordinem Syllogisticum reductio dicitur Forma. ut, Si non est caducus. Cometa est caducus. Ergo Cometa non est stella.

21. Formam consequitur Bona dispositio sequentia, quæ est virtus ex legitima dispositione Syllogismi dispositio existens.

[Forma non est bona consequentia, sed ejus comes & virtus, ut loquitur Dn. Libanius. Illam Syllogismus primum per se judicat, verum & falsum consequenter; quia ex vero per se nil nisi verum, & ex falso nil nisi falsum.]

Hic observa vitium Syllogismi vel esse in materiâ, vel in formâ; In materiâ est, quando alterutra premissarum sive propositio, sive assumptio falsa est, vel ambigua. In

formâ est, quando dispositio syllogistica violatur; seu, quando Regula Syllogismorum non observantur. ut cum dicitur gratia in 1. Figura minor est negativa; in 2. fig. conclusio est affirmativa; in 3. conclusio universalis, &c. Dicitur vulgò ἀνακόλουτος, id est, mala consequentia, ἀνακό-

λουτος, παρὰ τὸν λόγον, παρελλογισμὸς, inconsequens, apparens Syllogismus, scopæ dissolutæ, &c.]

Porro generales de Bona consequentia Syllogistica sunt hi CANONES.

I. Syllogismi dispositio debet informari ad normam *Dici de Omni & Dici de Nullo.*

Dictum de Omni est, quando nihil sumi potest sub subjecto, cui non tribuatur prædicatum; ut, *Omne vinum calefacit. Omnis homo est animal.*

[Hic nihil sumi potest sub vino tanquam sub genere, de quo non dicatur quod calefaciat. Quærat ergo ad dictum de omni. Alii sic efferunt: Dici de omni est, cum nihil potest dici de genere, quod non etiam dicatur de specie sub genere comprehensa. *Vsus hujus canonis est potissimum in 1. Fig. ubi proceditur à genere ad speciem.*]

Dictum de nullo est, quando sub subjecto nihil potest sumi, de quo non removeatur prædicatum, ut: *Nullum animal est lapis. Nulla stella consumitur.*

[Quærant hæc ad dictum de nullo, quia sub animali & stella tanquam subjecto nihil potest subsumi, à quo prædicatum (lapis, consumi) non removeatur; Sive sumas hominem]

nam, siue leonem, siue anserem, &c. siue Lunam, Martem, Venerem, vel aliam cuiuscunque magnitudinis stellam, sic efferunt; Dicitur de nullo est, quando negatio generis negatur etiam species eiusdem generis.]

II. Quaecunque in uno tertio conveniunt, inter se conveniunt. Quaecunque in uno tertio dissentiunt, inter se dissentiunt.

[Principium hoc Mathematicum insitum est, hinc in principiis de syllogistica. Medius terminus est extremorum conclusionis norma, quorum utriusque si congruat, siue insit, dicitur etiam, extrema sibi inesse mutuo; si vero uni extremorum insit, alteri vero non congruat, iudicatur, nec terminum extremo inesse.]

III. Ex veris per se non nisi verum colligi potest: Ex falsis nil nisi falsum.

[Hoc est, si praemissa fuerint vera, ex iis non nisi verum concludi potest. Verum enim vero consonat. Sin praemissa nisi falsum.]

Interdum ex vero falsum colligitur, sed non la consequentia. ut: *Omnis asinus est animal. Tu non es asinus. Ergo non es animal.*

[Ambae praemissa hic vera sunt, & tamen falsum indigitur; propter violatam dispositionem syllogisticam. Praemissio enim debebat esse affirmata.]

2. Ex falso interdum verum, sed ex accidenti, ut: *Omnis lapis est animal. Omnis homo est lapis. Ergo omnis homo est animal.*

[Ambae praemissa falsa sunt, & tamen verum concluditur per accidens; seu, ratione formae, non ratione materiae.]

IV. Ex necessario non nisi necessarium ex contingenti non nisi contingens sequitur. Ex necessario: *Omne animal est substantia. Homo est animal. Ergo homo est substantia.* Ex contingenti

tingenti: *Omnis Dialecticus est Grammaticus.*
Homo est Dialecticus. Ergo homo est Gramma-
ticus.

[Ratio prioris est, quia necessarium semper verum & sibi simile est. Interdum tamen ex contingenti sequitur necessarium, sed contingenter.]

V. In syllogismo positis præmissis necessario sequitur conclusio.

[Præmissæ enim sunt causæ; Conclusio est effectum. Positâ autem causâ sufficiente, necessario sequitur effectus. Confer explicat definit syllogismi.]

VI. In syllogismo non sint plures neque pauciores termini quàm tres: neque secundum vocem (*explicite*) neque secundum sententiam (*implicite*.)

[Aliàs turbatur connexio.]

Explicite: ut, calceus tuus est coriaceus. Pes tuus est indutus calceo. Ergo pes tuus est coriaceus. Omnes studiosi fiunt docti. Petrus est ignavus. Ergo fiet doctus. Omnes credentes salvantur. Julius Caesar gerit bellum cum Pompejo. Ergo Julius Caesar salvatur.

[Nota. Nonnunquam medius terminus leviter saltem inflectitur, vel etiam syllogismus integer non est, sed Enthymematicus, & tùm apparent quatuor termini, cum tamen sint tres. Ut, *Logos est illocalis Humanitas Christi est assumpta in logon. Ergo Humanitas Christi est illocalis. Qui dicunt hic esse quatuor terminos, 1. logos. 2. illocalis. 3. Christi humanitas. 4. in logon; falluntur. Medius enim terminus leviter saltem inflectitur (logos, in logon) & sumitur ita in Majori sicut in Minori propositione, si synecdoche ponatur in Majori, ut sensus sit, Logos est illocalis, hoc est, Assumptum in logon est illocale. Plane ac si diceret. Arx Darmstatina est extra Saxoniam. Ludovicus Princeps est in arce Darmstatina. Ergo*

Ludovicus Princeps est extra Saxoniam. *Propositio sic informabis, Quicumque est in arce Darmstatina, extra Saxoniam, ac sic est legitima. Deinde syllogismi huiusmodi sunt Cryptici sive Enthymematici, in quibus syllogismus loco propositionis omissa ponitur. Propositio esse debet; Quicquid assumitur in logon, est ille. I.e. Prosyllogismus huius propositionis, Quia logos est localis.]*

Implicitè ponuntur quatuor termini, quando homonymia sive ambiguitas est in vobis medium terminum designante, & aliter accipitur in Majori, aliter in Minori propositione. *ut, Vulpes est quadrupes. Herodes est Vulpes. Et Herodes est quadrupes. Ubi in Majori accipitur vocabulum vulpes propriè: in Minori Metaphorice.*

Unde hi Canones.

1. A terminis absit ambiguitas:
2. Termini non sint ambigui:
3. Ambiguitas parit quatuor terminos.
4. Ambiguitas multiplicat terminos propter rationem.

[*Est autem ambiguitas vel Grammatica, vel Rhetorica. Grammatica oritur ex preceptis Gram. non rectè interpretatur & intellectus. Estq; aut in Etymologia aut in Syntaxi. Ad Etymologiam pertinet 1. Fallacia Etymologica, quæ est, cum pars ponitur pro parte, ut amare est dulcis animi actio. Petrus fuit amare. Ergo flere Petro est dulcis actio. Hic amare in propositione est Verbum. In Assumptione Adverbium.*

2. Fallacia Orthographiæ, quæ est, cum vitium latet in Orthographiâ: *ut, Equus est animal quadrupes. David est æquus. Ergo David est animal quadrupes. Fecitque humani generi adversatur. Veritas est virtus. Ergo virtus humani generi adversatur.*

3. Falla

3. Fallacia Profodiæ, quæ est, cum vox una quantitate variam habet, unde diversus sensus oritur: ut, Mala proveniunt ex arboribus. Vicia sunt mala. Ergo vicia proveniunt ex arboribus. In majori significat malum idem quod pomum, & habet primam longam: In minori idem quod pravum, & habet i. brevem.

4. Fallacia Accentus, quæ est, cum ex accentu & pronuntiatione vitium oritur, ut, Quod conditur bene sapit. Urbs conditur. E. Urbs bene sapit. Qui vincitur, est facinorosus. Imp. Rodolphus vincitur a Turcâ. Ergo est facinorosus.

5. Fallacia dictionis, quæ est, cum vocis nativæ significatio cum artificiali; seu; cum nomen primæ intentionis cum nomine secundæ intentionis confunditur, ut, Columba volat. Columba est generis feminini. E. genus femininum volat. Animal est generis neutri. Casparus est animal. E. Casparus est generis neutri. R. Animal in propositione, & columba in assumptione, considerantur ut nomina secundæ intentionis: In assumptione vero animal & columba in propositione accipiuntur ut nomina primæ impositionis. In his & similibus ambiguitas paquatuar terminos.

Ambiguitas Syntaxeos est, cum constructio vocum non recte adhibita fallit. ut, Ajo te Æjacida Romanos vincere posse. Nunc Romanos invadam. Ergo vincam. Dubium est illud oraculum, quod tum ad Romanos, tum ad Æjacida referri potest.

Hæc pertinet Fallacia compositionis & divisionis, cum ea, quæ conjungenda vel disjungenda, disjunguntur vel componuntur, ut, Angeli gaudebunt super uno enim necessario conjungenda: agente poenitentiam. Ambiguitas Rhetorica est, quando vox Metaphorica sumitur pro propria: dicitur aliàs fallacia æquivocationis, ut; Luscinia volat. Muscus est Luscinia. Ergo volat. Vitis est planta terrestris. Christus est vitis. Ergo Christus est planta terrestris. In his & similibus in Majori subjecta accipiuntur proprie: in Minori Metaphoricè, unde quatuor resultant termini. Sed de his plura aliàs.]

VII. Medius terminus nunquam ingrediatur conclusionem, neque ex toto, neque ex parte.

Lex generalis erit, medium concludere neque

Ex toto. ut; *Omne animal est substantia. Omnis homo est animal. Ergo omnis homo animal est substantia. Omnis virtus est laudanda. Modestia est virtus. Ergo Modestia est laudanda.*

Ex parte: ut, *Omnes per se boni affectus per vitium originale contaminantur. Amor sponsi & sponsa est per se bonus affectus. Ergo amor sponsi & sponsa per se contaminatur per vitium originale. Hic per se, est pars medii termini, quae debet imitari conclusioni.*

[Ratio est, quia nihil potest esse simul causa & effectus ejusdem. At medius terminus est causa conclusionis, quia pulat majorem & minorem, ut inde conclusio inferatur. Medium non est quod concluditur, neque de quo aliquid concluditur, sed quo mediante concluditur. Sicut norma non est id quod mensuratur, sed quo mensuramus. Ita & Medius terminus, &c.]

VIII. Si tertium argumentum consentaneum parte utraque quaestionis, affirmative etiam disponatur cum partibus quaestionis.

[Ratio, quia consentanea affirmando enunciantur. Vnde de propositio & assumptio erunt affirmative, & ex illa affirmativa deducta conclusio. Quaestio sit: An virtus moralis laudanda? Affir. argumento tertio, ab adjuncto, quia est honesta. Hic medius terminus (honestus,) quia consentaneus utraque quaestionis parte, nempe cum virtute (antecedenti subjecto) & laudanda (conseq. praedicato;) illius est adjunctum, hujus vero subjectum; hinc si disponatur ut praedicato, propositio erit affirmata. Omne honestum est laudandum. Vicissim si disponatur cum subjecto, propositio erit assumptio affirmata. Virtus moralis est honesta. quibus affirmatis, affirmata etiam resulsabit conclusio. Ergo virtus moralis est laudanda.]

IX. Si tertium argumentum cum altera
tantum quæstionis parte consentit, ab altera
verò dissentit; disponetur in præmissis semel
affirmatè, semel negatè.

[*Ut; Quæstio est, An Ignis fatuus sit stella. Neg. argu-*
mento 3, Quia non est corpus perpetuum. Hic corpus
perpetuum esse consentit, cum predicato quæstionis (stella),
unde affirmativa erit propositio. Stella est corpus perpe-
tuum. Idem verò dissentit à subjecto (ignis fatuus) unde
negata assumptio; Ignis fatuus non est corpus perpe-
tuum. Ex his infertur conclusio, ut qua partem debiliorem
sequitur, negata. E. Ignis fatuus non est stella.]

X. Si prædicatum quæstionis, cum argu-
mento tertio (*medio termino*) assumptionem:
Subjectum verò cum eodem propositionem
constituit, syllogismus simplex vitiosus est. ut:
Omnis homo est mortalis. Omnis fœmina est ho-
mo. E. Omne mortale est fœmina.

[*Ratio dependet è terminorum definitione. Violata igitur*
hic est dispositio, syllogistica. Quia prædicatum (fœmina) de-
bebat disponi cum medio termino in propositione majori. Sub-
jectum (mortale) in Assumptione; Similiter, Dialectica
non est Grammatica. Dialectica est ars. Ergo Gram-
matica non est ars. Violata & hic est dispositio; Ita enim
disponi debebant termini. Dialectica est ars. Grammatica
non est Dialectica. Ergo Grammatica non est ars. Hic
termini rectè sunt dispositi. Vitium autem est in forma,
quia assumptio est negativa.]

XI. Præmissæ in syllogismo habeant idem
prædicationis genus. *Nam*

Mutato genere prædicationis usitato, non
val. Conseq. ut: *Caro est creatura. Λόγος est ca-*
ro. Ergo Λόγος est creatura.

[*Non V. C. quia non est idem genus prædicationis; Proposi-*
tio est prædicatio regularis. Assumptio irregularis & in-
usitata.]

Muta,

Mutatur verò genus prædicationis 1. quando fit transitus ex uno prædicamento in aliud: 2. quando termini aliter accipiuntur in una, aliter in præmissa altera. 3. quando confunduntur termini abstracti, cum concretis. Casus obliqui cum rectis. Recti cum obliquis. 4. Cum committitur fallacia dictionis. Vide Canon. 6.

XII. Præmissarum altera semper esto universalis. Nam

Ex puris particularibus nihil sequitur, ut Petrus est Apostolus. Petrus est homo. Ergo omnes homines sunt Apostoli. Quidam Christiani non damnantur. Judas fuit Christianus. E. non fuit damnatus.

[Ratio canonis est, quia particulares non congruunt ad dictum de omni, & dictum de nullo. Ideo in omni Syllogismo necesse est aliquam esse universalem, ut omnes species seu omnia singularia possint sumi sub uno genere.]

Nota I. Interdum ex puris particularibus vera fertur conclusio, sed per accidens: ut, *Quidam Reges fuerunt justii. David fuit Rex. E. David fuit justus.*

II. Ex meris singularibus seu propriis etiam aliquid concluditur, quatenus sunt & manent singularia res. ut, *Abrahamus fuit justificatus sine operibus. Abrahamus fuit peccator. E. Peccatores sine operibus justificantur.*

Huc pertinet & hac Regula: A non distributo ad distributum, non valet consequentia: *Sens, quia eadem est: A particulari ad universale, non valet consequentia.*

XIII. Præmissarum altera semper esto affirmativa. Nam

Ex puris negativis nihil sequitur. Hinc veritas. Partibus ex puris sequitur nil atque negativis. ut: Nullus angelus moritur. Nullus homo est angelus. E. Nullus homo moritur. Nullus homo est

occidendus. Nullus taurus est homo. E. nullus tau-
rus est occidendus.

[Ratio canonis. Medius debet questionis partes Majorem
& Minorem connectere. Negatio autem cum nihil copulet,
sed distrahatur, nulla consequentia bona è puris negativis exi-
stere poterit.]

Notæ: Interdum ex puris negativis verum conclu-
ditur; Sed t. contingenter, fortuito & per accidens,
ut; Nullus asinus est lapis. Nullus homo est asinus. E. Nul-
lus homo est lapis.

2. Vi solius materiæ. Qui non audiunt verbum Dei
damnantur. Iudei non audiunt verbum Dei. Ergo Iudæi
damnantur.

[Quamquam assumptio ex sententiâ aliorum hic
affirmata, de quopura infra in Figuris.]

3. Cum omnes termini sunt species disparata: ut;
Nulla linea est scientia. Nulla unitas est linea. Ergo Nulla
unitas est scientia.

4. Cum propositio major habet geminam nega-
tionem, æquipollentem affirmativæ. ut; Quod non est
animal non est homo. Planta non est animal. E. Planta
non est homo.

[Gemina hæc majoris negatio concludit propter
æquipollentiam convertentis & conversæ. Nam æ-
quipollent huic affirmativæ; Omnis homo est animal.]

XIV. Premissæ inferentes conversam in-
ferunt convertentem, & contrâ: Itaq;

A conversâ ad convertentem valet conse-
quentia, & contrâ. ut; Nullus electus manet in
peccatis ad vitæ finem. Omnis credens est electus
E. Nullus credens manet in peccatis ad finem vi-
tæ, & vicissim; per contrapositionem retin-
to eodem medio infert hanc. E. quicumq; ma-
net in peccatis ad finem vitæ non est credens. Sic;
omnes electi sunt vocati. E. qui non sunt vocati,
non sunt electi.

XV. Non sit plus vel minus in conclusione, quàm fuit in præmissis cū argumento tertio dispositum, ut: *Omne depositum est reddendum. Arma sunt depositum. E. Arma sunt reddenda furioso. Caro Christi vivificat tantum credentes. Hypocrita indigni non credunt. E. indigni non accipiunt corpus Christi in cæna.*

[Plus hic est in conclusione quàm in præmissis nam tō accipere corpus Christi & furiosus non fuere disposita cum argumento tertio in præmissis.]

Sic: Peccatores pœnitentiam agentes recipiuntur in gratiam. Sed omnes homines non recipiuntur in gratiam. Ergo omnes homines non sunt peccatores.

[Hic minus est in conclusione, quàm in præmissis. Sic enim inferri debebat. Ergo omnes homines non sunt peccatores, pœnitentiam agentes.]

Huc pertinent & hi canones:

1. Major & minor terminus ita inferantur in conclusionem, ut erant dispositi in præmissis, non mutati, nec mutilati, ut: *Equus est aliud ab homine. Socrates non est aliud ab homine. E. Socrates non est aliud ab equo.*

[Major terminus in propositione majori ponitur in calu recto (equus) in conclusione verò mutatur per obliquum (ab equo.)]

2. Determinatio subjecti & prædicatio antecedente, quæ non est principale membrum, non immisceatur conclusioni, ut: *Res suo genere bona non est damnanda. Jurisprudencia est res suo genere bona. E. Jurisprudencia suo genere damnanda non est.*

[Hic in suo genere est determinatio sive descriptio subjecti & predicati, quæ conclusioni non inferenda, sicut alia syncategoremata partium antecedentis suo loco relinquenda; & questio problematicè concludenda.]

XVI. Conclusio imitetur partem debiliorem & ignobiliorem.

Itaq;

Semper particularem præmissam sequitur conclusio particularis.

Negativam præmissam sequitur conclusio negativa.

[Ratio est, quia debilior & ignobilior pars est negativa, quia dissolvit, quàm affirmativa, quæ copulat: & particularis debilior est universalis; Specialis generali; Illa enim est pars, hæc verò totum. Totum autem fortius est suâ parte.]

Itaq; non V.C. Omnes officium facientes placent Deo. Quidam Scholastici faciunt officium.

E. omnes Scholastici placent Deo. Quidam fideles salvantur. Omnis fidelis est vocatus. E. omnis vocatus salvatur. Quia

Siqua negata præit, sequitur conclusio negans.

Siqua præit partic. sequitur conclusio partic.

[Observa idem valere de hypotheticis. Hypothetica enim est debilior categoricâ. Non igitur valet. Omnis peccator si convertitur, recipitur in gratiam. Judas fuit peccator. E. Judas receptus est in gratiam. Hypothetica nihil potuit in esse.]

XVII. Nunquam hypothetica (conditionalis) ponatur loco conclusionis, sed tantum categorica, ut: Omnis electus credit in Christum. Quidam homines non credunt in Christum. E. Si quidam homines non sunt electi.

[Vana est illatio, quia conclusio non est determinativè posita.]

XIIX. Conclusio falsa præsupponit unam
saltem præmissam falsam.

[Vero enim omnia consonant. Confer Canon. 3.]

XIX. Conclusio in Syllogismo nunquam
neganda est.

Error enim vel est in propositione, vel
in assumptione: nunquam in conclusione. *Omnia
animalia sunt animalia. Tu non es animal. Ergo
non es animal.*

[Conclusio etsi hæc falsa est, negari tamen non potest,
cum antecedens verum sit ratione materia, vitium hæc in
materia latet. Quia in assumptione violatur dispositio Syllogismi.
Cum in 1. figura semper esse debeat affirmativa. Tale est
hoc; Scrutator cordium est adorandus. Angeli sunt
scrutatores cordium. Ergo sunt adorandi. Iterum non
negabis conclusionem. At cum dispositio Antecedentis sit
legitima, vitium in materia latet, quia assumptio est falsa.
Solutio enim Deus est scrutator cordium.]

XX. Consequentia bona nunquam negari
debet.

[Bona consequentia est, quando dispositio Syllogistica
legitima est. Mala est, quando lex aliqua dispositionis
syllogistica violata est. Quando ergo forma Syllogismi
bona est, consequentia negari non debet, ut materia
vitiosa sit materia. Si verò forma mala est, neganda est
consequentia: ut cum infero: Grammatica est ars. Dialectica
est ars. Ergo Grammatica est Dialectica. Hic respondet
debis, nego consequentiam, quia in secunda figura de-
bet fieri syllogismi negativi, non affirmativi. Si verò ve-
ritas est in materia, consequentia non est neganda
sed obscura explicanda, ambigua distinguenda, falsa
neganda. ut: *Omnia animalia sunt animalia irrationalia. Petrus
est animal. Ergo est animal irrationale.* Hæc non negabis con-
sequentiam, sed assumptionem, cujus ambiguitas parit quæ-
stionem, et notandum, quod duo terminos, itaque distinguenda. Unum nota, cum veritas
est in forma & materia simul, vel in forma tantum, non est

Syllogismus, sed ἀσυνδοκισία, παρελλογισμὸς.]

XXI. Nonnunquam Syllogismus concluditur, non vi formæ, sed necessitate materiæ, aut per accidens: ut, *Messias promissus restituit cæcis visum, surdis auditum. Iesus Nazarenu restituit cæcis visum, surdis auditum. Ergo Iesus Nazarenu est Messias.*

[Falsus hic syllogismus est ratione formæ, est enim affirmativus in secunda figura. Bonus autem est ratione materiæ propter reciprocationem Propositionis, cujus respectu, vi primæ fig. concludit.]

Hactenus de Syllogismi partibus, sequitur ejusdem divisio.

CAPUT XVI.

Syllogismi Distributio eiusdemq; affectiones.

1. Syllogismus est vel Manifestus, vel Crypticus.

[Distributio hac non est accurata generis in species: Sed ex dignitate syllogismi perfectione & imperfectione, manifestatio & occultatio, quæ ei præter essentiam accedit: Interim tamen doctrina gratia utilis & commoda est.]

2. Manifestus est, cujus dispositio manifestè cum naturali mentis collectione congruit.

[Necesse igitur est, ut in omni Syllogismo manifesto sint duæ præmissæ & conclusio: Harum si vel una desideratur, vel plures adduntur, vel invertuntur, naturalis dispositio occultatur. Quæ occultatio cryptis: Syllogismi verò quibus ista amplificatio aut imperfectio attribuitur, Cryptici dicuntur.]

3. Uterq; vel simplex est, vel compositus.

positus. Ille dicitur *categoricus*: Hic vero *hypotheticus*.

[Correspondet hac distributio divisioni axiomatum. Con-
petit autem non tantum manifesto, sed & cryptico Syllogis-
mo. Quia enthymemata, prosyllogismi, sortitæ, &c. tam
plices quam compositi Syllogismi occurrunt.]

4. Simplex syllogismus est, in qua
quæstionis pars consequens (prædic-
tum, major terminus) disponitur cum
argumento tertio in propositione: præ-
cedens (subiectum, minor terminus)
in assumptione.

Simplex dicitur 1. à forma, simplici nimirum præ-
dicatum quæstionis cum medio termino dispositione.
Respectu compositi, in quo integra quæstio in pro-
positione cum argumento disponitur. Exemplum: *Imago Dei
est immortalis, Probo argumento 3. Quia anima
est immago Dei. Sume quæstionis consequens (immortalis)
disponere cum argumento tertio (imago Dei) habebis præ-
suppositionem: Imago Dei est immortalis: Assume præ-
suppositionem quæstionis antecedens (anima) & disponere cum argu-
mento tertio, & habebis assumptionem: Anima est imago
Dei. Hinc sequitur conclusio: Ergo anima est immortalis.*
disponere & hac exempla. *Avarus non est liber, quia
avidus. Quidam divites sunt servi, quia sunt stulti. In-
solentius non est saltator, quia non est luxuriosus.*

*Simplex præcedit Compositum ordine nature. Simpliciter
enim sunt natura priora, quia mensura compositionis.
OBSERVA hic unum: Non semper necesse esse syllogis-
mum simplicem conitari enunciationibus simpli-
cibus. Habet enim nonnunquam compositas.
Omne animal aut est mutum, aut loquens. Homo est animal
E. aut mutus est, aut loquens. Hic propositio est axioma
positum, & tamen forma syllogismi simplex est. Quia præ-
suppositio simpliciter disponitur, semel in propositione.*

[predicatio, semel in assumptione cum questionis subjecto.]

5. Dividitur syllogismus simplex, vel secundum affectiones qualitatis & quantitatis, vel secundum species.

6. Secundum qualitatem est vel affirmatus, vel negatus.

[Competit quidem hac divisio omni syllogismorum generi: inferior tamen & evidentior est in simplici, Liban. hoc loc.]

7. Affirmatus est, cujus omnes partes sunt affirmatæ. ut, *Omnis creatura est subiecta vanitati. Omnis homo est creatura. Ergo omnis homo est subiectus vanitati. Socrates est philosophus. Socrates est homo. Ergo quidam homo est philosophus.*

8. Negatus est, cujus altera præmissarum (vel propositio, vel assumptio) est negata cum conclusione. ut, *Imago Dei non est mortalis. Anima est imago Dei. Ergo anima non est mortalis. Thersites non est Philosophus. Thersites est homo. Ergo quidam homo non est Philosophus.*

[Duo altera. Non enim utramque præmissam negativam esse convenit. Quia ex paribus negativis nihil sequitur.]

9. Secundum quantitatem syllogismus est vel universalis, vel particularis, cui subjungitur singularis sive proprius.

10. Universalis est, cujus vel præmissæ, vel omnes partes sunt universales.

les. ut, *Omne animal est substantia. Omnis homo est animal. Ergo omnis homo est substantia.*

[Observa duo. I. Rameis universalis est, cuius præmissa propositio & assumptio sunt universales. Ita Syllogismus in Darapti, Felapton, cuius conclusio est particularis nihilominus etiam universalis est: Alii universalis a quantitate conclusionis metiuntur, qua universali existens Syllogismus universalem esse asserunt. II. Syllogismi universalitas non tantum ex appositis notis Omnis vel Nullus sed ex re ipsa potius aestimatur: vel, universalis est etiam in notis. ut, Fortitudo pro justitia fortiter pugnat. Fortitudo est virtus. E. Quædam virtus pro justitia fortiter pugnat. Qui suis diffidit, non est beatus. Arrogans suis diffidit. Ergo non est beatus: pro; omnis qui diffidit, &c.]

II. Particularis est, cuius altera tantum præmissarum, vel propositio, vel assumptio, est particularis cum conclusione. ut, *Spiritus carnem & ossa non habet. Christus carnem & ossa habet. Ergo Christus non est Spiritus. Omne corruptibile est compositum ex elementis. Anima non est composita ex elementis. Ergo anima non est corruptibilis.*

[Dico iterum altera. Non enim utramque præmissam necesse est esse particularem. Quia ex puris particularibus nihil sequitur.]

12. Singularis sive Proprius est, cuius utraq; præmissa est singularis sive propria (axioma proprium) ut, *Socrates est doctus. Socrates est homo. Quidam igitur*

homo est doctus. Catilina fuit seditiosus. Catilina fuit civis Romanus. E. quidam Romanus est seditiosus.

DE SYLLOGISMO EXPOSITORIO.

[Ad proprium refertur Syllogismus expositivus, qui ita à Philippo definitur. Syllogismus expositivus est in quo medium est singulare, hoc est, proprium. Eum verò seorsim tradit, & Figura tertia immediatè subjicit. Dicitur Expositivus, quia propositio communis exponitur per singulare, non ambiguum. Singulares autem vocant, non tantum substantia sed subjectum est nomen proprium, verum etiam demonstrativa vox: Hæc res, ista res, &c. Aliis dicitur Syllogismus expositionis, quia nil aliud est, quam provocatio quadam ad testimonium sensus, ideòq; demonstratio sensibilis à Zabarella dicitur. Ejus sunt hæc exempla: Hæc res urit. Hæc res est ignis. Ergo ignis urit. Medea non amavit liberos suos. Medea fuit mater. Ergo quædam matres non amant liberos suos. Musa est generis fœminini. Musa definit in A. Ergo quædam in A. sunt generis fœminini. Sed malè Syllogismus expositivus seorsim traditur. 1. Quia nil aliud est quam proprius, cum argumentum tertium in eodem desumptum sit ab individuo singulari seu proprio. 2. Nec tantum congruit tertia figuræ, sed pro diversa dispositione mediæ modo primæ, modo secundæ, modo tertiæ. 3. Quia etiam compositus est proprius. 4. Quia omnia quæ de Expositivæ regulis traduntur, communia sunt etiam aliis, & ex affectione argumenti topicæ nec non attributione axiomaticæ dependent, quibus Syllogismi hi judicantur materialiter. Consequenter verò communibus Syllogismorum legibus dijudicanda. Vnde tamen observa, Expositivos in tertiâ figurâ esse & frequentiores & usitatos & evidentiores. Quia in tertiâ figurâ omnes conclusiones sunt particulares, quæ rectè conficiuntur per expositivum.

De Syllogismo Apodictico & Dialectico.

Dividitur etiam Syllogismus ab Aristotelicis in Demonstrativum.

strativum sive Apodicticum & Dialecticum sive Probabilem. Demonstrativus est, qui ex meris necessariis reciprocis constat. Estq; vel t̄s dion, in quo argumentum sumitur ex efficiente & fine. Dicitur à priori. Ex efficiente. ut, Quicquid rationis particeps, est risibile. Homo est rationis particeps. Ergo homo est risibilis. Ex fine. Quos Deus sibi proposuit glorificandos aeternâ gloriâ, illis omnia cedunt in bonum. Deus proposuit sibi omnes amantes se gloriâ aeternâ glorificare. Ergo omnibus amantibus Deum omnia cedunt in bonum. Vel t̄s in quo argumentum sumitur ex effectis. Dicitur à posteriori. ut, Quod potest generari, in eo est materia. Corpus naturale potest generari. Ergo in corpore naturali est materia. *Quae demonstrationes omnes in Philosophia sunt usitatissimae, quarum demonstrationes à priori per Regressum peruenimus. Regressus autem dicitur illa demonstrandi ratio, qua per causam ex effectu notiori colligimus, postea procedentes ex eadem causâ eundem effectum demonstramus. Sic probatur Lunam esse globosam, quia per totum scit ac decrescit: deinde regrediendo demonstramus Lunam crescere & decrescere, quia sit globosa.] Syllogismus Dialecticus sive probabilis est, qui constat enunciatis veris contingentibus, & probabiliter ex quibusvis argumentis concludit. Ex materia; In Hassia est frumenti. Ergo est copia panis. Ex Subjecto. Lucretia mulier. Ergo est garrula. Ex Adjuncto; Petrus pallet. Ergo studet. Ex oppositis. Est Leo. Ergo non asinus. Ex comparationis. Nauta non ex natura, sed ex electionis judicio promovetur. Ergo princeps. Sed de hac distributione plura dicent Aristotelici.]*

Hæc de Syllogismi simplicis secundum affectionis distinctione: sequuntur ejusdem species sive Figure

CAPUT XVII.

PRIMA FIGURA.

I. FIGURA Syllogismi simplicis et

apra dispositio argumenti tertii (*mediæ termini*) cum partibus quæstionis.

2. Figuræ Syllogismi simplicis pro triplici argumenti tertii dispositione sunt tres: quarum singulæ plures concludendi modos admittunt.

[Figuræ vocabulum Metaphoricum est, ex Mathematicis translatum ad Logicam: Vñ verò vulgata Logicorum consuetudine nunc adeò tritum, ut pro tropico non amplius, sed proprio habeatur. Species Ramei vocant, quanquam & hoc ambigunt. Distinguentes Syllogismum simplicem in Contractum, quem primo loco ponunt: nos verò tertiæ figuræ assignamus: & Explicatum; quem duorum modorum faciunt. 1. Modi, in quo argumentum in Antecedente sequatur, quem nos secundæ figuræ: 2. Modi, in quo argumentum in propositione antecedat, in assumptione sequatur, quem nos primæ figuræ attribuimus. Ordinis rationem isti in terminæ collocatione constituent, sed absq; ratione. Cum constet integrum & perfectum prius esse in usu rationis licet in naturâ generationum ex imperfecto fiat mutatio, inquit Dn. Libav. fol. 151. Cateris observanda hic versiculum, quo dispositio

Modi trium figurarum vulgò exprimitur. *Subalternum*
 Syllogismum
 Subalternum, Prima: Secunda bis est præ: Tertia bis

3. Modus est dispositio propositionum Syllogismi in debitâ quantitate & qualitate.

Quantitate denotatur propositio universalis vel particularis: Qualitate affirmativa vel negativa.

[Itaq; Modi non discernunt Figuras: hoc enim est terminorum, sed syllogismorum saltem propositiones juxta Figuras dispositas, innuunt vel esse universales

vel particulares; vel affirmativas vel negativas. Quae ut facilius inculcarentur, excogitarunt veteres certa quaedam vocabula numero 14. quibus modos figurarum (Proprietates) exprimerent, his comprehensa versiculis

Barbara, Celarent, Prima Darii, Ferioq; ;
 Celare, Camestres, Festino, Baroco, Secunda ;
 Tertia grande sonans edit Darapti, Felapton,
 Adjungens Disamis, Datist, Bocardo, Ferison.

Quae quidem vocabula barbara nihil significat $\alpha\eta\omega\upsilon\lambda\iota\kappa\acute{o}s$ sive Grammaticè: At significat $\alpha\omicron\gamma\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{o}s$ sive $\tau\epsilon\chi\nu\iota\kappa\acute{o}s$. Prima enim vocalis significat Propositionem: Secunda Assumptionem: Tertia Conclusionem, Vocales verò A, E, I, O, denotant qualitatem & quantitatem propositivum. A significat universalem affirmativam: E. universalem negativam. I. particularem affirmativam. O. particularem Negativam iuxta hos versiculos:

Afferit A, negat E, verum generaliter ambo
 Afferit I, negat O, verum specialiter ambo.]

syllg simplex 4. Prima Figura est, in qua argumentum tertium est pars antecedens ^(ante cedens 2^{am} RA.) in propositione: pars consequens ^(consequens 2^{am} RAM) in assumptione affirmata.

[Prima Figura rectè primo loco ponitur. 1. Quia habet necessitatem non solum illationis (est enim omnium figurarum communis) sed etiam evidentiae (habet enim dictum de Omni & Nullo, unde evidentiam omnes Syllogismi sortiuntur.) 2. Quia est generalior. Omnis enim generis quaestiones tam universales quam particulares, tam affirmativas quam negativas concludit; Quod in reliquis Figuris non fit. 3. Quia est magis naturalis & perfectior. Reliquae enim ad eam reduci possunt. Non contra haec ad illam. Habent quidem Scitae necessitatem, non tamen apparentiam necessitatis, hoc est, non tam perspicua est evidentia

dens in illis illatio, quam in prima, ad quam ubi reducuntur
necessitas sic manifestior.]

5. Modi primæ figuræ communes
sunt Quatuor. Duo universales; Bar-
bara, Celarent. Duo particulares; Darii,
Ferio. Quibus adjiciuntur duo Singula-
res sive Proprii.

6. Primus modus universalis affir-
matus est BARBARA; qui habet omnes
propositiones universales affirmati-
vas, ut: A

Bar Omne vitium est fugiendum. *pertinet hoc optum*
ba Avaritia est vitium. E. *ad Modum Darii*
ra. Avaritia fugienda.
Virtus est expetenda, quia est bona. Virtus est bona, *De justum e-*
Quia possessorem meliorem reddit. Avarus est servus, *utile*
Quia cupit & metuit. Honestum est utile. Quia est *De honestis, e-*
justum.

7. Secundus modus universalis ne-
gatus est CELARENT; qui habet pro-
positionem & conclusionem univer-
salem negatas. Assumptionem univer-
saliter affirmatam, ut:

Ce Nullus rerum imperitus est idoneus ad
Republ. gubernandam.
la Omnes adolescentes sunt, imperiti re-
rum. E.
rent. Nullus adolescens est idoneus ad Rem-
publ. gubernandam.

Nulla Tyrannis est perpetua, Quia est violenta.
Nullus lapis respirat. Quia est inanimatus. Mors non
est m.

est mala. Quia beatos nos efficit. Nullæ divitiæ sunt bonæ. Quia nullum quod omitti potest, est bonum.

8. Tertius modus Particularis affirmatus est DARI; cujus propositio est affirmata universalis: assumptio & conclusio affirmatæ particulares, ut:

Da *Omnis* dicendi peritus est orator.

ri *Cicero* est dicendi peritus. E.

i. *Cicero* est orator.

Clodius jure occisus est, Quia est insidiator. Quædam homines sunt beati; Quia Deo fruuntur. Chastus numerus fortunam fortiter ferre debet; Quia est sibi laudatus. Animus hominis est incorporeus. Quia in imaginem Dei factus est.

Ad hunc modum referuntur etiam Syllogismi quorum Assumptio & Conclusio sunt affirmatæ particulares. ut:

Omnis homo est mendax.

Petrus est homo. E.

Petrus est mendax.

9. Quartus modus Particularis negatus est FERIO; cujus propositio est universalis negativa, assumptio particularis affirmativa. Conclusio particularis negativa. ut:

Fe *Nullus* deceptor puellæ est laudandus.

ri *Demophoon* est deceptor puellæ. E.

o. *Demophoon* non est laudandus.

Cato non afficitur aegritudine. Quia est sapiens. Saul non est hæres vitæ æternæ. Quia sibi ipsi intulit violentas manus. Crassus non est dives. Quia plura cupit.

10. Quintus modus sive Proprius

est singularis affirmatus, qui habet omnes propositiones affirmatas & proprias. ut,

Messias promissus *est verus Deus & verus homo.*

Christus est Messias promissus. E.

Est verus Deus & verus homo.

Christus est sacerdos æternus. Quia est *Messias*. Christus secundum humanam naturam est exaltatus ad gloriam. Quia *secundum eandem se exinanivit ad mortem crucis*. Augustus est hæres Cæsaris. Quia est *Octavius*.

II. Sextus modus five Proprius II.
est singularis negatus, qui omnes partes quidem habet proprias: propositionem verò & conclusionem negatas: assumptionem affirmatam. ut,

Vox clamantis in deserto non est Christus.

Johannes est *vox clamantis in deserto. E.*

Johannes *non est Christus.*

Marcus Tullius non est Antonius. Quia *est Cicero*.

Christus non venit è Galilæa. Quia *venit è Bethlehem*.

PRIMÆ FIGURÆ sunt hi CANONES.

I. Prima figura est omnium generalissima, perfectissima & evidentissima.

[*Vide theorem. 4. hujus cap.*]

II. In prima figura medius terminus est subjectum in majori, & prædicatum in minori.

[*Hæc pertinent omnia exempla sex modorum modo enumeratorum.*]

III. In prima figura processus fit ab universaliali

versali ad particulare ; sive à genere ad speciem.

In prima figura propositio major semper fit universalis, aut propria. ut :

Omne conflatum ex elementis est corruptibile.

Corpus humanum est conflatum ex elementis. E.

Corpus humanum est corruptibile.

[Hic propositio est universalis & complectitur sibi (tanquam genus suam speciem) corpus humanum. Igitur de corpore humano dicitur id, quod dicitur de genere conflatum scil. esse ex elementis. Valet igitur in prima figurâ consequentia à genere ad speciem affirmatâ & negatâ juxta canonem : Quicquid universaliter dicitur de genere, dicitur etiam de specie, & contra : Quicquid universaliter removetur de genere, removetur etiam de specie.]

I V. In primâ figurâ assumptio semper affirmativa, nunquam negativa.

[Ratio Canonis est, quia in prima figura subjectum minoris includitur in subjecto majoris : quam inclusionem necesse est fieri per affirmationem. Omnis enim copulatio fit per affirmationem : distractio per negationem.]

Interdum ex assumptione negata vera inferitur conclusio, verum non per se, sed propter aliud, nempe I. Cùm propositio est exclusiva seu reciproca, ut, *Qui ex Deo est, verbum Dei audit. Judai non sunt ex Deo. Ergo verbum Dei non audiunt.*

II. Valet, quia hujusmodi Syllogismi potestate sunt in secundâ figurâ, propter conversionem propositionis, ut, *Omne animal*

rationis particeps est homo. *Asinus non est rationis particeps. Ergo asinus non est homo.*

[Propositio si invertatur, concluditur in secunda figura. Omnis homo est animal rationis particeps. Asinus non est rationis particeps. Ergo asinus non est homo. Tantum in cœtu vocatorum sunt electi: Turcæ non sunt in cœtu vocatorum. Ergo Turcæ non sunt electi. Converte propositionem & erit in secundâ figurâ: Omnes electi sunt in in cœtu vocatorum. Turcæ non sunt in cœtu vocatorum. Ergo Turcæ non sunt electi.]

Vel deniq; III. valet, quia assumptio verbis quidem est negata, sensu autem affirmata, quæ sic in prioribus exemplis exponi potest: *Judei sunt ex numero eorum, qui non credunt. Turcæ sunt ex numero eorum, qui non vocantur.*

[Observandum hic est caute judicium de negatione & affirmatione assumptionis pendere ex consideratione argumenti tertii. Affirmatum argumentum est, cum ita assumitur e propositione, sicuti ibidem erat propositum. Negatum, cum contradicendo enuncietur in assumptione, ut; Quicquid non plantat pater cœlestis, eradicatur. Reprobos non plantat. Ergo reprobi eradicantur. Propositio hîc est affirmans, & non negans. Negatio enim pertinet ad subjectum. Subjectum autem per se negationem non facit: idcirco nec assumptio per se negans est: Quia negatio illa subjecti, non verò totius propositionis in minorem transfertur. Sic. *Quicumq; non sunt ex Deo, verbum Dei non audiunt. Reprobi non sunt ex Deo. Ergo verbum Dei non audiunt.* Hîc assumptio non est negans, quia subsumitur recte e subjecto propositionis, quod per sequens subjectum est propositionem negativam non efficit, cum negatio sit pars prædicati. Par esto judicium de hoc. *Qui non congregant mecum, dispergunt. Hypocrita non congregant mecum. Ergo hypocrita dispergunt.* Certissima igitur nota negationis vitiosæ in prima figura est, quando subjectum minoris non includitur in subjecto

subjecto Majoris. Quod si autem includitur. Negatio
est vitiosa.]

ELENCHUS I. FIGURÆ

Committitur I. quando propositio non est
universalis, sed indefinita æquipollens particulari. ut.

*Bonum est, à quo dicimur boni. A sole nemo dicitur
bonus. Ergo sol non est bonus.*

[*Propositio æquipollet huic. Quoddam bonum est
quo dicimur boni Nempe, bonum morale. Sol autem
bonum naturale.*]

II. Quando assumptio est negativa, ut. *Omnia
homicida est puniendus. Nullus fur est homicida. Ergo
nullus fur est puniendus. Ridere est hominis. Loqui non est
ridere. Ergo Loqui non est hominis. Omne animal est
stantia. Nulla arbor est animal. Ergo nulla arbor est
stantia.*

Hæc de prima Figura. Sequitur secunda.

CAPUT XVIII.

1. **S**ecunda Figura simplicis syllogi-
smi est, in qua argumētum tertium
(^{N. 3. Arctm. 1. 2. 3. 4.} *medius terminus*) est consequens parti
(*predicatum*) in utraq; præmissa, cum
conclusionem semper negatâ.

2. Modi hujus figuræ communes
sunt Quatuor: Duo universales; Cesare,
re, Camestres. Duo particulares; Festinus
Baroco. Quibus adduntur duo Singula-
res seu Proprii.

3. Primus modus universalis voca-
tur Cesare, qui propositionem & con-
clusionem habet universales negati-

vas: assumptionem verò universalem affirmativam, ut.

Et Nullus avarus est vir bonus.

sa *Omnis Philosophus verè Christianus est vir bonus. E.*

re. *Nullus Philosophus verè Christianus est avarus.*

Nullus avarus est dives, *Quia eget.* Sapiens non est turbatus, *quia benè utitur ratione.* Timidus non est fortis, *quia pericula detrectat.* Cometa non est stella, *quia consumitur.*

4. Secundus modus universalis est Camestres: qui propositionem habet universalem affirmativam, assumptionem & conclusionem universales negativas, ut:

Ca Omnia bona faciunt possessores meliores.

me *Nulla voluptates corporis faciunt possessores meliores. E.*

res. *Nulla voluptates corporis sunt bona.*

Amor consilio regi non potest: *Quia nullum consilium in se habet.* Inductio non est argumentatio, *Quia non est dispositio.* Audacia non est fortitudo, *Quia non est virtus.*

5. Tertius modus Particularis primus est Festivo; qui propositionem habet universalem negativam: assumptionem particularem affirmativam: Conclusionem particularem negativam, ut,

Fe *Nullus dives plura cupit,*
 sti *Euclio plura cupit. E.*
 no. *Euclio non est dives.*

Caelius non est voluptarius, Quia est studiosus
 rarum. Aeneas non est natus ab hominibus, Quia
 durus. Maximus non est lividus, Quia est mag-
 nimus.

6. Quartus modus Particularis
 cundus est *Baroco*, qui propositionem
habet universalem affirmativam: a-
sumptionem & conclusionem parti-
cularem negativam. ut,

Ba *Omnis qui peccat in Sp.S. desperat.*
 ro *Petrus abnegando Christum non de-*
 sperat. E.

co. *Petrus non peccat in Spiritum sanctum.*
 Saul non est electus. Quia non verâ fide Deo
 sit. Aeneas non est degener: Quia non meruit. Quo-
 dam animal non est homo: Quia non est capax
 plina.

7. Quintus modus specialis seu pro-
 prius primus est, qui utramque præmi-
sam habet propriam: propositionem
verò & conclusionem negatas, assump-
tionem affirmatam. ut,

Agesslaus non est pictus ab Apelle.
Alexander est pictus ab Apelle. E.
Alexander non est Agesslaus.

Judas autor Epistolæ Canonice non est Ischario-
 zes. Quia Evangelium post Christi resurrectionem docuit.
 Johannes Baptista non est Christus. Quia est vox cla-
 mantis in deserto. Hic non est Messias. Quia non
 de sit.

8. Sextus & ultimus modus, seu proprius secundus est, qui propositionem habet affirmatam, assumptionem verò & conclusionem negatas. ut,

Messias debuit baptizare Sp. S. & igne.

Johannes non baptizavit Sp. S. & igne.

Johannes igitur non est Messias.

Simon Magus non fuit Christus. Quia non fuit Nazarenus. Petrus non est Paulus. Quia non est Apostolus gentium. Cicero non fuit Cæsar. Quia non oppressit patriam.

[*Hic Nota, quando argumentum tertium Syllogismi proprii secunda figura affirmatum est, disponitur juxta modum 1. proprium. Quando negatum est juxta modum secundum proprium.*]

Secundæ Figuræ sunt hi CANONES.

I. In secunda figura argumentum tertium sit consequens sive prædicatum in utraque præmissa, hoc est, in propositione & in assumptione.

[*Exempla proposita sunt in singulis modis.*]

II. In secundâ figurâ propositio semper sit universalis, aut propria; nunquam particularis, ut: Quædam delicta puniuntur à Magistrato. Nulla ebrietas punitur. Ergo nulla ebrietas est peccatum.

[*N. V. C. quia propositio est particularis. At valet Socrates fuit deformis. Plato non fuit deformis. Ergo Plato non fuit Socrates. Quia propositio est singularis sive propria.*]

III. In secunda figura tantum fiunt Syllogismi negativi.

In secunda figura conclusio semper sit negativa.

In secunda figura ne sint meræ affirmantes.

In secunda figura ex puris affirmativis nihil sequitur.

In secunda figura præmissarum altera negativa, ut, *V.C. Dialectica est ars. Sophistica non est ars. Ergo Sophistica non est Dialectica.* At non valet: *Omnes scelerati affliguntur. Petrus affligitur. Ergo est sceleratus. Quicquid placet Deo placet. Bona opera Deo placent. Ergo bona opera justificant. Quia præmissæ sunt meræ affirmantes.*

[Nota. Cùm termini sunt reciproci in propositione, conclusio affirmata in secundâ figurâ esse potest non quidem ratione formæ syllogisticæ, sed per accidens, quia isti Syllogismi potestate sunt in primâ figurâ. ut, *Omne animal sentit. Omnis homo sentit. Ergo omnis homo est animal.* Invertè propositionem & Syllogismus erit in prima figura. ut, *Omne quod sentit, est animal. Omnis homo sentit. Ergo omnis homo est animal.*]

IV. Secunda figura ad refutandum utilis commodatissima.

[Ratio est, quia in hoc figurarum schemate fit distinctio oppositorum, & separantur ea, quæ non conveniunt in tertio.]

ELENCHUS SECUNDÆ FIGURÆ

Committitur I. quando propositio est particularis. ut, *Quoddam animal est homo. Nullus asinus est homo. Ergo nullus asinus est animal.*

II. Quando Syllogismi affirmati sunt in secunda figura, ut, *Asinus habet aures. Tu habes aures. Ergo tu es asinus. Caper habet barbam. Sartor habet barbam. Ergo Sartor est caper. Omnis homo est bipes. Omnis gallina est bipes. Ergo omnis gallina est homo.*

Sic fuit & secunda figura, superest Tertia.

CAPUT XIX.

1. **TERTIA** Figura Syllogismi simplicis est, in qua argumentum tertium (*medius terminus*) est pars antecedens (*subjectum*) in utraque præmissa, hoc est, in propositione & in assumptione, cum conclusione semper particulari.

2. Modi ejus sunt octo: Duo universales, *Darapti*, *Felapton*: Quatuor particulares, *Disamis*, *Datisi*, *Bocardo*, *Ferison*. Quibus adduntur duo singulares sive Proprii.

3. Primus modus universalis affirmatus est *Darapti*; qui habet universalem propositionem & assumptionem, conclusionem particularem affirmatam. ut,

Da Omnis fides in Christum beat.

ia Omnis fides in Christum est donum Spiritus sancti.

pti. Ergo quoddam donum Spiritus sancti beat.

Hominem aliquando occidere licet. Quia furem nocturnum. Quædam confidentia est virtus, Quia constantia. Quædam artes multa fallunt, Quia Medicinam.

4. Secundus modus Negatus universalis

versalis est *Felapton*, qui propositionem habet universalem negativam, assumptionem universalem affirmativam, conclusionem particularem negativam: ut,

Fe *Nullum opprobrium in Spiritum sanctum remittitur.*

la *Omne opprobrium in Spiritum sanctum est peccatum.*

pton. *Quoddam ergo peccatum non remittitur.*

Quaedam confidentia non est virtus, ut *audacia*. Quidam locuples non est probus, ut *tyrannus*. Quidam ingeniosa inventa non sunt artes. Quia *proprietates* circulatorum.

[Observa hos duos modos priores dici à Ramo universales, quia premissas habent universales. Alii respiciunt conclusionem, ex eademque particulares estimant: Quia nullum syllogismum universaliter concludentem per se in tertia figura fieri contendunt.]

5. Tertius modus affirmatus particularis primus est *Disamis*; qui propositionem & conclusionem habet particulares affirmatas, assumptionem universalem affirmatam. ut,

Di *Quaedam charitas est sempiterna.*

sa *Omnis charitas est affectio. E.*

mis. *Quaedam affectio est sempiterna.*

Quoddam malum appetitur, ut *voluptas*. Quidam honorandi sunt pauperes, ut *docti*. Quedam voluptas congruit senibus. Quia *delectatio* eis congruit.

6. Quartus modus affirmatus particularis

icularis secundus est *Datifi*; qui propositionem habet universalē, assumptionem & conclusionem particulares affirmatas. ut,

Da Omnis sapiens est laudabilis.

ii Quidam sapiens est pauper. *E*.

fi Quidam pauper est laudabilis.

Quidam divites sunt servi, ut *stulti*. Philosophia Oratori est necessaria, quia est *cognitio virtutum*. Quædam incerta sunt perceptibilia. Quia *visum* est perceptibile.

7. Quintus modus negatus particularis primus est *Bocardo*; qui habet propositionem & conclusionem particulares negativas, assumptionem universalem affirmativam. ut,

Bo Quidam *esus carniū*, si scandalum affert, non est liber.

car Omnis *esus carniū* est res indifferens.

Ergo

do Quædam res indifferens non est libera.

Quædam calamitosa non sunt fugienda, ut *bella*.

Quidam justificati apud Deum non sunt fortunati, ut *pii*. Quidam salvandi non sunt divites, ut *sancti*.

8. Sextus modus Negatus particularis secundus est *Ferison*; qui propositionem habet universalem negativam, assumptionem particularem affirmatam, conclusionem particularem negativam. ut,

Fe Nullus *Pharisaismus* est dignus *caelesti* vitâ.

ri Quidam *Pharisaismus* est *justitia*.

son. Quædam *justitia* vitâ *cælesti* non est digna.

Quidam avari non sunt divites. Quia *egenti*. Quidam affectus non est vitiosus. Quia *natura* *conspicitur*. Barbari Philosophi aliquando non rectè dicunt. Quia *causare* dicunt.

9. Septimus modus seu specialis primus est proprius affirmatus, qui constat omnibus partibus affirmatis. ut,

Abel est pressus cruce.

Abel est sanctus. Ergo.

Quidam sancti sunt pressi cruce.

Quidam Græcus est philosophus, ut *Socrates*. Quibus homicidium confessis concessa est vita. *Marco Horatio* interficienti sororem.

10. Octavus modus seu singularis secundus est proprius negatus, qui constat propositione & conclusione, negatis, assumptione affirmata. ut,

Paulus non fuit rejectus à Deo.

Paulus fuit Israëlita. Ergo.

Quidam Israëlita non sunt rejecti à Deo.

Quidam senes non amiserunt vocem canonicam. Quia *Cato* senex non amisit. Quidam Græcus non est Philosophus. Quia *Thersites* Græcus non est Philosophus.

TERTIA FIGURÆ sunt hi CANONES.

I. In tertia figura argumentum tertium pars antecedens in utraq; præmissa.

II. Tertia figura assumptio semper fit affirmata.

[Interdum assumptio est negata, propter reciprocationem non vi formæ, sed materiæ. ut, *Omnis homo est animal. Nullus homo est inanimatum. Ergo quoddam inanimatum non est animal.*]

III. Tertia figura semper fit processus à specie ad genus.

[Ratio est: quia posita specie necesse est poni genus (sed particulariter) & vicissim: Quicquid dicitur de specie, dicitur etiam de genere, (sed particulariter) ut, *Vendit Malvaticum. Ergo vendit vinum. Et contra, Remota una specie, non statim removetur totum genus. ut, Homo non est asinus. Ergo non est animal. Sic non sequitur: Iste vendit vinum. Ergo vendit Malvaticum. Genere enim affirmato non statim singulæ species affirmantur: sed sequitur. Omnia ruta tollit venenum. Omnia ruta est herba. (Hinc sequitur conclusio, in qua de herba quoque (genere) dicitur id quod de ruta (specie) dictum est, sed particulariter.) Ergo quaedam herba tollit venenum.*]

Itaq;

IV. Tertiâ figurâ conclusio debet semper esse particularis aut propria, nunquam universalis.

[Nota. Interdum conclusio est universalis, si propositio & assumptio sint reciproca, & tum Syllogismi sunt potestate in prima figura: vel infertur non vi formæ, sed materiæ, ut, *Omnis homo est animal. Omnis homo est ratione preditus. Ergo quicquid ratione preditum est, est animal.* Hic assumptio est reciproca. Convertitur igitur & Syllogismus erit in prima figura. *Omnis homo est animal. Quicquid ratione preditum est, est homo. Ergo quicquid ratione preditum est, est animal.*]

ELENCHUS TERTIÆ FIGURÆ

Committitur I. quando minor est negativa. ut, *Omni homo est animal. Nullus homo est asinus. Ergo quidam asinus non est animal.*

X 4

II. Si

II. Si conclusio est universalis. ut, *Omnis homo animal. Omnis homo est substantia. Ergo omnis substantia est animal.*

DE QUARTA FIGURA.

[Tribus his vulgaris figuris Galenus ejusq; sectatores dicunt quartam, in qua medius terminus prædicatur Majori & subicitur Minori. Verum absq; ulla manifeste necessitate. 1. enim ei non competit definitio Syllogistica, timaq; medii cum questione dispositio. Minor enim terminus præponitur majori. 2. Eadem est cum prima figura, cum ejus quasi crypsis. Licet enim subjectum in propositione prædicatum in assumptione disponi videatur, revera tamen potes sunt per crypsin inversa, & ad primam Figuram reduci. Id quod per singulos ejus modos facile ostendi poterit. Sunt autem modi quinque, quos alii aliter, nos Baramlip, Carammes, Diamptis, Fesapo, Erefiso, appellamus. In quibus observatis literis initialibus, B. C. D. E. & medius, & M. reductio facile animadverti potest. Initiales enim ostendunt modos primæ figuræ directos, ad quos reductio Medix significat conversionem. S. indicat axioma prædicatum significatur vocali proximè precedente esse conversionem simplicem, universum in universum, particulare in particulare. P. significat conversionem ex parte, universum scilicet in particulare. M. significat transmudas esse propositiones. Assumptionem scilicet in propositionem, & contra,

I.

Ba. *Omnis homo est animal.*
 ram. *Omne animal est substantia. E.*
 lip. *Quadam substantia est homo.*

Reducitur ad I. modum primæ.

Bar. *Omne animal est substantia.*
 ba. *Omnis homo est animal. E.*
 ra. *Omnis homo est substantia.*

II.

Ca. *Omnis homo est animal.*
 rem. *Nullum animal est lapis. E.*
 mes. *Nullus lapis est homo.*

Redu

Reducitur ad 2. modum.

- Ce. Nullum animal est lapis.
 fa. Omnis homo est animal. E.
 re. Nullus homo est lapis.

III.

- Di. Quidam homo est albus.
 am. Omne album est mixtum. E.
 pris. Quoddam mixtum est homo.

Reducitur ad 3. modum.

- Da. Omne album est mixtum.
 ti. Quidam homo est albus. E.
 i. Quidam homo est mixtus.

IV.

- Fe. Nulla stella est corruptibilis.
 fa. Omne corruptibile est elementare. E.
 po. Quoddam elementare non est stella.

Reducitur ad 4. modum.

- Fe. Nullum corruptibile est stella.
 ti. Quoddam elementare est corruptibile. E.
 o. Quoddam elementare non est stella.

V.

- Fre. Nulla stella est meteoron.
 fi. Quoddam meteoron est Cometa. E.
 fo. Quidam Cometa non est stella.

Reducitur similiter ad 4.

- Fe. Nullum meteoron est stella.
 ti. Quidam Cometa est Meteoron. E.
 o. Quidam Cometa non est stella.

Cum itaq; nulla sit hujus figura necessitas, consequentia
 eadem obscura, natura contraria, in disputando exigua, me-
 rito ad primam reducitur & supervacanea judicatur.]

Ahuc de Syllogismo Simplici sive Categorico, se-
 quitur compositus sive hypotheticus.

CAPUT XX.

Syllogismus compositus est, in quo
 tota quæstio est pars altera propo-
 sitionis.

sitionis compositæ: argumentum (tertium) est pars reliqua, quæ semper assumitur.

Compositus dicitur, non quod ex pluribus Syllogismis sit compositus, aut quod omnes ejus partes sint compositæ (reliquæ enim, propositione excepta, sunt simplices) sed à composita seu conjuncta propositione questionis cum argumento tertio dispositione. Totum enim quæstio conjunctim componitur cum argumento tertio.

Hæc est ergo differentia inter Syllogismum compositum & simplicem. *Quod in Syllogismo composito quæstio in propositione cum argumento tertio disponitur: in Syllogismo vero simplici consequens tantum quæstionis præcipitur, Quæstio, An Petrus salvetur? affirmatur: quia creditur in Christum. Dispone totam quæstionem cum argumento tertio & habebis Syllogismum compositum: ut, Si Petrus salvetur, in Christum credit. Assumo argumentum tertium & habebis assumptionem. Sed Petrus credit in Christum. Hinc quæstio concluditur: Ergo Petrus salvetur. Philippo Syllogismus hypotheticus est, qui constat ex propositione hypothetica, ex qua una pars assumitur, altera concluditur.*

2. *Assumere hinc est, ita repetere in assumptione alteram propositionis partem, sicut erat in ipsa propositione majori disposita, affirmantem sc. affirmantem, negantem verò negantem.*

3. *Tollere verò est specialiter contra dicere, hoc est, quod in propositione parte aliqua affirmatur negare: vel quod negatur affirmare: ut, Aut fidei justificamur, aut operibus. At non justificamur operibus.*

operibus. E. fide. Hic in assumptione tollitur sive negatur consequens, quod in majori fuit affirmatum.

[Idem ferè est concludere propositionis partem. Ea enim si fuerit affirmata affirmatè: si negata negatè in conclusione repetitur, ut, *Quæstio sit: An justificemur operibus. Negatur, Quia justificamur fide. hic argumentum tertium est affirmatum. Ergo & affirmatè assumitur. Quæstio est negata. Ergo & negatè concluditur hoc modo. Si fide justificamur, non justificamur operibus. At fide justificamur. E. non operibus. Vicissim The- ma sit affirmatum. Justificamur fide: argumentum tertium negatum: Quia non operibus. E. & negatè assumitur & thema affirmatè concluditur. Si non justificamur operibus, justificamur fide. Sed non operibus. E. fide.]*

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In Syllogismo composito semper necesse est totam quæstionem esse alteram propositionis partem: argumentum verò tertium alteram: ut,

Si anima est mortalis, composita est ex elementis.

Sed non est composita ex elementis. E.

Non est mortalis.

[Obserua non tamen statim compositum esse Syllogismum, ubi propositio est composita. Possunt enim in Syllogismo simplici etiam enunciationes esse composita, ut: Quod aut homo est, aut bestia, animal est. Leo aut homo est, aut bestia. E. animal est. Sed Dispositio argumenti tertii hic respicienda est. vide explicat. definit. compos.]

II. In Syllogismo composito propositio semper sit affirmativa, nunquam negativa: ut,
N. V. C. *Non si Sol ortus est, dies est. Sed Sol ortus non est.*

non est. Ergo dies est. Falsum hinc concluditur quia propositio est negativa.

[Nota. Propositio Syllogismi compositi affirmativa est, si vinculum sit affirmatum, licet membra siue partes sint negatae. Nam duo simplicia argumenta negata conjunctione affirmatè conjungi possunt, & conjunctione vel disjunctio affirmata est, licet in membris negatio. ut, Si Christus non resurrexit, nos quoque non resurgemus. In exemplo hoc duo sunt axiomata simplicia: 1. Christus non resurrexit. 2. Nos non resurgemus. Haec negata sunt ambo in sese: At negata non sunt copulativè, sed conjunctionis vinculo affirmata sunt. Quia hoc affirmatur, quod neque nos resurrecturi simus, nisi Christus resurrexerit.]

III. Nonnunquam argumentum tertium unà cum antecedente quaestionis assumitur nonnunquam solum assumitur.

Cum antecedente quaestionis assumitur singularis quaeritur est notio. ut, Si anima est imago Dei, est immortalis. At anima est imago Dei. E. Anima est immortalis.

[Hic Imago Dei est argumentum tertium, & est notio aliqua singularis, (non enim est enunciatum, quod dicitur de notionibus singularibus ad minimum constat, siquidem neque negat neque affirmat,) & hoc argumentum est assumptum cum quaestione antecedente (anima) quod antecedente etiam intelligitur in consequente (immortalis sc. anima) tanquam esset expressum. Si anima est imago Dei, anima est immortalis. Assumitur itaque argumentum tertium cum quaestione antecedente ita: At anima est imago Dei. Unde pars propositionis reliqua concluditur. E. anima est immortalis. Par esto iudicium de his exemplis: Si Petrus credit, Petrus salvabitur: Si justificamur fide, non operibus.]

Solum repetitur, si argumentum tertium est integra enunciatio, per se alteram propositionem

sitionis partem constituens. ut: *Si bonum est appetendum, malum est fugiendum. Sed bonum est appetendum. Ergo Malum est fugiendum.*

[Thema hic est, malum esse fugiendum, argument. 3. Quia bonum est appetendum. Hic questionis antecedens in propositione non bis ponitur, sed argumentum tertium totum in assumptione repetitur, quia per se axioma integrum est. & alteram propositionis partem constituit.]

IV. Tertium argumentum seu medius terminus semper est assumptio, & altera pars propositionis ex qua sumitur.

ELENCHUS SYLLOGISMI COMPOSITI

Committitur in genere, si connexionis aut disjunctionis ratio antecedentis & consequentis partis in propositione Syllogismi compositi dari firma non potest.

[Ratio enim consequentia in Syllogismo composito consistit in illa conjunctione aut disjunctione.]

ut: Si bona opera non possunt abesse à fide, bonis operibus justificamur. Sed prius est verum. Ergo & poteris.

Syllogismus compositus vitiosus est, quia nulla potest dari ratio connexionis. Non enim omnia quæ conjuncta sunt, etiam conjunctim agunt. Sine apertione valvarum lux in conclave non potest spargi. At propterea apertio valvarum est causa lucis.]

Sic non sequitur. Hæc res aut est alba, aut cærulea. Sed non est alba. Ergo cærulea.

[Ratio enim disjunctionis est insufficiens, quia potest esse nigra, viridis, &c. Ideo & conclusio firma esse nequit.]

4. Syllogismus compositus est vel Connexus vel Disjunctus.

5. Syllogismus connexus est Syllogismus

gismus compositus, cujus propositio est connexa. Connexiva autem propositio est, quæ habet appositam conjunctionem *Si*: quæ & *Conditio dicitur*: *de à Philippo* *Conditionalis appellatur.*

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In Syllogismo connexo evidentius signum est particula connexiva *Si*: sed tantum Syllogismus connexus est, etiam absq; conditionali illa: ut, *Orto sole necesse est in hanc parte videri etiam diem esse. Sed jam ortus est. Ergo, pro eo, Si sol ortus est.* Postquam homo privatur imagine Dei, non amplius eam habet, id est, homo.

II. Interdum propositio in connexione stat relatione temporis sine conjunctione Grammatica. ut: *Quando homo currit moritur. Sed currit. E.* id est, *Si homo currit.*

III. Quidam connexi possunt etiam simpliciter concludi, quidam non: ut, *Si discipulus Christi es, amare debes fratres. Sed es discipulus, &c.* Simpliciter ita: *Discipulus Christi debet amare fratres. Tu es discipulus Christi. E.*

IV. Interdum nec antecedens, nec consequens connexi assumitur, sed contrarium concluditur contrarium: ut, *Si nox lucet, tenebræ mine est perfusa. At tenebræ scater. E.* *perfusa non est.*

V. Nonnunquam dispositio Syllogismi connexi est cryptica & contracta: ut, *Si Deus est, saluabitur*

est animus, ut cerè est, nobis colendus est. Hic propositio est. Si Deus est animus, nobis colendus est. Assumptio latet in his verbis: ut cerè est, pro: At Deus est animus. E.

VI. In connexo aliquando non idem, sed majus assumitur, quam erat in antecedente parte propositionis propositum: Sed in tali amplificatione majus continet in se vim minoris; ut,

Si princeps scortationem prohiberet, fugienda est. At Deus ipse prohibet. Ergo multò magis fugienda est.

[Est Syllogismus connexus, quia sub se continet majora & minora. Quasi dicas. Si, cum princeps scortationem prohibet, fugienda est, quanto magis si Deus prohibet, fugienda erit. Sed prius est. Ergo & posterius.]

6. Estq; duorum modorum primi vel secundi.

[Intellige esse modos constantiores & evidentiores.

Præter interim dari plures connexi modi. Si partes propositionis inter se reciprocantur; vel si propositio est

aliqua: Ita connexio est A positione consequentis ad positionem antecedentis. ut, Si homo est, etiam ratio-

nalis est. Sed ratiōe pradius est. E. Vicissim: A destructione antecedentis ad destructionem consequentis. ut, Si ex mundo essetis, mundus vos amaret. At ex mundo non estis. E. vos non amat. Qui tamen concludunt non

in forma, sed materiæ, per reciprocationem.]

7. Primus Modus Syllogismi connexi est, qui assumit antecedens & con-

cludit consequens. ut, Si Petrus credit,

salvabitur. Assume & (affirmatè) repetè hanc

partem hujus propositionis antecedentem

& ha-

& habebis assumptionem. *Sed Petrus crederetur*
 Ex his conclude reliquum. *Ergo Petrus salu-*
bitur. Exempla alia.

Sumus hæredes regni cœlorum: Quia filii. *Marta*
 non est saltator: Quia non est luxuriosus. *Diis*
 Quia divinatio est. Sapiens suis rebus est contentus.
 Quia dives.

Esse nihil dicis, quicquid petis, improbe Cynna,
Si nil Cynna petis, nil tibi, Cynna, nego.

Compendium sive λογισμός & concludendum
 hoc modo per certas formulas adhiberi potest.
Sed illud: igitur hoc. Sed prius est verum. Ergo & posterior
Verum antecedens. Ergo & consequens.

Connexi primi modi est hic CANON.

In Syllogismo connexo primo A positione
 (assumptione, repetitione in assumptione) anteceden-
 tis ad positionem (conclusionem) consequentis
 sequentis valet consequentia, sed non in
 contrarium. ut, *Si mors extinguit animam, negligens*
est: Si eternam relinquit, optanda. Atqui
extinguit, vel eternam relinquit. Ergo aut neg-
genda aut optanda est.

At non contra: à positione seu assumptione
 consequentis ad positionem antecedentis valet consequentia,
 ut, *Si Mopsus est doctus, est homo. Atqui est homo. Ergo est doctus.*

[Fieret enim merè affirmans in secunda figura si reducatur
 tur ad Categoricalum. At si propositio est reciproca, potest
 etiam assumi consequens, & concludi antecedens.
 Si homo est, loqui potest. At loqui potest. E. Propositio enim
 est convertibilis.]

ELENCHUS

igitur Syllogismi connexi primi est, cum consequens
 assumitur ad concludendum antecedens. ut, *Si animal*
est animal. Sed est animal. E. est homo.

8. Secundus modus Syllogismi con-
nexus est, qui tollit consequens, ut tollat
antecedens. *Dicitur aliis Conditionalis*
à Consequenti.

Tollere hic consequens, est specialiter ne-
gare consequentem propositionis partem.

Tollere Antecedens est negare alteram
propositionis partem antecedentem.

Quæstio est, *An per legem justificemur?* negatur. Quia
Christus frustra mortuus esset. Conjünge quæstionem
cum argumento proposita particula *Si*, & habebis
propositionem. ut, *Si per legem justificaremur, tum Chri-*
stus frustra mortuus esset. Tolle in assumptione partem
posteriorem propositionis, hoc est, contradic seu ne-
gillam hoc modo: *Sed Christus frustra mortuus non est.*
Abblata jam antecedente, tollitur etiam consequens.
Ergo per legem non justificabimur.

Ita disponantur & hæc exempla: *Lucretia non est ad-*
ultera; quia non consensit Tarquinio. Mulier non
debet velari; Quia non tondetur. Sol non ortus est?
Quia dies non est. Infantes sunt fidei capaces. Quia
& alius sunt participes.

[*Differt hic modus à primo. I. Collocatione argu-*
mentorum. Illic est in antecedente: hic in consequente.
Illic quæstio est in consequente: hic in antecedente illic assu-
mtur pars antecedens ut erat proposita: hic consequens assu-
mtur negatè, & antecedens concluditur negatè. II. Modo
assumendi. Illic assumitur pars prior & concluditur poste-
rior; hic tollitur posterior ut tollatur prior. Alii & hujus-
modi faciunt modos quatuor. 1. Cum utraq; affir-
mat: ut, Si sol ortus est, dies est. Sed dies non est. E. 2. Cum
utraq; negat: ut, Si sol non est ortus, dies non est. Sed dies
est. E. 3. Cum prior affirmat, posterior negat. ut, Si sol
est ortus, non est nox: Sed est nox. E. 4. Cum prior negat,
posterior affirmat. ut, Si sol non est ortus, nox est. Sed nox
non est. E. Sol ortus est.]

λογος & seu compendium concluditur
hinc est. Non hoc: ergo illud. Secundum falsum: Ergo
mum. Consequens falsum: Ergo & antecedens.

Connexi Secundi est hic CANON.

A remotione (destructione) consequentis
ad remotionem (destructionem) antecedentis
valet consequentia. ut, Si Lucretia est adultera,
etiam Tarquinio consensit. Sed Tarquinio
non consensit. E. nec adultera est.

At non contra. A destructione antecedentis
ad destructionem consequentis. v. c. ut, Si
homo, est animal. Sed non est homo. Ergo non
animal.

[Fieret enim minor negans in prima figura, si
tur. Si tamen propositio est reciproca v. c. a destruc-
ne antecedentis ad destructionem consequentis
Si homo est, rationalis est. At homo non est. E. nec
lis est.]

ELENCHUS

Syllogismi connexi secundi committitur I. C.
antecedens tollitur ad tollendum consequens.
Cum in assumptione non est contradictio speciei
partis consequentis propositionis. ut, Si omne animal
est irrationale, omnis homo est irrationale. Sed nullus homo
est irrationale. Ergo nullum animal est irrationale.

[Hic assumptionis contradictio est universalis, non speciei
lis, falsum igitur concluditur.]

Hactenus connexus, sequitur Disjunctus.

CAPUT XXI.

I. SYLLOGISMUS Disjunctus est Syllogismus
gismus compositus, cujus propositio est disjunctiva.

Disjunctiva est, quæ habet præpositam particula

articulam disjunctivam *aut, sive, vel,* hisq; æquivalentem aliam.

[At non propterea quilibet Syllogismus est disjunctus, cujus propositiones sunt disjunctivæ: sed is demum, qui habet compositam propositionem (ex argumento tertio & questione) disjunctivam. Differunt verò disjunctio & distributio. In disjunctio[n]e plus uno verum esse non potest: in distributione utrumq; verum esse potest.]

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In Syllogismo Disjuncto propositio sit paribus omnibus affirmata, ut, *Aut ex lege justificamur, aut ex fide. Sed non ex lege. Ergo ex fide.*

[In compositis reliquis requiritur quidem affirmatio propositionis, sed non partium propositionis. Potest enim propositio tota esse affirmata ex omnibus partibus negativis. Hic verò non propositionis solummodo rotius, sed & singularium partium affirmatio requiritur. Hic NOTA, cum propter vocabulorum inopiam sæpenumero partes disjunctive propositionis affirmativis vocabulis exprimi non possunt, cave etiã atq; etiã, ne tollendo decipiaris.]

II. In Disjuncto generalis consequentiæ ratio est, quia plus uno in eodem verum esse non potest.

[Fundamentum ex Disjunctorum axiomatum naturã pendet. Ad eò dicit Melancht. Ad veritatem disjunctivæ fatis est alteram partem esse veram.] Itaq;

III. In Disjuncto membra sint necessaria & immediata, ut, *Aut ex lege justitia est; aut ex fide. Sed ex fide. E.*

IV. In Disjuncto membra non sint subordinata.

V. In disiuncto omnia membra perfecta & plenè enumerentur.

2. Syllogismi Disiuncti modi sunt duo: Generalis unus, specialis alter.

[Dicitur alter generalis 1. quia qualibet contrarium hic valet, sive generalis, sive specialis. 2. quia assumitur cumq; modo partes disiunctionis afficiantur, sive affirmati sint omnes, sive negati, sive mixti. Specialis vero dicitur alter comparatè, quia non tam generalis est sicut prior, sed specialibus legibus adstringitur.]

3. Generalis sive primus modus Syllogismi disiuncti est, qui tollit unum, & reliquum concludit, hoc est, qui sit prius sive posterius negat tanquam falsum: alterum verò in conclusione tantquam verum concludit.

Questio sit. An justificemur fide: aut operibus; aut utriusque. Respondetur: non justificemur fide: aut operibus, sed utriusque. Et hoc patet per argumentum tertio, quia aliàs operibus justificemur. Ex his simul sumptis adhibita disiunctivâ talis efficitur propositio. Aut justificamur, aut operibus; ut verò habeas syllogismum disiunctum primi modi tolle erit unum: At non operibus. Reliquum affirmat concludere. Ergo fide.

Exemplum Contradictionis generalis. *omnis homo est rationalis, aut nulla bestia est rationalis. Sed omnis bestia est irrationalis. Ergo omnis homo est rationalis.*

Exemplum Contradictionis specialis. *omnis homo est rationalis, aut nullum animal est irrationale. At aliquod animal est rationale. Ergo omnis homo est rationalis.*

[*Nota. 1. Si disjuncta partes propositionis plures fuerint duabus, una tantum in conclusione affirmatur, reliquæ negando tolluntur, vel una negabitur, reliquæ tandem disjunctivè repetantur, donec unicum tandem concludatur. ut, Animal illud aut est canis, aut asinus, aut equus, aut cervus. Sed neque est canis, neque asinus, neque equus. Ergo est cervus. Vel sic. Atqui non est Canis. Ergo vel asinus, vel equus, vel cervus est. Et iterum: Est vel equus, vel cervus. At equus non est. Ergo cervus est.*]

2. Pro disjunctione ponitur aliquando Propositio copulata negata. ut, *Non est bestia est Leo & homo. Non autem est homo. Bestia est. Copulatum enim negatum est simile Disjuncto, quia innuit unam tantum partem esse veram.*]

Disjuncti primi modi sunt hi CANONES.

I. In Disjuncto primi modi Assumptio ^{# 2 propositio.} semper esto negata: Conclusio autem affirmata. ut, *Aut dies est, aut nox est. Sed nox non est. Ergo dies est. Aut homo est, aut bestia. Sed non est bestia. Ergo homo est.*

II. A remotione (negatione seu destructione) unius (partis, aut plurimum) ad positionem (affirmationem vel affirmationem) reliquæ partis (quæ superest) V. C.

Suorum afferens virgini aut ducat, aut dotet. Non ducet. Ergo dotabit.

4. Specialis live secundus modus Syllogismi Disjuncti est, qui assumit unum & reliquum tollit: hoc est, qui è membris propositionis unum in assumptione affirmat, sive prius, sive posterius, reliqua in conclusione negat. ut,

Aut fide justificamur, aut operibus, aut utroque.
Sed solâ fide justificamur. Hic in assumptione unum membrum propositionis affirmatae assumitur. Ergo reliqua duo negatè concluduntur. *Ergo non operibus, nec utroque simul justificamur.*

Aut Mammona servandum est aut Deo. Sed Deo, non Mammonæ. Hic unum assumitur & tollitur alterum. *Ex lege non accepistis Spiritum, quia ex concione Evangelii. Prudentia non est vitium, quia est virtus.*

Ejus sunt hi CANONES.

I. In Syllogismo disiuncto secundi membri assumptio semper esto affirmata. Conclusio sit negata. ut, *Aut Deus vult omnes homines salvos fieri, aut Christus pro paucis tantum mortuus est. Atqui Deus vult omnes homines salvos fieri. Ergo Christus non pro paucis mortuus est.*

II. A positione unius ad destructionem aliarum partium valet consequentia.

[Ratio, quia plus uno verum esse non potest.]

ut, *Aut dies est, aut nox, aut crepusculum est. Sed dies est. Ergo non nox, nec crepusculum est.*

ELENCHUS SYLLOGISMORUM disiunctorum

Fit I. in genere, quando propositio non est omnibus partibus affirmata. ut, *Imagines aut non sunt adorande, aut adorande. Atqui non sunt adorande. Ergo non sunt adorande.*

II. Quando membra non sunt necessaria & mediata. ut, *Aut patiar, aut non patiar. At patiar. Ergo non patiar.*

[Membra non sunt necessaria, quia datur medium, potest enim neutrum contingere.]

III. Quando membra disjunctionis sunt sub-

ternæ vel subordinata, ut, *Socrates aut est homo, aut est animal. Sed est homo. Ergo non est animal. Aut à Deo habemus eruditionem, aut à praeceptoribus. Sed à praeceptoribus. Ergo non à Deo.*

[*Hic disjunctur subordinata, quæ tamen conjungi ac subordinari debebant.*]

IV. Si tertium aut quartum membrum in disjunctione possit dari, quod omissum est, Syllogismus vitiosus est, ut, *Bona opera aut sunt facienda, ut eis mereamur vitam æternam, aut omittenda. Atqui non sunt facienda, ut eis mereamur vitam æternam. E. omittenda.*

[*N. V. C. ob insufficientem in disjuncto finium enumerationem. Facienda enim bona opera tum propter mandatum, tum gloriam Dei, tum ut proximum juvemus & fidem nostram demonstremus, &c.*]

APPENDIX DE REDUCTIONE.

1. Syllogismis tum simplicibus tum compositis accidit ἀναγωγή sive Reductio.

2. Reductio est Syllogismorum secundæ & tertiæ figuræ per primam, & compositorum (Syllogismorum) per simplicem (Syllogismum) demonstratio.

[*Omnes quidem Syllogismi simplices habent necessitatem illationis, sed tamen non æquæ conspicuam. In prima figuræ omnium est evidentissima, quia congruit ad dictum de omni, & nullo. At quia dictum de omni & nullo secundæ & tertiæ figuræ non adaptatur, fit, ut in iisdem iudicium de consequentia aliquando sit ambiguum, aut obscurum. Ideoque propter majorem evidentiam disponuntur Syllogismi primæ & secundæ figuræ juxta formam primæ, non ut necessitatem suscipiant, ut inquit Zabarella; sed ut earum necessitas conspicua fiat. Sit Syllogismus, exempli gratia, tertiæ figuræ: Omnis stultus insanit. Omnis stultus est servus. Quidam ergo servi insaniunt. In hoc quidem est necessitatis illatio: fit tamē illa, si ad primam reducatur figuram, evidentior hoc modo: Omnis stultus insanit. Quidam servi sunt stulti. E. Quidam servi insaniunt.]*

3. Estq; vel Directa, qua & ostensiva dicitur, vel
directa.

4. Directa est, quæ fit conversione, vel conversione
& transpositione simul.

[Conversionis, transpositionis ista & reductio, ut facilius
spiciatur Consonantes in vocabulis Modorum sunt obser-
vanda. Initiales B. C. D. E. indicant, ad quem modum
figura quis secunda vel tertia sit reducendus, illum scilicet
cum quo initialem communem habet. Ita ad Barbara mo-
centur Baroco & Bocardo: ad Celarent, Celare & Ca-
mestres, ad Darii, Darapti, Datisti, Disamis: ad Festi-
no, Felapton, Ferison. Consonantes mediae S. P. M. C.
qua ratione seu instrumento Reductio fit infirma
da, nempe juxta versiculum,

S. vult simpliciter verti. P. verò per acci:

M. vult transponi. C. per impossibile duci. *Præ-
terea de 4. figura.*

EXEMPLA.

I.

Ce N. lapis est animal.

fa O. homo est animal. E.

re. N. homo est lapis.

Reducitur ad modum I. Figuræ

Ce N. animal est lapis.

la N. homo est animal. E.

rent. N. homo est lapis.

II.

Ca O. homo est animal.

me O. lignum est animal. E.

stres. N. lignum est homo.

Reducitur ad modum I. Figuræ

Ce N. animal est lignum.

la O. homo est animal. E.

rent. N. homo est lignum.

III.

Fe N. lapis est animal.

fti Q. corpus est animal. E.

ao. Q. corpus non est lapis.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Fe N. animal est lapis.
 ti Q. Corpus est animal. E.
 o. Q. corpus non est lapis.

IV.

- Da O. homo est mortalis.
 ra O. homo est animal. E.
 pu. Q. animal est mortale.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Da O. homo est mortalis.
 ti Q. animal est homo. E.
 i. Q. animal est mortale.

V.

- Fe N. planta sentit.
 la O. planta vivit. E.
 pton. Q. vivens non sentit.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Fe N. planta sentit.
 ti Q. vivens est planta. E.
 o. Q. vivens non sentit.

VI.

- Dif Q. animal est homo.
 am O. animal est substantia. E.
 is. Q. substantia est homo.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Da O. animal est substantia.
 ti Q. homo est animal. E.
 i. Q. homo est substantia.

VII.

- Da O. animal est substantia.
 tif Q. animal est homo. E.
 i. Q. homo est substantia.

Reducitur ad modum 1. Figuræ

- Da O. animal est substantia.
 ri Q. homo est animal. E.
 i. Q. homo est substantia.

VIII.

- Fe N. animal est lapis

Y 9

rif Q.

ri. *Q. animal est album. E.*

on. *Q. album non est lapis.*

Reducitur ad modum 1. Figura

Fe N. *animal est lapis.*

ri. *Q. album est animal. E.*

o. *Q. album non est lapis.*

5. *Reductio indirecta est, quâ evidentiam modorum Baroco, & Bocardo absurditate contradictionis admodum tendæ demonstramus.*

[Reductio ista fit hoc modo. Sume conclusionem ab adversario negata contradictoriam, & in assumptione, si sit Baroco, vel propositione, si sit Bocardo, repono: Inde emerge conclusio alteri præmissarum, quas adversarius concesserat contradicens: adeoq; cogitur adversarius, ut neget præmissam prius concessam, vel in reducendo recte conclusum fuisse, fateatur. ut,

Ba O. *honestum est licitum.*

ro. *Q. voluptas non est licita. E.*

co. *Q. voluptas non est honesta.*

Concessis præmissis neget quis conclusionem. Tu contradictoriam ejus pone loco assumptionis, ejusdemq; (assumptæ) contradictoriam in Barbara conclude hoc modo.

Bar O. *honestum est licitum.*

ba. O. *voluptas est honesta. E.*

ra. O. *voluptas est licita.*

Hæc conclusio cum contradicat Assumpt. prius concessam, necessum est, ut adversarius fateatur Syllogismi prioris conclusionem fuisse bonam, aut se illius assumptionem male concessisse.

Bo. *Q. bella non sunt fugienda.*

car. O. *bella sunt misera. E.*

do. *Q. misera non sunt fugienda.*

Loco majoris pone contradictoriam conclusionis & ejusdem (propositæ) contradictoriam conclude in Barbara sic:

Bar O. *miserum est fugiendum.*

ba. O. *bella sunt misera. E.*

ra. O. *bella sunt fugienda.*

6. *Reductio compositorum est, qua Syllogismi educti*

positi ad simplices reducuntur. Sic connexus I. modi
reducitur ad primam figuram. ut,

Signus est elementum, est corpus simplex.

Atqui est elementum. E.

Bar. Elementum est corpus simplex.

ba. Ignis est elementum. E.

ra. Ignis est corpus simplex.

Connexus II. modi reducitur ad secundam figu-
ram hoc modo:

Si Sancti demortui sunt invocandi, res nostras sciunt.

Atqui res nostras non sciunt. E.

Cam. Invocandi res nostras sciunt.

et. Sancti res nostras non sciunt. E.

tes. Sancti non sunt invocandi.

Disjuncti Syllogismi possunt reduci ad primam,
hoc modo:

Aut dies est, aut nox est. Fe. Dies non est nox.

Sed dies est. ri. Nunc est dies. E.

Ergo nox non est. o. Nunc non est nox.

[Verum cum Reductio aliud nil quam errorum corre-
ctio videatur, ut loquitur Libavius, qui argumentorum na-
turam perfecte cognitam habent, eadem non usq; indigent.
Hinc ignoretur ω s $\epsilon\upsilon$ $\tau\upsilon\omega\omega$ adicere voluimus.]

Hucusq; de Syllogismo Manifesto, ejusq; specie-
bus, superest Crypticus.

CAPUT XXII.

I. Syllogismus Crypticus est, cujus
naturalis dispositio certis cryp-
tibus occultatur vel immutatur.

[Naturalis dispositio hæc est, ut singuli Syllogismi
consistat partibus duabus, antecedente (sive propositione &
assumptione, & consequente (conclusionem:)) Quodcumq;
partium harum aliqua omittitur, vel occultatur, vel
invertitur ac immutatur, vel deniq; amplificatur & auge-
tur, ista amplificatio, occultatio, & inversio dicitur cryptis, seu
Syllo-

Syllogismus crypticus: dicitur aliàs occultatus, vel non manifestus. Aristotelicis Synecdochicè Imperfectus, cuius imperfectio Enthymemati propriè competat. Cryptis verò la communis Syllog. affectio, vel passio, vel accidens.

2. Estq; triplex, Enthymema, Pro syllogismus, & Syllogismus inversus.

[*Divisio à Crypticis proprietate sumitur. Enthymema enim est vel in defectu, vel in redundantia, vel partium inversione. Quando ergo una pars deest, dicitur Enthymema, cui annumeramus Inductionem & Exemplum. Quando partes redundant, dicitur Pro syllogismus, cui annumeramus Soritem & Dilemma. Quando invertuntur, dicitur inversio sive Syllogismus inversus.*]

3. Enthymema est Syllogismus imperfectus, cui pars aliqua deest, sive sit propositio, sive assumptio, sive conclusio.

[*Nota. Dico aliqua, sive una. Nam si duae partes essent, & una tantum residua, nec Syllogismus, nec Enthymema esset.*]

Omne Enthymema habet duas partes, quarum prior *Antecedens*, posterior *Consequens* dicitur.

[*Dicitur autem Enthymema ab ἐπιθύμητος, id est, cogito, delibero. quoniam reservatur una praemissarum cogitanda in mente. Desinitur autem Syllogismus imperfectus, non essentialiter, sed accidentaliter. Aristoteles autem aliqui perfectum nominat. 1. non ratione formae, sed materia. 2. quia facile ad perfectum revocari potest. 3. ratione mentis. In mente enim ejus qui profert, perfectus est.*]

4. Enthymema est vel syllogismus simplicis, vel compositi.

5. Enthymema syllogismi simplicis est, cum vel antecedens, vel consequens pars conclusionis repetitur in antecedente Enthymematis : ut, *Tyrannis est violenta. Ergo Tyrannis non est perpetua. Avarus timet. Ergo avarus non est liber. Bona sunt expetenda. Ergo & virtus expetenda est. Omnis insidiator iure occiditur. Ergo Clodius iure occisus est.*

[Hic in duobus prioribus exemplis subjectum (Tyrannis, Avarus :) in posterioribus predicatum conclusionis (expetenda, occisus) in antecedente repetitur.]

Quod si subiectum conclusionis non apparet in antecedente, deest Assumptio, sive propositio Minor : Si predicatum non apparet, deest propositio Major. ut, *Omnis tyrannis est violenta. Ergo nulla tyrannis est diuturna.* Deest propositio major, quia predicatum conclusionis (*diuturna*) non est in antecedente. *Animal sentit. Ergo & homo sentit.* Deest minor, quia subiectum (*homo*) non apparet in antecedente.

[Ratio est ; Quia semper subiectum questionis sive conclusionis disponitur cum argumento tertio in assumptione. Predicatum verò cum argumento tertio in propositione. *Observe hinc duo* I. hæc tantum esse intelligenda de Enthymemate Syllogismi simplicis. (Nam in Enthymemate Syllogismi compositi semper propositio major deest.) II. Interdum in Enthymemate simplici deesse conclusionem. ut, *Verus luctus est occultus. Fletus Gellie non est occultus.* Hinc adde conclusionem, & Syllogismus integer erit, *Ergo fletus Gellie non est verus.*]

6. Enthymema Syllogismi compositi est, cum neutra pars conclusionis repetitur in antecedente Enthymematis, & fit solum ex assumptione & conclusionem. ut, *Virtus est appetenda. Ergo vitium est fugiendum.*

Hic quaestio est, *an vitium sit fugiendum.* Hujus compositionis neutra pars neque antecedens (*vitium*) neque consequens (*fugiendum*) repetitur seu ponitur in antecedente Enthymematis. Ergo concludes esse Syllogismi compositi Enthymema. Idem judica de his. *Parum est bona. Ergo bellum est malum. Iustificamur fide. E. non peritibus.*

Discrimen Enthymematis simplicis & compositi hoc est. *Simplicis fit* 1. vel ex assumptione & conclusionem, vel ex propositione & assumptionem. 2. Conclusionem pars altera semper in antecedente repetitur. *Compositi fit* 1. tantum ex assumptione & conclusionem. 2. Nunquam pars conclusionem in antecedente repetitur.

[Aliquando tamen etiam in composito deest assumptionem, & ponitur propositio, sed rarissime. ut, *Scilicet te hominem esse, memineris casus humanos aequamente ferendos esse. Itaque boni consule fortunam presentem.* Deest assumptionem: *Atqui scis te hominem esse.* Conclusio veritas. *E. casus humanos ferendos aequamente memineris, aequamente ferendos esse.* Similiter *boni consule, &c. quod notavit Dn. Libav. Dial. lib. I. 582.]*

7. Enthymemati subjicitur inductio & exemplum.

[Inductio & Exemplum considerantur dupliciter. 1. ut sunt argumenta simplicia, & sic pertinent ad Topiceam. 2. ut sunt argumentationes Enthymematice, & sic pertinent ad Criticam.]

8. Inductio est Syllogismus imperfectus, in quo ex collectione singulariū inferitur universale; ut, *Grammatica usu comparatur, Rhetorica usu comparatur: Item, Dialectica, Arithmetica* (hactenus anteceds.) *Ergo omnes artes usu comparantur. Vinum Rhenanum calefacit. Item Hungaricum, Francicum, Gallicum, &c. Ergo omne vinum calefacit.*

Inductionis sunt hi CANONES.

I. Inductio debet colligere omnia singularia.

[Si enim quædam omittantur, vitiosa est.]

II. Cùm singularia sint infinita, sufficit induxisse præcipua, addita formulâ hac, *Nec potest dissimile exemplum inveniri*, qua brevitate gratia reliqua implicitè denotantur; *Petrus est bipes. Antonius est bipes. Nicolaus est bipes: Nec potest dissimile exemplum dari: Ergo omnes homines sunt bipedes. Glyceriza profuit Julio, Sempronio, Joanni & aliis quàm plurimis tussientibus. Ergo Glyceriza medetur tussi.*

[Licet per accidens homo quis bipes non sit, aut glyceriza alicui remedium non attulerit, inductio tamen non tollitur. Similiter quando exemplum insolens, rarum, novum & prorsus inusitatum obijcitur.]

III. Inductio debet vacare æquivocatione.

IV. In inductione si addatur assumptio, Syllogismus inductivus perfectus est. ut,

Petrus, Paulus, Antonius, Nicolaus sunt bipedes. Petrus, Paulus, Antonius, Nicolaus sunt homi-

homines. Ergo omnes homines sunt bipedes.

[Vbi in tertiâ figurâ concluditur universaliter, vi maiestatis, non vi formæ.]

V. Fundamentum Consequentia in inductione est I. Quod individuorum collectio nihil aliud est, quam generalis enunciatio. Quod partes simul sumptæ sunt realiter idem cum toto.

ELENCHUS INDUCTIONIS

Committitur I. quando non omnes partes singulæ species inducuntur. ut, *Petrus fuit electus, Item Andreas, Iacobus, Philippus, &c.* Ergo omnes Apostoli fuerunt electi.

[Inductio vitiosa est, quia Judas Ischarioth non fuit electus.]

Sic *Athanasius, Ambrosius, Hieronymus, &c.* fuerunt cœlibes. Ergo omnes Episcopi sunt cœlibes.

[Inductio vitiosa est, quia Nazianzenus, Pappianus & alii Episcopi non fuere cœlibes.]

II. Cùm æquivocatio est in Inductione: Sic argumentabantur Iudæi, Johan. 8. contra Christum: *Abram est mortuus, & Prophetæ sunt mortui. E. falsum est, neminem gustaturum mortem in æternum, qui sermonem tuum seruet.*

[Homonymia est in voce *mori*: Iudæi de morte temporali, Christus de morte æterna intelligebant.]

9. Exemplum est Syllogismus imperfectus, quo singulare unum per aliud ejusdem generis singulare proprium similem rationem confirmatur: *Sicut quæstionis singularis medium (argumentum tertium) sumitur ab exemplo singulari. ut, Israelitæ puniti sunt, propter*

idolatriam & scortationem. Ergo & nos puniemur.

[Hic similis est ratio, quia similia peccata puniuntur similibus pœnis.]

Abrahamus fuit fide justificatus. Ergo etiam creaturis alii.

[Quia semper fuit, est, & erit una & eadem justificationis ratio.]

Bellum Thebanorum contra Phocenses fuit malum. Ergo & bellum Atheniense contra Thebos fuit malum.

[Hic ratio eadem est, quia utrumq; bellum contrarium fuit, qualia solent esse mala. Nota. Si argumentum ipsum spectatur, exemplum pertinet ad inventionem, sc. ad locum Parium, vel Similium, vel Speciem. Si verò ipsa argumentatio spectatur pertinet ad species Enthymematum.]

Ejus sunt hi CANONES.

I. De exemplis paribus & similibus idem est iudicium. ut, *Abraham fuit fide justificatus.*

Ergo & alii fideles justificantur fide. Absolon filius rebelis gravissimè punitus est. Ergo & alii rebelles filii graviter punientur.

[Nota vis inferendi ab exemplo pendet à Paribus & similibus. Quæ itaq; ratio consequentiæ est in istis, etiam in hoc.]

II. In Exemplis necesse est, ut individua sunt eisdem generis, hoc est, contineantur sub aliquo simili & universali.

Itaq;

III. Cum dissimilis est factorum, perlocutionum & circumstantiarum ratio, non v.c. ut: *Paulus persecutor Ecclesiæ fuit receptus in gratiam. E. & Julianus Apostata.*

[*Dissimilis est circumstantia*, Quia Paulus singulariter a Deo conversus pœnitentiam agens recepit: Julianus verò non.]

IV. Non exemplis, sed legibus iudicandum est, ut, n. v. c. *Absolon persecutus est patrem suum*. Ergo idem licebit aliis. Loth consuevit cum filiis suis. Ergo & aliis licebit. Helias quinquaginta dies & noctes jejunavit, item Moyses, & Christus. Ergo & nos. Dissimilis est ratio & personarum: Duo cum faciunt idem non est idem. *Israëlita surripuerunt Aegyptiis vasa*, Ergo & nobis licebit.

ELENCHUS EXEMPLI

Committitur, cum dispar exemplorum ratio pari adducitur, vide Canon. 3.

Hæc de Enthymemate, sequitur Prosyllogismus

CAPUT XXIII.

I. **P**rosyllogismus est cryptis syllogismi, cum præter propositionem assumptionem & conclusionem Syllogismi principalis aliquid accedit.

Dicitur Prosyllogismus, quasi ad syllogismus accessio syllogismi, vel aggressio rei probanda. Differt tamen Prosyllogismus & prosyllogismus. Prosyllogismus est ratio præposita. Prosyllogismus est ratio postposita. Prosyllogismus est Syllogismi principalis probatio. Prosyllogismus est prosyllogismi probatio.

2. Est q; vel amplificans saltē, vel approbans.

[*Divisio hæc ab officio Prosyllogismi desumpta est.*]

3. Prosyllogismus amplificans est

quo vel propositio, vel assumptio, vel conclusio amplificatur, ad occultandam artificiosam dispositionem. ut, *Turbatus non bene utitur ratione. Sicut enim oculus turbatus & reliqua partes corporis totumque corpus a statu motum deest officio suo.*

[Hic propositio Syllogismi principalis amplificatur similitudine sumpta a partibus corporis perturbatis.]

Sapienter autem optime utitur ratione. Sicut enim animus est, ratione recte uti.

[Assumptio similiter ex animi proprio manere & sic illustratur.]

Nunquam igitur perturbatus est.

4. *Prosyllogismus approbans est aliquid præmissæ in principali Syllogismo, quæ in dubium vocatur, vel vocari possit, approbatio. ut, Imago Dei est immortalis. Nam mortale non potest esse imago immortalis. Anima est imago Dei, quia Moyses hominem ad imaginem Dei creatum esse ait. Anima igitur est immortalis.*

[Hic Prosyllogismi duo sunt Syllogismi principales: alter propositionis: ut, Si mortale non potest esse imago immortalis, certe anima quoque mortalis non erit. Sed prius est. Ergo & posterius: alter assumptionis: Si Moyses hominem ad imaginem Dei creatum ait, anima est imago Dei. Sed prius est. Ergo & posterius.]

5. Ad Prosyllogismum pertinet Sorites & Dilemma.

6. Sorites est Syllogismus imperfe-

Z

ctus.

ctus, in quo per enthymematicam progressionem præmissæ plures coacervantur, ita, ut ex parte primæ & ultimæ fiat conclusio.

Dicitur Sorites à Græco σωρος, id est, acervus. Unde σωρήτης. coacervator, & σωρήσις. coacervatio. Cicero Syllogismum acervalem: gradationem Soriticam: alii coagmentationem Scholastici argumentationem à primo ad ultimum nominant.

Quod bonum est, id est optabile:

Quod optabile est, id est expetendum:

Quod expetendum est, id est laudabile:

Quod laudabile est, id est honestum. E.

Quod bonum est, est honestum.

In Soritæ dispositione observanda duo.

I. Semper prædicatum primæ propositionis subjectum esse debet secundæ, & huius prædicatum tertiæ, & huius quartæ, &c.

II. Omnium autem extremum prædicatum primæ propositionis subjecto conjungi debet in conclusione.

[Sic optabile in allato exemplo, est prædicatum propositionis primæ. Hoc ergo sit subjectum propositionis secundæ. Expetendum est prædicatum propositionis secundæ. Fit ergo subjectum tertiæ, & ita deinceps. Prædicatum denique quartæ & ultimæ propositionis (honestum) conjungitur cum subjecto primæ propositionis (bonum) & inde efficitur conclusio. Sorites & Climax Rhetorica differunt. 1. Climax non repetit in conclusione principium, neque subjectum primæ propositionis cum prædicato ultimæ conjungit. 2. Climax Rhetor. respicit tantum ornatum orationis. Sorites verò illationem dubia questionis. Sic Afflicto patientiam. Patientia experientiam. Experientia sapientiam.]

Spem. Spes non confundit. *Hactenus est Climax sive gradatio Rhetorica. Coniunge postrema huius propositionis prædicatum (confundit) cum subiecto prima (afflictio) Ergo Afflictio non confundit, Sorites Logicus erit.*]

In Sorite hæ sunt Consequentia Regulae.

I. Ex quo sequitur antecedens, sequitur consequens: & quicquid sequitur ex consequente, sequitur ex antecedente.

[*Exemplo Sorita prolato hac regula declarari potest.*]

II. Quicquid de altero ut subiecta specie dicitur, & quicquid deinde de eo dicitur, quod de altero prædicatur, necesse est etiam de subiecta specie dici seu prædicari: ut, *Quia de homine prædicatur animal: de animali corpus vivens: de corpore vivente mixtum: De mixto substantia. Substantia quoque de homine dicitur.*

[*Hic igitur est catena subordinatorum in eodem genere substantia.*]

III. Quicquid est causa causæ, est etiam causa caulati.

[*Vide hunc Canonem sup. l. I. fol. 50.*]

ut. In urbe regnat luxuries: Ex luxurie avaritia: Ex avaritia audacia, ex audaciâ omnia scelera oriuntur: Ergo ex Luxurie omnia scelera oriuntur. Huc pertinet & ista Apostoli gradatio, Rom. 8. Quos præscivit, hos & prædestinavit. Quos prædestinavit, hos & vocavit. Quos vocavit, hos & iustificavit. Quos iustificavit, hos & glorificavit. Ergo Quos præscivit, hos & glorificavit.

Sorita sunt hi CANONES.

I. Sorites ad minimum constabit enunciationibus quatuor.

[*Si enim tribus tantum constaret, nihil differret à Syllogismo manifesto. Non igitur Sorites est. Iste homo est Deus.*

Deus est creator coeli & terra. Ergo & iste homo est creator
coeli & terra.]

II. Omnes Soritæ debent esse affirmati

Soritæ negativi sunt vitiosi. ut, Socrates est
homo. Homo non est Leo. Leo est animal. Ani-
mal est substantia. Ergo Socrates est substantia.

[Excipe. I. Si reliquæ præmissæ affirmantes sunt,
ultima saltem negans est, Sorites legitimus est. ut,
Rom 8. Afflictio parit patientiam. Patientia experientiam.
Experientia Spes. Spes non confundit. Ergo afflictio non
confundit. Socrates est homo. Homo est animal. Animal
est lapis. E. Socrates non est lapis. II. Si negatio negati-
vi connectitur in connexis, Sorites etiam legitimus
est. ut, Si non est Deus, non est homo. Si non est homo, ne-
brutum erit. Si non erit brutum, neq; terra, neq; elementa
erunt. Ergo si non est Deus, neq; terra, neq; elementa erunt.]

III. Si una Soritis propositio sophisticata
fortuita, vel falsa est, totus Sorites negatur. ut,
Qui bene bibit, bene dormit. Qui bene dormit,
non peccat. Qui non peccat, est beatus. Ergo Qui
bene bibit, est beatus.

[Hic propositio prima & secunda contingentes
sunt: cum & dormiens in somno peccare possit, & bene
bentes non omnes bene dormiant, sed quidam admodum tur-
bulenti sint. Sorites igitur integer Sophisticus est. Est etiam
ex multis enunciationibus non aliter ac catena, ex multi-
mulis connexus: uno igitur catena annula rupto, catena
taliter defacatur, & Soritæ parte una falsa, totus refutatur.]

ELENCHUS SORITÆ

Committitur. I. Cum partes non necessariò
herent: ut, cum confunduntur termini non subordinati
ut, Homo est animal. Animal est genus. Genus est prædicatum

bile. Prædicabile est notio secunda. Ergo & homo est notio secunda.

[Hic confunduntur termini notionis prima & secunda.]

¶ Cum ex causis remotis & impropriis effectus colliguntur: seu: cum causæ per se commiscantur cum causis per accidens. Ex malis moribus orta bona leges. Bonæ leges sunt digna laude. Dignum laude est omnibus appetendum. Ergo & mali mores sunt appetendi.

[Hic confunduntur causæ per se & per accidens. Mali enim mores sunt causa per accidens bonarum legum. Bonæ verò leges sunt expetendæ per se.]

Quisquis laborat, fit dives. Qui dives, splendide vivit. Qui splendide vivit, fit libidinosus. Ergo qui laborat, fit libidinosus.

[Hic nulla est necessaria connexio propositionis, sed contingens.]

7. Dilemma est Syllogismus imperfectus, quo quæstio duobus argumentis immediatè contrariis, quorum alterum adversarius concedere necesse habet, concluditur; utrumvis autem adversarius concesserit, contra eum concluditur.

Dicitur Dilemma à diis & λαμβάνω, quia est διὰ λαμβάνομενων, hoc est, bis sumptum; & undique adversarium capiens: alias verò cornutus dicitur, quasi duobus cornibus utrinque feriens. Item Syllogismus Crocodilinus.

8. Ejus modi sunt duo.

1. Primus modus est, cum in principali Syllogismo utrumque argumentum contrarium cum quæstione ita disponitur, ut utroque negato quæstio negetur.

tur, & altera præmissarum dubia pro-
syllogismo, quo utrumq; argumentum
concluditur, approbetur. ut, *Si homines
possunt legem Dei implere, aut electi eam imple-
bunt, aut reprobis. Sed nec reprobis implent eam,
alioqui non damnarentur: nec electi, alioqui non
opus esset iis morte Christi. Ergo nulli homines
implent eam.*

[*Questio hic est: an homines possint legem Dei im-
plere. Negat. quia neque electi neque reprobis implere
possunt. Syllogismus igitur principalis est. Si homines
possunt implere legem Dei, aut electi eam implebunt,
aut reprobis. Sed neq; electi, neq; reprobis. Ergo nemo ho-
minum implebit. Assumptionis pars prior probatur hoc pro-
syllogismo: Si reprobis implere possunt legem Dei, non
damnarentur. Atqui damnantur. E. Posterior pars probatur
per Prosyllogismo isto: Si electi possent implere legem
Dei, non opus eis esset morte Christi. At opus est illis
morte Christi. E. non possunt implere legem Dei.]*

10. *Secundus modus est, cum in prin-
cipali Syllogismo alterum tantum ar-
gumentum contrarium concluditur,
prosyllogismo autem præoccupatur &
refutatur illud argumentum, quod ad-
versarius contra assumptionem tan-
quam contrarium objicere poterat. ut
Si Titius improbus est, cur eo tam familiariter
uteris? sin probus, cur eum accusas tam graviter?*

[*Syllogismus hic principalis est. Si Titius est probus
non debes accusare eum. Atqui probus est. Ergo non
debes accusare eum. Prosyllogismo anticipatur & confu-
tatur obiectio adversarii contra assumptionem (atqui est im-
probus)*

probus] & ita concluditur. Si Titius esset improbus, non eo uteris familiariter. Atqui uteris familiariter. Ergo non est improbus.]

CANON DE DILEMMATE.

Si contraria, quæ disjunguntur in Dilemmate sunt immediata, & utrumq; est verum, & utrumq; non facit pro adversario, Dilemma firmum est. ut, *Si Papa est caput Ecclesie, aut iuri iure divino, aut humano. Non divino: Quia de eo non extat testimonium in scriptura. Non humano: Quia nullus homo habet potestatem aliquam caput Ecclesie constituere. Ergo caput Ecclesie non est.*

Sic. Si Evangelista & Apostoli non omnia scripserunt ad salutem sufficientiam, factum est illud, vel quia non potuerunt, vel quia non voluerunt: Vtrumvis autem dicas blasphemum est: Potuerunt enim, quia ad id vocati & instructi: Voluerunt: quia non invidi in electos Dei fuerunt.

ELENCHUS DILEMMATIS

Committitur. I. Si contraria non fuerint immediata, sed tertium, aut quartum membrum dari possit. Ita argumentabatur Bias. *Si uxor ducenda erit, aut erit ducenda formosa, aut deformis. Non formosa: Sic enim habebis communem. Non deformis: Sic enim habebis pœnam.* Ergo nulla ducenda erit.

[Sophisticum Dilemma est, quia disjunctum non est immediatum. Potest enim dari quæ sit mediocris, quæ vulgò statuta, vel forma uxoria appellatur, item quæ sit proba.]

II. Si Dilemma in ipsum adversarium retorqueri potest, dilemma est inefficax. ut, *Si prius exemplum ita iuraveras. Imò si deformem duxero, non habeo communem: Si formosam, non habeo pœnam.*

III. Si utrumq; membrum conceditur, tanquam nihil contra nos faciens, dilemma est inefficax. Ita argumentantur contra Christum Pharisei, *Aut Deo aut Ca-*

sari dandus est census. Si Deo, non Casari: Et ita reus est
 Cesaree majestatis. Si Casari, non Deo: Et ita reus est ma-
 jestatis divinae. Respondet Christus per concessionem utriusque.
 Et Deo & Casari dandus est census. Deo, quia lex jubet:
 Casari, quia jus belli jubet.

[Cum vis consequentia in Dilemmate pendeat ex mem-
 brorum disjunctorum completa enumeratione, & vera utriusque
 que sublatione: In confutando dilemmate medium inter illas
 contraria est afferendum, vel id quod falsum est, est demon-
 strandum, vel aliquid ex prolati stare à nobis contra adve-
 sarium est ostendendum, idque in ultimum retorquendum, &c.]

Restat inversio seu partium trajectio.

CAPUT XXIV.

I. **I**Nversus Syllogismus est Syllogi-
 smus crypticus, in quo ordo natu-
 ralis partium invertitur & transponi-
 tur.

[Dicitur hac species Syllogismi cryptici inversio & tra-
 jectio partium, quia naturalem ordinem partium Syllo-
 gismi invertit & transponit. Naturalis ordo hic est, ut
 primo loco ponatur propositio, deinde assumptio, de-
 nique sequatur conclusio. Quando igitur vel assumptio
 precedit propositionem, vel sequitur conclusionem, vel conclu-
 sio precedit propositionem & assumptionem, vel medio loco
 ponitur, vel propositio ultimo loco vel aliter ponitur & tran-
 fertur, hac transpositio, inversio & trajectio partium dicitur
 Syllogismus inversus.]

Exempl. Quicquid est Spiritus, in Spiritu et
 iam colendum. Ergo & Deus est colendus. Quia
 Deus est Spiritus. Hic assumptio ponitur post
 conclusionem. Homo est ratione praeditus. Ergo
 est animal rationale. Nam quicquid ratione praedi-
 tum est, illud est animal rationale. Hic propositio
 ponitur loco conclusionis.

Ejus est hic CANON.

Ut singula ordine judicentur in Syllogismo in huiusmodi partium traiectione pars quælibet in naturalem artis locum redigenda est, propositio scilicet in primum, assumptio in secundum, conclusio in tertium. ut,

Quicquid est Spiritus, in Spiritu est colendum. Deus est Spiritus. Ergo in Spiritu colendus est. Quicquid ratione præditum est, rationale est. Homo est ratione præditus. Ergo homo est rationalis.

Tantum de Syllogismis, eorundemque affectionibus, superest Methodus.

Tabella Methodi.

Methodus est vel	Universalis	{	Synthetica.
			Analytica.
est vel	Particularis, est thematicis	{	Simplices.
			Coniuncti.

CAPUT XXV.

Methodus est dianoa variorum axiomaticum homogeneorum à generalibus ad specialia procedens.

[Methodus & aliàs rectam & compendiarium.]
 Hic verò ordinem & dispositionem variorum præceptorum, enunciationum & axiomaticum in arte sive oratione aliquâ legitimam significat. Est verò Dianoa, deductio scilicet axiomatici ex alia. Ejus proinde materia sunt Axio-
 mata, sive illa per se iudicio suo axiomatico clara, sive Syllogistica consequentia jam ante dijudicata sint. Ipse porro ordo & dispositio axiomaticum horum variorum homogeneorum, que pro natura sua claritate vel præponuntur vel postponuntur, Methodi forma est. Finis verò collocationis huius methodicæ à Ramo duplex innuitur. 1. ut facilius res ex eadem intelligantur. 2. ut memoriâ felicius comprehendantur. Vbi observe

observa duo. I. *Methodi doctrinam recte in Logica postpositam cum constet ex axiomatibus & Syllogismis.* II. *Sicut in axiomatico spectatur veritas & falsitas. In Syllogismo consequentia & inconsequentia, sic in methodo ordo & confusio.]*

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. *Processus Methodi ordinem rerum naturalem imitetur. Naturam enim in ordinando sequimur, Arist. l. 1. Phys. text. 56.*

[*Interdum tamen neglecto ordine nature, sequimur ordinem doctrinae siue facilioris cognitionis, Zab. lib. 2. de method. c. 7. Ideoque in doctrinis non semper a primis rei principis inchoandum, sed unde quis facilius discat, Perer. l. 1. cap. 11.]*

II. *In Methodo præcedant, 1. naturam priora. 2. simpliciora. 3. notiora, manifestiora, clariora, 4. generaliora, universaliora, communiora: sequantur naturam posteriora, composita, obscuriora, specialiora.*

[*Hic ergo canon unicus & perpetuus est Methodi naturalis unica, ut per se clarius præcedat, obscurius sequatur, quod absoluta notione primum est, primo loco disponatur, quod secundum secundo, quod tertium tertio, & sic deinceps, que verba sunt Rami l. 2. Dial. c. 17. Id verò naturam notius, prius, illustrius est, quod 1. per se esse, intelligi & explicari potest sine aliis, alia autem sine hoc non, 2. quod pluribus inest 3. quod causam subiectumve aliorum continet. Ita simplex prius est composito; littera prior syllaba; Syllaba voce; vox oratione. Argumenti doctrina, doctrinam axiomatis. Axiomatis prior, notior, clarior est doctrinam Syllogismi & Methodi. Sic universaliora communiora sunt, ideoque notiora: Specialiora siue singularia obscuriora sunt, ideoque nota minus & clara, cum lucem ab universalibus accipiant: merito ergo illa antecedunt: hec consequuntur. Ex hoc Canone artium Methodus informatur.*

In illis

In illis enim. 1. Regula generalissima loco & ordine
 prima erit (quia lumine & notitia prima, & per se absque
 sequentibus intelligi potest.) 2. Subalternæ (qualucem ac-
 capiunt à superioribus & impertiunt inferioribus) sequen-
 tur. 3. Ex his naturâ notiores præponentur, minùs
 notæ substituentur. 4. Specialissimæ è superioribus
 deductæ tandem subjicientur (hac enim alia quibus lu-
 cem suam impertiant, non habent. Quælia sunt singularum
 Regularum exempla.) Sic ergo. 1. Definitio omnium
 generalissima erit prima. 2. Distributio sequetur. 3.
 Hæc si multiplex fuerit præcedet partitio integri in
 sua membra. Sequetur distributio generis in suas spe-
 cies. (Illa enim ex causis existit, hæc ex effectis.) 4. Partes
 ipsæ & species eodem ordine rursus sunt tractandæ ac
 definiendæ, quo distributæ fuerunt, Ram 1. 2. Dial.
 c. 16. Pars nimirum prima pro lucis suæ claritate fa-
 cta in distributione primo loco rursus est definienda,
 distribuenda, subdividenda, si fert rei natura, & partes
 factæ simili modo tractandæ, & exemplis illustrandæ.
 Atque sic una parte absoluta ad secundam & tertiam,
 &c. est progrediendum. E. g. In Grammaticâ primo lo-
 co Definitio ponitur: Secundo partitio: tum definitio adhi-
 betur prima partis Etymologia, in quâ doctrinâ literarum
 (in quâ naturâ prior est universalior) prior erit doctrinâ syl-
 labarum. Syllaba prior dictione: Dictio prior Syntaxi. Sic
 in Dialecticâ doctrinâ argumentorum, ut quæ universalior,
 præcedit doctrinâ axiomatum: axiomata, ut quæ univer-
 saliora & naturâ priora, sequuntur Syllogismi; Syllogismum,
 Methodus, &c. Sic Oratores quoties rem aliquam perspicue
 dicere volunt, summam causâ proponunt, propositam, si mul-
 tiplex ea sit, in partes dividunt, ac deinceps ordine singulas
 partes persequuntur. Quod pertinent partes Orationis Rhetor-
 icæ; Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Confu-
 ratio, Peroratio. Quarum quandoq; quadam omittuntur,
 quandoq; omnes simul ponuntur, de quibus plura in Rhetor-
 icis. Sic ergo primario à verum ordine, ordo doctrinæ duci-
 tur. Arsenim naturam imitatur, 2. Phys. c. 1. & sicut se
 habent res in esse, ita etiam in cognosci. 2. Metaph. c. 3.
 & sunt

& sunt scientiæ mensuræ non mesurantes, sed à rebus mensurata, 3. *de anim. cont.* 38. Ita qualis est rerum ordo, talis est & doctrinarum ab universalibus ad particularia, a primis ad posteriora, à causis ad effectus. 2. *Metaph. c. 1.* Secundario verò Methodus etiam conformatur ad nostram cognitionem, quatenus rerum ordini respondet: quod enim primum est secundum naturam, id etiam primum est secundum distinctam & perfectam naturam cognitionem, sicut quod bene habentibus salubre est, id secundum naturam salubre est, Vid. Keckerm. *System. Log. p. 3. c. 1.*

III. Membra Methodi sint variâ, sed terminata & determinata.

[Varia: alia nimirum generalia, alia specialia, alia subalterna; atq; sic claritatis luce differentia, resq; variâ & diversâ comprehendunt. Hæc enim sola dispositionem Methodicam agnoscunt, cum in eo, quod per omnia unum est, & idem ordo non agnoscat. Finita & determinata. Quæ enim in infinitum excurrunt, in ordinem redigi nequeunt. Omne infinitum confusum. Omnis ordo & proportio, infinita verò proportionem non habent.]

IV. Methodi membra omnia sint homogenea.

[Homogenea axiomata hæc illa sunt, non quorum partes inter se sunt essentielles, sed quæ cetera inter se homogenea sunt, hoc est, quæ tanquam natura corporis unius & ejusdem membra ad idem subjectum sive materiam & thema, eundemq; finem spectant. Nihil ergo sit heterogeneum in Methodo. Ita sc. quod ad bene numerare non comparatur in Arithmetice, quod non ad bene dicendum in Rhetorice, non ad bene differendum in Logicis, &c. est heterogeneum. Ergo quid in Logicis physicum, in Mathematicis Ethicis, in Ethicis physicum tradatur, sed omnia in singulis sint homogenea & homogenea.]

V. Membra methodi transitionum fortiter seu vinculo (siquidem prolixior fuerit tractatus) legitime connectantur.

Trans

[Transitio enim methodi vinculum est, quo partes propositæ consequentes cum antecedentibus inter se colligantur, & connectuntur. Eaquæ vel perfecta est, quæ constat epilogo & propositione sequentium, hoc est, repetit dicta, & attingit dicenda: Vel imperfecta, quæ alterius saltem partis antecedentis vel consequentis mentionem facit. De modis verò Transitionum variis videatur Erasmus de verb. cop. Ista verò transitio mirè utilitatem recreat, & magnoperè intellectum ac memoriam juvat, cum aliquandiu partis unius explicatione detentus, adducitur breviter quid hæcenus audierit, & quid porro audiendum restet. Sicut contra ubi tractationis partes instar arena sine catce dissoluta non coherent, tacto deficitur, & intellectus ac memoria turbatur.]

VI. In Methodo nulla pars desit, nulla superfit.

[Intellige in Methodo, de quâ loquimur, perfecta: alicuius & Methodo sua sunt crypses, de quibus infra. In perfecta rejicitur inanis redundantia & nocifera mutilatio ac decurtatio, quibus doctrina obscurantur & ingenia discipulorum implicantur: juxta tritum illud, Obscurus fio, dum brevis esse volo.]

VII. In Methodo non immisceantur declarationes ex aliis; neque axiomata negata, atque attributa communia ponantur.

[Intellige de methodo scientificâ & exactissimâ. Atque sic, quod rectè monet Dn. Libavius, non satis accommodata ad docendum, reperuntur aliquando quadam ex communibus, quæ tunc singulari accommodatione sunt veluti propria. 1. Præterea etiam effecta & adjuncta apponimus. In quâ enim arte subjectum est, in eadem adjuncta ejus exponere non absurdum est. 2. Quia contrarium contrario appositum lucem accipit & contrariorum eadem disciplina est, mentionem etiam facimus oppositorum. 3. Cùm item nota sit negatorum non assernamur etiam negativa axiomata. Libav. Dial. Phil. Ram. fol. 608.]

2. Metho-

2. Methodus naturaliter est unica tantum, modi verò ejusdem distincti sunt varii.

[Unica dicitur, quia unicus tantum est processus à prioribus & notioribus naturá ad posteriora. Hac verò unicus nequaquam obstat, quo minus, cum ratione terminata à quo, tum ratione objecti, unica hac Methodus distingui possit.]

3. Est vel Universalis, vel Particularis.

4. Universalis est, quâ integrum disciplinæ (scientiæ, artis) alicujus Systema legitimè disponitur.

5. Eaquæ vel est Synthetica, vel Analytica.

[Distinctio hac sumitur à termino à quo, sive dicitur sitate rerum variarum, quæ in variis disciplinis proponuntur, & proinde etiam diversum ordinem requirunt. Galenus distinguit Methodum in συστατικήν constitutivam, ἀναλυτικήν Resolutivam, & ὁριστικήν Definitivam. Quæ tamen distinctio merito à Zabarella rejicitur de Methodo l. 3. c. 5. usque ad 15.]

6. Methodus Synthetica est, quæ ab universali ad Particularia, & à simplicibus procedit ad composita.

Talis est in scientiis Theoricis, utpote Physica, Metaphysica, Mathematica.

[Sic in Physica primùm traditur de corpore naturali in genere, dequæ affectionibus ejus & principiis, postea descenditur ad species corporis naturalis, videlicet corpus simplex, æther, elementum: quod sequitur mixtum, id est imperfectè mixtum, meteora; perfecte mixtum in animalium, mineralium, & metallorum.

talla, *animatum vegetans, plantæ; sentiens, bruta; rationale, homo; atq; sic à summo genere ad species infimas devenitur.*]

7. Methodus Analytica est, quæ procedit à fine ad principia, à compositis ad simplicia.

Talis est in disciplinis practicis, utpote Ethica, Medicina, Architectonica, aliisq; artibus operatricibus.

[Finis enim primum est operationis principium & mensura omnium mediorum, qua in tali disciplina docenda sunt. Intellectus enim operationis incipit à fine. Sic in Ethicis incipit Aristoteles à fine nempe felicitate seu summo bono. 2. Subiectum ponit, in quod finis introducitur, nempe appetitum hominis seu voluntatem & intellectum. 3. media tractat, per qua ad finem illum pervenimus, nempe virtutes intellectivas & morales, qua ordine suo proponuntur & explicantur. Ceterum de proprietatibus Methodi Synthetica & Analytica pluribus differentem vide Zabarellam l. de trib. præcogn. c. 1. 2. 3. &c.]

Hac de Methodo Universali, restat Particularis.

CAPUT XXVI.

1. Particularis Methodus est, quæ certum aliquod & speciale thema disponitur.

2. Estq; vel thematis Simplicis, vel Compositi.

3. Methodus thematis simplicis est, quæ thema simplex legitime tractatur.

Ejus hic sit ordo. I. Definitio proponitur. II. Eadem secundum membra resolvitur hoc modo, ut. I. Definitio

tio nominis explicetur, & si vox ambigua sit distinguatur. 2. Genus investigetur. 3. Causa respectu quidem essentia: materia & forma: respectu existentia, efficiens & finis. 4. Subjectum & objectum. III. Dividitur in partes, & integrantes. 2. Species. IV. Effecta, Adjuncta, accidentia, cognata, antecedentia, consequentia, aliaq; circumstantia considerantur. V. Diversa & opposita adduntur. VI. Comparata quandoq; interspergantur. VII. Deniq; Testimonia varia subjiciuntur.

[Philippus hunc ordinem observandum precipit, ut dicitur. 1. Quid vocabulum significet. 2. An res sit. 3. Quae sit. 4. Quae sint ejus partes. 5. Quae species. 6. Quae causa. 7. Qui effectus. 8. Quae adjacentia. 9. Quae cognata. 10. Quae pugnancia. Vbi observa quatuor. I. Nonnunquam esse supervacaneum de voce quaerere, ubi ejus significationem manifestet definitio, aut ipsa per se manifesta. II. Questionem AN SIT esse supervacaneam cum enim rei definitio, causa, partes, accidentia, &c. adduntur, necesse est eam esse. Et quid opus est quaerere, cum res omnium oculis praesto sit. III. Nonnunquam membra deesse aut species, Vbi aliis divisionibus, siquidem dividendum sit, utitur. IV. Nec semper cognata pugnancia itemq; comparata ac Testimonia praefenda. Sed cujuslibet prudentia eadem vel eligere, vel necesse utrolibet modo relinquitur.]

4. Methodus thematis Conjuncti est, quo thema conjunctum legitime pertractatur.

In eodem attendatur I. resti thematis sive thematis controversiae constitutio. II. Theseos confirmatio. Quae sumitur ex causis, effectis, subjectis, adjunctis, dissentaneis, comparatis, ortis, testimonio, pro diversitate thematis qualitate & affectione, nec non eligentia discretionem. III. Theseos adversarii positio. IV. Resolutionum ejusdem resolutio & solutio. V. Thematis repetitio & variorum collectio.

Sed tamen & in his Methodus arbitraria pro docentis vel
dicentis discretionem adhibetur. Exempla utriusque occurrunt
apud alios.

[*Observe hic ad calcem docendi causa. Me-
thodum & ordinem variè a Peripateticis distin-
gui. I. namque est ordo temporis, qui ad Hi-
stóricos & Chronológicos pertinet. II. Ordo ge-
nerationis, qui progreditur ab imperfectioribus
ad perfectiora. III. Ordo compositionis qui
progreditur a partibus integrantibus ad totum.
IV. Ordo divisionis, qui descendit a superio-
ribus ad inferiora. Unde Canon Logicus: Me-
thodus descendit, non ascendit. V. Ordo
perfectionis, qui progreditur a perfectioribus ad
imperfectiora. VI. Ordo resolutionis, qui à
toto integro ad partes integrales procedit. VII.
Ordo collectionis, qui ab inferioribus ad supe-
riora ascendit. VIII. Ordo dignitatis, qui à
digniori ad indigniora procedit. IX. Ordo do-
ctrinæ, qui a facilioribus incipit. X. Ordo ar-
bitrarius, quo promiscua quævis scribuntur, ut
sunt theses & alia. XI. Ordo sive methodus
prudentiæ, quæ accommodatur ad circumstan-
tias in praxi seu usu docendi, aut aliter materias
tractandi. Ideoque passiones quasdam habet, quas
vulgo crypses Methodi vocant. Nam quandoque
1. Homogenea quædam respiciuntur, ut defi-
nitionum, partitionum, transitionum lumina;
quæ est crypsis ellypsos sive defectus. 2. He-
terogenea quædam assumuntur, veluti digres-
siones à re, & longiores in re commorationes,
quæ*

qua est crypsis pleonasmī, & vocatur Digressio. 3. Ordo rerum vel invertitur, vel inflectitur, & quod consequens & posterius est, tractatur prius, qua est crypsis Inversionis, & dicitur Methodus Inversa, itemq; Synthesis. Sunt autem ea arte tractandæ, ut non videantur vim attulisse Methodo & confusionem peperisse, sed veluti precario ob aliquam necessitatem aut circumstantiam admissæ, quod monet Dn. Libav. fol. 610.]

F I N I S.

